

ศึกษาการลงโทษริบทรัพย์ตามมาตรา 74 ทวิ ของพระราชบัญญัติป่าไม้

พ.ศ. 2484

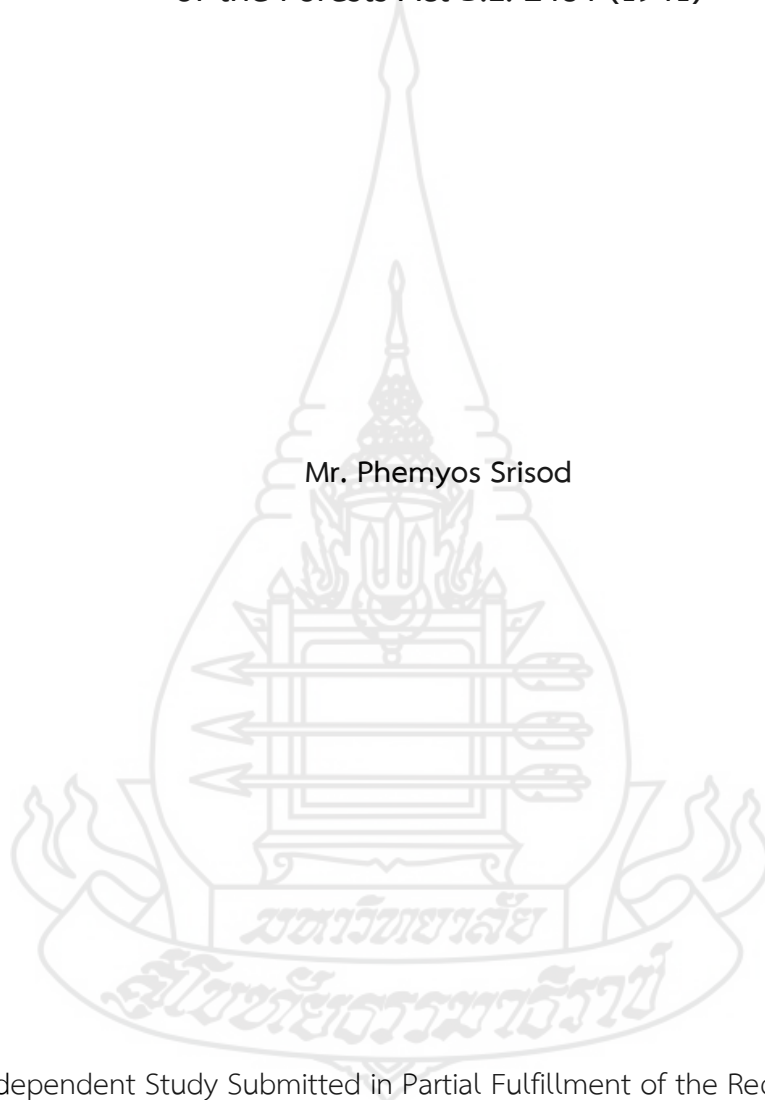

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2564

The study of Property Confiscation according to Section 74 Bis
of the Forests Act B.E. 2484 (1941)

Mr. Phemyos Srisod

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice

School of Law

SukhothaiThammathirat Open University

2021

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ศึกษาการลงโทษริบทรัพย์สินตามมาตรา 74 ทวิ ของพระราชบัญญัติ
ป่าไม้ พ.ศ.2484
ชื่อและนามสกุล นายเพิ่มยศ ศรีสดี
วิชาเอก กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา แผนวิจิต

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2565

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

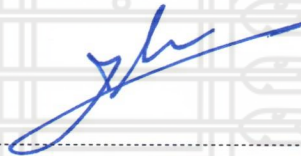
ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา แผนวิจิต)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวิภา เมืองถ้ำ)

(รองศาสตราจารย์วรุฒิ เทพทอง)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ศึกษาการลงโทษริบทรัพย์ตามมาตรา 74 ทวิ ของพระราชบัญญัติ
ป่าไม้ พ.ศ. 2484

ผู้ศึกษา นายเพิ่มยศ ศรีสดี รหัสนักศึกษา 2634000554 ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุพัตรา แผนวิจิต
ปีการศึกษา 2564

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับ การลงโทษริบทรัพย์ (2) ศึกษาแนวทางการลงโทษริบทรัพย์ในคดีอาญาของประเทศไทย และต่างประเทศ (3) ศึกษาข้อดีและข้อเสียแนวทางการลงโทษริบทรัพย์ในคดีอาญาของประเทศไทย และต่างประเทศ และ (4) เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาค่าช้อกฎหมายในการลงโทษริบทรัพย์ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ให้มีความเหมาะสม

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิจัยทางเอกสาร โดยการรวบรวมข้อมูลทางเอกสารจากตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความทางวิชาการ วารสาร ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ หรือหน่วยงาน

ผลการศึกษาพบว่า (1) ตามแนวคิดทฤษฎี หลักกฎหมาย การลงโทษริบทรัพย์ เป็นโทษที่มี วัตถุประสงค์เพื่อผลในการข่มขู่ยับยั้งและป้องปรามบุคคลมิให้กระทำความผิดอีก ซึ่งการลงโทษริบทรัพย์ จะต้องได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดตามหลักกฎหมายมหาชน โดยรัฐไม่ควรมีสิทธิและอำนาจ ที่จะลงโทษผู้ใดเกินกว่าความจำเป็น (2) การลงโทษริบทรัพย์ในคดีอาญาของประเทศไทยในประมวล กฎหมายอาญา ได้ให้อำนาจศาลในการริบทรัพย์ที่มีไว้เป็นความผิด หรือทรัพย์ที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ ในการกระทำความผิด รวมถึงทรัพย์ซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด เว้นแต่ทรัพย์สิ้นเหล่านี้เป็น ทรัพย์สิ้นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด แต่การริบทรัพย์ตามกฎหมายป่าไม้ไทย กฎหมายกำหนดให้ริบทั้งสิ้น ซึ่งในประเทศเกาหลีใต้ได้มีการนำหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่ามาใช้ด้วย และประเทศสหรัฐอเมริกาจะริบทรัพย์ได้ก็ต่อเมื่อผ่านการพิสูจน์ความผิดของจำเลยโดยศาลเสียก่อน โดยทั้งสองประเทศดังกล่าว ไม่มีการกำหนดให้ริบทรัพย์ทั้งสิ้นในกฎหมายป่าไม้ (3) การริบทรัพย์ตาม กฎหมายป่าไม้ของไทยมีข้อดีคือบรรล่วัตถุประสงค์ในการป้องกันการนำทรัพย์มาใช้กระทำความผิดซ้ำ แต่มี ข้อเสีย คือ การริบทรัพย์ดังกล่าวเป็นมาตรการที่รุนแรงเกินความจำเป็น รัฐสามารถที่จะนำหลักการ ริบทรัพย์ตามมูลค่าและการพิสูจน์ความผิดของจำเลยโดยศาลเสียก่อนว่า ทรัพย์นั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดหรือไม่ (4) จึงเห็นสมควรแก้ไขปรับปรุงกฎหมายป่าไม้ของไทย เพื่อให้โอกาสจำเลย พิสูจน์ความผิดได้เช่นเดียวกับมาตรการริบทรัพย์ของประเทศสหรัฐอเมริกา และในกรณีที่ไม่สามารถ ริบทรัพย์ได้ด้วยประการอื่นใดก็สมควรนำหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่ามาใช้บังคับในกรณีที่ทรัพย์สิ้น นั้นไม่สามารถริบได้ เช่นเดียวกับกับประเทศเกาหลีใต้มาปรับใช้กับกฎหมายป่าไม้ไทย

คำสำคัญ การริบทรัพย์, กฎหมายว่าด้วยป่าไม้, ริบทรัพย์ตามมูลค่า

Independent Study Title: The study of Property Confiscation according to Section 74 Bis of the Forests Act B.E. 2484 (1941)

Author : Mr. Phemyos Srisod; **ID:** 2634000554; **Degree:** Master of Laws;

Independent Study advisor Dr. Supattra Panwichit, Assistant Professor;

Academic Year : 2021

Abstract

This independent study aimed (1) to study concepts, theories and legal provisions pertaining to the property confiscation, 2) to examine a guideline for property confiscation in criminal cases in Thailand and foreign countries, 3) To explore advantages and drawbacks of property confiscation in criminal cases in Thailand and foreign countries, and 4) to propose guideline for suitable property confiscation according to the Forests Act B.E. 2484 (1941).

This independent study is qualitative research conducted with documentary analysis by gather data from textbooks, theses, dissertations, academic articles, journals, and opinions of experts, specialists or related entities.

The findings revealed that (1) according to the concepts, theories and legal provisions, the property confiscation was aimed to threaten, abstain and suppress a person from repeating an offence. The property confiscation must be proportionate with an offence according to the principle of public laws. The government should not have right and authority to punish any person beyond a cause of necessity. (2) The property confiscation in criminal cases in Thailand in the Criminal code was subject to a court's authority to confiscate a property of offence or a property exploited or possessed for committing an offence as well as a property illegally obtained unless such property belonged to other people who were not involved with such offence. However, speaking of the property confiscation according to the Thai Forests Act, all properties would be entirely confiscated. However, in South Korea, the principle of confiscating property by value was implemented. Meanwhile, in the United States of America, a property would be confiscated when the defendant's guilt was proved by the Court. For both countries, no properties were confiscated according to the forests law. (3) The property confiscation according to the Thai forests laws was advantageous in term of preventing exploitation of the property for repeating an offence. However, a drawback was that such property confiscation was an extreme measure. The government could apply the principle of value-based property confiscation and guilt proofing of the defendant by a court whether such property was involved with that offence committing or not. (4) The Thai Forests Act should be amended so that a defendant will have a chance to have his guilt proved as same as the measure of property confiscation of the United States of America. In case the confiscation of other properties is impossible, the principle of value-based property confiscation should be applied for the property that cannot be confiscated as same as South Korea provided that the Thai Forests Law should be adjusted accordingly.

Keyword: Property confiscation, Forests Law, Value-based confiscation

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา แผนวิจิต ที่ได้กรุณารับหน้าที่เป็นที่ปรึกษาในการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ และได้กรุณาสละเวลาอันมีค่า เพื่อให้คำปรึกษาและคำแนะนำต่างๆแก่ผู้ศึกษา จนทำให้ผู้ศึกษาได้จัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ จนเป็นผลสำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณเพื่อนๆ พี่ๆ และน้องๆ รวมถึงผู้ร่วมงาน ทั้งกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และกรมป่าไม้ ที่ได้กรุณาให้ความรู้ สนับสนุนแหล่งข้อมูล และให้คำแนะนำ รวมทั้งสภาพปัญหาในการทำงาน เพื่อให้ผู้ศึกษาได้นำมาศึกษาค้นคว้า จนผู้ศึกษาได้จัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ จนเป็นผลสำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่ให้โอกาสผู้ศึกษาได้เข้ามาศึกษาหาความรู้จนสำเร็จเป็นมหาบัณฑิต และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่ได้แนะนำช่วยเหลือในด้านต่างๆ จนทำให้ผู้ศึกษาได้จัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ จนเป็นผลสำเร็จ

นายเพ็ญยศ ศรีสัต

11 สิงหาคม 2565

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์.....	3
3. กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	3
4. ขอบเขตการวิจัย.....	4
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
6. ระเบียบวิธีการวิจัย.....	4
บทที่ 2 ประวัติความเป็นมาความหมาย แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการริบทรีพธ์.....	5
1. ประวัติความเป็นมาของกฎหมายป่าไม้ของไทย.....	5
2. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญา.....	14
3. แนวคิด และทฤษฎีกฎหมายมหาชนที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษริบทรีพธ์ทางอาญา	35
บทที่ 3 การลงโทษริบทรีพธ์ตามกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ	41
1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการริบทรีพธ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป่าไม้ของประเทศไทย.....	41
2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการริบทรีพธ์และกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้ของต่างประเทศ.....	44
บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาการลงโทษริบทรีพธ์ในพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484	50
1. ปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของการริบทรีพธ์ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484	51
2. ปัญหาเกี่ยวกับการริบทรีพธ์ของบุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกับการกระทำผิด.....	52
3. ปัญหาเกี่ยวกับการริบทรีพธ์ของราชการที่ได้นำไปใช้ในการกระทำผิด.....	55
4. ปัญหาเกี่ยวกับการริบทรีพธ์ของผู้ให้เข้าชื่อ	56
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	59
1. สรุปผลการศึกษา.....	59
2. ข้อเสนอแนะ	61
บรรณานุกรม	65
ประวัติผู้ศึกษา	68

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 37 กำหนดว่า บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สิน และการสืบทอดประกอบกับมาตรา 29 มีหลักการว่า บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญาเว้นแต่ได้กระทำการใดๆ ที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดและได้กำหนดบทลงโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในเวลาขณะที่กระทำความผิดไม่ได้และในคดีอาญา ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนที่จะมีคำพิพากษาจนถึงที่สุดที่จะแสดงว่าบุคคลใดๆ ได้กระทำความผิดจะไปปฏิบัติต่อบุคคลผู้นั้นเสมือนว่าเขาเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ รวมถึงมาตรา 3 วรรคสอง กำหนดไว้ว่า รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมายและหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม ซึ่งตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 74 ทวิ ระบุไว้ว่า “บรรดาเครื่องมือเครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะหรือเครื่องจักรกลใด ๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดตามมาตรา 11 มาตรา 48 มาตรา 54 หรือมาตรา 69 ให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่” ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการริบทรัพย์สินต่างๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ อาจขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยมาตรา 37 ได้รับรองให้บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สิน และตามมาตรา 29 ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ซึ่งการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 74 ทวิ เป็นการริบทรัพย์สินซึ่งเป็นโทษทางอาญารฐานหนึ่งการกำหนดให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ อาจถือว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เนื่องจากในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยยังไม่มีความผิด จนกว่าจะมีคำพิพากษา การริบทรัพย์สินโดยไม่คำนึงถึงว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่จึงอาจขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ การบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 จึงอาจขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญและกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากเกินไป และในทางปฏิบัติเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้จับกุมผู้กระทำผิดก็จะใช้ดุลยพินิจริบทรัพย์สินบรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะหรือเครื่องจักรกลใดๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิดโดยทั้งสิ้น โดยไม่คำนึงว่าทรัพย์สินดังกล่าวนั้นจะเป็นของผู้กระทำผิดหรือผู้ต้องหาหรือไม่ เนื่องจากพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ได้กำหนดให้ริบทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ โดยในทางปฏิบัติแล้วพนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการใช้ดุลยพินิจริบทรัพย์สินจากผู้กระทำผิด หรือผู้ถูกกล่าวหาตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 โดยจะริบทรัพย์สินที่ได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือมีไว้ในกระทำความผิด หรือได้มาจากการ

กระทำผิด ทั้งสิ้น เพื่อนำมาเป็นพยานหลักฐานและส่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อไป ซึ่งจะไม่ได้คำนึงถึงว่าทรัพย์สินที่รับมานั้นเป็นทรัพย์สินของผู้ถูกลักลอบหรือผู้กระทำความผิดโดยตรงหรือไม่ ซึ่งผู้ศึกษาได้พบเห็นว่ามีปัญหาในแนวทางปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1. ทรัพย์สินที่รับมานั้นมีบางกรณีเจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงเป็นของบุคคลอื่นที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือรู้เห็นในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484

ในกรณีดังกล่าว เจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดจะได้รับผลกระทบ หรือได้รับความเสียหายหากทรัพย์สินของตนที่อาจจะให้ผู้กระทำผิดยึดไปใช้ โดยที่ไม่ได้มีส่วนรู้เห็นกับการกระทำความผิด หรือทรัพย์สินที่ถูกยึดได้ถูกขโมยไปแล้วถูกนำไปใช้กระทำความผิด ซึ่งตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ได้กำหนดไว้ว่าให้รับเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ โดยกฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติให้ทำการริบทรัพย์สินดังกล่าวโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าทรัพย์สินนั้น เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นที่ไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 วรรคท้าย และพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ก็มีได้มีบทบัญญัติให้ในกรณีที่ศาลสั่งริบทรัพย์สินไปแล้ว หากปรากฏภายหลังว่าผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริงไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้คืนทรัพย์สินได้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 ซึ่งความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ถือเป็นกฎหมายเฉพาะตามหลักแล้วศาลจะต้องมีคำสั่งริบเสียทั้งสิ้น ทั้งนี้ผู้ศึกษามองว่าการที่กฎหมายกำหนดให้ริบทรัพย์สินเสียทั้งสิ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ ก็เพื่อเป็นการป้องกันมิให้นำทรัพย์สินที่ริบกลับมาใช้ในการกระทำความผิดอีก แต่เมื่อพิจารณาตามความเหมาะสม ตามความได้สัดส่วนแล้ว ผู้ศึกษาเห็นว่าการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 เป็นบทบัญญัติที่มีผลกระทบที่รุนแรงต่อผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริงไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด มากกว่าที่จะป้องกันการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ซึ่งมีผลกระทบต่อผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริงไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดอย่างกว้างขวาง เนื่องจากทรัพย์สินที่รับนั้นอาจเป็นของที่ถูกขโมยมาและนำไปใช้ในการกระทำความผิด หรือเป็นของที่ได้ยึดมาจากบุคคลอื่น ซึ่งไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ทำให้เจ้าของทรัพย์สินผู้บริสุทธิ์ได้รับผลกระทบ หรือได้รับความเสียหายเกินสมควรซึ่งบุคคลดังกล่าวข้างต้นไม่สามารถที่จะใช้สิทธิในการติดตามเอาทรัพย์สินคืนได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ซึ่งตามหลักแห่งความได้สัดส่วนมีหลักการอยู่ว่า รัฐจะใช้มาตรการใดๆ ที่จะกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ต้องชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์ส่วนรวมที่รัฐจะได้รับ กับความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับประชาชน ว่ามาตรการดังกล่าวจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวมที่จะได้รับหรือไม่ ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการที่บทบัญญัติในการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ยังไม่เป็นไปตามหลักแห่งความได้สัดส่วน

2. ทรัพย์สินที่รับเป็นทรัพย์สินของทางราชการซึ่งเจ้าหน้าที่นำไปใช้กระทำผิดเองหรือเป็นทรัพย์สินของผู้ให้เช่าซื้อ รวมถึงเป็นทรัพย์สินของคู่สมรส

ในกรณีดังกล่าวหากทรัพย์สินที่รับเป็นของทางราชการที่อาจเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่นำไปใช้กระทำความผิดเอง หรือถูกขโมยไป หากได้มีการริบทรัพย์สินดังกล่าวแล้วหน่วยงานดังกล่าวก็มีหน้าที่ดูแลทรัพย์สินต่อไป ก็มีโอกาสที่อาจจะเกิดความเสียหายที่จะมีการกระทำผิดซ้ำขึ้นได้ และในกรณีที่ทรัพย์สินที่รับนั้นผู้กระทำความผิดมีคู่สมรส และทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้กระทำความผิด ตามกฎหมายคู่สมรส

จะมีสิทธิในทรัพย์สินนั้นด้วยกึ่งหนึ่ง ก็จะได้รับผลกระทบจากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นด้วยเช่นกัน และยังเป็นปัญหาที่ยังสมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีความเป็นธรรมมากขึ้น ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 เป็นกฎหมายที่ได้บัญญัติมานานกว่า 81 ปี และการริบทรัพย์สินตาม พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ดังกล่าวมีเนื้อหาที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สินของประชาชน มากเกินสมควร การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้จึงมีความสมควรอย่างยิ่งที่จะศึกษาประเด็นปัญหา ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่
2. ปัญหาเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินของบุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดมีความเหมาะสมหรือไม่
3. ปัญหาเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินของทางราชการที่ได้นำไปใช้ในการกระทำผิดสมควรที่จะต้องริบทรัพย์สินดังกล่าวหรือไม่
4. ปัญหาเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินของผู้ให้เช่าซื้อ สมควรที่จะริบทรัพย์สินหรือมีมาตรการอื่นใดในการป้องกันอาชญากรรมหรือไม่

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 ทราบแนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษริบทรัพย์สินหลักความ พอสมควรแก่เหตุหลักแห่งความได้สัดส่วน หลักสิทธิเสรีภาพ และหลักกฎหมายของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย
- 2.2 ทราบแนวทางการลงโทษริบทรัพย์สินในคดีอาญาของประเทศไทยและต่างประเทศ
- 2.3 ทราบข้อดีและข้อเสียแนวทางการลงโทษริบทรัพย์สินในคดีอาญาของประเทศไทย และต่างประเทศ
- 2.4 ได้ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขปัญหาข้อกฎหมายในการลงโทษริบทรัพย์สิน ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ให้มีความเหมาะสม

3. กรอบแนวคิดของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ จะเป็นการศึกษาวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับการลงโทษริบทรัพย์สิน และการลงโทษในคดีอาญา ซึ่งจะศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี ของต่างประเทศ รวมถึงตำรา บทความ เอกสารทางวิชาการ และรายงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

4. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ ผู้ศึกษามุ่งที่จะศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการลงโทษริบทรัพย์ในคดีอาญาในกฎหมายไทย และพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 โดยจะศึกษาเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายการลงโทษริบทรัพย์ของต่างประเทศ และประเทศไทยที่เกี่ยวกับการลงโทษริบทรัพย์ในคดีอาญา โดยจะศึกษาเฉพาะกรณีแนวทางการลงโทษริบทรัพย์ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ทราบแนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษริบทรัพย์ หลักความพอสมควรแก่เหตุหลักแห่งความได้สัดส่วน หลักสิทธิเสรีภาพ และหลักกฎหมายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

5.2 ทราบแนวทางการลงโทษริบทรัพย์ในคดีอาญาของประเทศไทยและต่างประเทศ

5.3 ทราบข้อดีและข้อเสียแนวทางการลงโทษริบทรัพย์ในคดีอาญาของประเทศไทยและต่างประเทศ

5.4 ได้ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขปัญหาข้อกฎหมายในการลงโทษริบทรัพย์ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ให้มีความเหมาะสม

6. ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยการรวบรวมข้อมูลทางเอกสารจากตำราวิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความทางวิชาการ วารสาร ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ หรือหน่วยงาน

บทที่ 2

ประวัติความเป็นมาความหมาย แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กับการริบทรัพย์

1. ประวัติความเป็นมาของกฎหมายป่าไม้ของไทย

การทำอุตสาหกรรมป่าไม้หรือการหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทย ได้มีมานานแล้ว โดยไม่มีการควบคุมดูแลโดยรัฐบาลแต่อย่างใด โดยสมัยกาลก่อนการทำไม้เพื่อการค้า ในเชิงพาณิชย์จะมีแต่การทำไม้ในป่าสักของทางโซนภาคเหนือของประเทศไทยเท่านั้น โดยป่าไม้ทั้งหมดในกาลก่อนผู้ครอบครองป่าจะเป็นของเจ้าวนายฝ่ายเหนือ(ราชวงศ์ผู้เคยปกครองอาณาจักรหัวเมืองเหนือ) ซึ่งเป็นผู้เป็นเจ้าของครอบครองดูแล บุคคลใดที่มีความประสงค์จะทำไม้ในป่าแห่งไหนใด ก็ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าวนายฝ่ายเหนือซึ่งเป็นเจ้าของป่าดังกล่าว โดยจะมีการเสียค่าใช้จ่ายเรียกเก็บเงิน ซึ่งเรียกว่า “ค่าต่อไม้” ตามจำนวนต้นสักที่ได้โค่นตัดฟันลงมา โดยไม่มีการควบคุมว่าจะให้ตัดต้นสักได้จำนวนกี่ต้น และขนาดอย่างต่ำที่สุดเท่าไร คงมีเพียงแต่การเก็บนับจากค่าต่อไม้ที่ได้ตัดฟันลงเท่านั้น ซึ่งการตัดไม้ทำไม้ไม่ได้เป็นไปโดยความยุติธรรม ซึ่งมีการอนุญาตให้บุคคลกลุ่มที่ 1 ตัดไม้ทำไม้ในป่าแห่งนั้นได้ ต่อมาบุคคลกลุ่มที่สอง เสนอค่าต่อที่สูงกว่าหรือให้เงินนอกเหนือพิเศษ ก็จะถูกอนุญาตให้แก่บุคคลผู้นั้นไป หรืออนุญาตต่อซ้ำๆกันไปเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์จากการเรียกเก็บค่าต่อมากขึ้น จึงมีการร้องเรียนร้องทุกข์ต่อรัฐบาลอยู่บ่อยๆ จนรัฐบาลจำเป็นต้องเข้ามาตรวจสอบแทรกแซงแก้ไข โดยในปี พ.ศ. 2426 รัฐบาลไทยได้มีการทำสัญญาทางพระราชไมตรีกับประเทศอังกฤษ ได้มีการทำสัญญาโดยมีใจความว่า ห้ามมิให้คนในบังคับอังกฤษทำป่าไม้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตซึ่งลงดวงตราของรัฐบาลโดยถูกต้อง และห้ามมิให้เจ้าวนายฝ่ายเหนือออกใบอนุญาตป่าแห่งใดแห่งเดียวให้แก่บุคคลเกินกว่า 1 คน ขึ้นไป ซึ่งข้อความดังกล่าวมิใช่ของแปลกใหม่ในเวลานั้น เนื่องจากพระราชบัญญัติสำหรับผู้รักษาเมืองซึ่งจะทำสัญญากับชาวต่างประเทศ จุลศักราช 1236 ได้มีการบัญญัติไว้แล้วแต่ยังมีได้บังคับใช้แก่คนในบังคับของประเทศอังกฤษเท่านั้น และต่อมารัฐบาลได้แต่งตั้งข้าหลวงใหญ่ขึ้นคนหนึ่งไปประจำที่เชียงใหม่ เพื่อดำเนินการดูแลกิจการป่าไม้ในมณฑลพายัพ ในนามของกระทรวงมหาดไทย และรัฐบาลได้รับส่วนแบ่งค่าต่อไม้ดังกล่าวจากเจ้าวนายฝ่ายเหนือกึ่งหนึ่งของจำนวนต่อไม้ที่เก็บได้ทั้งหมด ต่อมารัฐบาลไทยยังได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้เรื่อยมา ดังต่อไปนี้

1. ประกาศขอนสักและไม้กระยาเลย จุลศักราช 1236 ว่าด้วยการตรวจเก็บภาษีไม้สักและไม้กระยาเลย
2. ประกาศเรื่องซื้อขายไม้ขอนสัก จุลศักราช 1246 มีใจความสำคัญที่เน้นย้ำ เตือนให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสำหรับผู้รักษาเมืองซึ่งจะทำสัญญากับชาวต่างประเทศที่ได้ตราไว้แล้วตั้งแต่จุลศักราช 1236
3. ประกาศเรื่องตัดไม้ขอนสัก จุลศักราช 1246 ว่าด้วยการทำไม้สักในเขตแขวงเมือง เชียงใหม่ ลำพูน น่าน ลำปาง และแพร่

4. ประกาศไม้ขอนสัก จุลศักราช 1249 ว่าด้วยการใช้ดวงตรากรรมสิทธิ์ที่ประทับไม้ขอนสัก และการเก็บไม้ไหลลอย

5. ประกาศเพิ่มเติมเรื่องไม้ขอนสัก จุลศักราช 1249 เพิ่มเติมประกาศฉบับก่อน

6. พระราชบัญญัติพิภคภาษีภายใน ร.ศ. 119 เป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงการเก็บภาษีไม้และของป่าต่างๆ โดยยกเลิกประกาศไม้ขอนสักและไม้กระยาเลย จุลศักราช 1236 ไปในตัว

7. ประกาศกระทรวงพระคลังมหาสมบัติแก่พระราชบัญญัติพิภคภาษีภายใน ซึ่งออกใน ร.ศ. 112 แก้ไขมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติที่กล่าวแล้ว ร.ศ. 111

เมื่อชาวต่างประเทศได้ทราบกิตติศัพท์จากสัญญาระหว่างอังกฤษกับไทยว่าประเทศไทยมีป่าไม้อันมีค่ามากมายมหาศาล ก็พากันเข้ามาลงทุนประกอบอาชีพในการทำไม้กันมากขึ้นทุกวัน ผู้ที่เป็นผู้นำในเรื่องนี้เป็นคนแรก คือ ชาวอเมริกัน ชื่อ Dr. Check ต่อมาบริษัทของชาวอังกฤษ ตามอย่างเข้ามาเป็นลำดับ คือ บริษัทบอร์เนียว บริษัท สยามฟอเรสต์ และบริษัท บอมเบย์เบอร์มา ซึ่งการที่มีบริษัทดังกล่าวเข้ามาทำการป่าไม้ได้กลายเป็นผลร้ายแรงยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่ารัฐบาลไทยจะได้จัดการควบคุมตามที่กล่าวไว้ในสัญญาทางพระราชไมตรีดังกล่าวข้างต้นแล้ว เหตุการณ์ก็หาเรียบร้อยได้ไม่ เพราะเมื่อมีความต้องการทำไม้ที่มีมากยิ่งขึ้น บริษัทต่างๆ ก็ต้องแก่งแย่งกันเพื่อจะได้รับอนุญาต ในการนี้ต่างคนต่างต้องให้เงินกินเปล่าหรือเงินสินบนเป็นจำนวนมากๆ แก่จ่าวนายผู้เจ้าของป่า เพื่อจะได้สิทธิในการทำไม้ และเมื่อตกลงกันแล้วก่อนที่จะได้รับใบอนุญาตซึ่งต้องส่งไปลงดวงตราทางกรุงเทพฯ จ่าวนาย เจ้าของป่าก็จะรีดเอาเงินกินเปล่าหรือสินบนอีก ซึ่งผู้ทำไม้ก็ต้องให้ไปเพื่อป้องกันมิให้จ่าวนายผู้เป็นเจ้าของป่าเหล่านั้นถอนคำตกลง

เมื่อบริษัทผู้ทำไม้ต่างก็แย่งชิงการทำไม้ จ่าวนายเจ้าของป่าก็ยังมีอำนาจการต่อรองและมีการประวิงการอนุญาตมากขึ้น จนบริษัทผู้ทำไม้ได้รับความเดือดร้อน และได้มีการร้องทุกข์ไปยังกระทรวงมหาดไทยจำนวนมากด้วยเหตุนี้รัฐบาลไทยจึงได้พิจารณาถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการควบคุมการทำป่าไม้ให้มีความรัดกุมยิ่งขึ้น ในปลายปี พ.ศ. 2436 ได้มีชาวเดนมาร์กผู้หนึ่งชื่อ Mr.Castensjold ซึ่งรัฐบาลไทยได้จ้างวานไว้ มีกำหนดอายุสัญญาจำนวน 2 ปี เพื่อดำเนินกิจการพิเศษบางอย่างโดยกระทรวงการคลัง แต่งานดังกล่าวนี้ Mr.Castensjold ได้ทำงานสำเร็จเสร็จเพียงภายในปีเดียวเท่านั้น สัญญาจ้างที่ยังคงเหลืออีก 1 ปี กระทรวงมหาดไทยจึงขอตัวรับโอน Mr.Castensjold มาอยู่ที่กระทรวงมหาดไทย และได้ส่งตัวขึ้นมาควบคุมดูแลตรวจสถานะการทำป่าไม้สักในทางภาคเหนือ แต่พอมาถึงจังหวัดตาก Mr.Castensjold ก็ป่วยหนักถึงแก่กรรม รัฐบาลไทยจึงต้องดำเนินการจัดหาผู้ชำนาญการบุคคลอื่นให้ดำเนินการต่อไป และในการนี้รัฐบาลอินเดียได้มีความเอื้อเฟื้อให้ยืมตัว Mr. H. Slade ข้าราชการผู้ชำนาญการและมีความสามารถในการป่าไม้ของพม่ามาให้ช่วยราชการชั่วคราวซึ่งในปีเดียวกัน Mr. H. Slade ได้เข้ามาที่กรุงเทพฯ ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2438 พอวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ก็ได้ออกเดินทางขึ้นไปภาคเหนือเพื่อสำรวจกิจการทั้งหลายที่เกี่ยวกับป่าไม้ ป่าสักของไทย โดยเดินทางผ่านจังหวัดชัยนาท นครสวรรค์ อุตรดิตถ์ แพร่ ลำปาง ลำพูน จนกระทั่งถึงจังหวัดเชียงใหม่ และได้เดินทางกลับถึงกรุงเทพฯ ในวันที่ 21 มิถุนายน 2439 โดยแวะจังหวัดตากด้วย และเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2439 (ร.ศ. 115) Mr. H. Slade ก็ได้ส่งรายงานการสำรวจป่าไม้ โดยมีความในรายงานจำนวนมาก และได้บรรยายข้อบกพร่องต่างๆ ในกิจการป่าไม้ของไทย ข้อบกพร่องเหล่านี้ Mr. H. Slade มีความเห็นว่า เนื่องจากมีสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ

1. การทำป่าไม้ทั้งหมดอยู่ในความครอบครองของจ้าวนายซึ่งเป็นเจ้าของท้องที่ และ

2. การทำป่าไม้เท่าที่เป็นอยู่นั้น ยังไม่มีกฎหมาย ระเบียบอันถูกต้อง กล่าวคือ ขาดหลักการสำคัญที่เกี่ยวกับการคุ้มครองรักษาป่าไม้ให้ถาวรสำหรับสาเหตุข้อ 1 นั้น Mr. H. Slade กล่าวว่า การที่จ้าวนายฝ่ายเหนือได้เซ็นสัญญาอนุญาตให้มีการผูกขาดป่าไม้ไปในฐานะเป็นเจ้าของป่า แล้วส่งให้รัฐบาลลงดวงตราอีกชั้นหนึ่งนั้น การที่รัฐบาลลงดวงตราให้เช่นนี้คล้ายกับว่ารัฐบาลรับรองอยู่ในตัวแล้วว่า ป่าไม้เหล่านั้นอยู่ในกรรมสิทธิ์ ของจ้าวนายเจ้าของท้องที่ แต่ทางพม่าและอินเดียเขาถือว่าป่าไม้ทั้งหมดอยู่ในพระราชอำนาจของ พระมหากษัตริย์ ซึ่งจะทรงจัดการอย่างใดกับป่าไม้ก็ได้ แล้วแต่จะทรงพระราชดำริเห็นสมควร สำหรับประเทศไทยนั้นว่าตามทางทฤษฎีแล้ว คนในบังคับอังกฤษจะทำป่าไม้ได้ก็ต่อเมื่อได้รับ ใบอนุญาต ซึ่งรัฐบาลได้ลงดวงตราให้แล้วเท่านั้น แต่ตามทางปฏิบัติหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะปรากฏว่า แม้สัญญาจะได้สิ้นอายุไปแล้วก็ตาม ผู้รับสัญญาก็ยังคงทำไม้ต่อไปอีก และในบางแห่งพวยยื่นคำร้องขออนุญาตแล้ว ก็ลงมือทำไม้เลยทีเดียวก็มี นอกจากนี้ผู้ร้องขอทำไม้จะต้องให้เงินเป็นจำนวนไม่น้อยแก่จ้าวนายเจ้าของป่าเพื่อที่จะให้ท่านเหล่านั้นเซ็นสัญญาอนุญาตให้ ซึ่งเป็น การเสียเวลาและเสียเงินเป็นอย่างมาก เนื่องจากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ เมื่อได้มีผู้ร้องขอทำไม้หลายๆ รายจึงได้เกิดมีการแก่งแย่งชิง แข่งขันกันให้เงินกินเปล่าสลับกันขึ้นมา และจ้าวนายเจ้าของป่าก็มีความคิดแบ่งป่าของตนออกเป็นแปลงเล็กๆ เพื่อจะได้มีทางหาเงินได้มากขึ้น ในที่สุดจึงทำให้ราคา ต้นทุนของไม้สักขยับสูงขึ้นเรื่อยๆ อันเป็นผลกระทบกระเทือนอย่างร้ายแรงต่อราคาซื้อขายไม้สักในท้องตลาดส่วนสำหรับเหตุข้อที่ 2 นั้น Mr. H. Slade ได้กล่าวว่า เนื่องจากป่าไม้สักในประเทศไทยมีอยู่ มีความกระจัดกระจาย และไม่สามารถที่จะประเมินได้ว่ามีปริมาณไม้ที่จะตัดฟันได้มากนักเพียงใด จึงมีความจำเป็นต้องสำรวจป่าเสียก่อน เพื่อกำหนดจำนวนไม้ที่จะให้ตัดฟันออกได้เป็นรายปี ซึ่งในขณะนั้น นอกจากการตัดฟันออกมาเป็นสินค้าแล้ว ปรากฏว่าประชาชนก็ได้ตัดฟันไม้สักใช้สอยกันอยู่อย่างเสรี โดยไม่มีข้อจำกัดแต่อย่างใด เรื่องเช่นนี้ควรจัดการให้ระงับเสียและควรรหาทางส่งเสริมให้หันมาใช้ไม้กระยาเลยต่างๆ แทนไม้สัก นอกจากนี้ยังมีการตัดฟันต้นไม้สักเล็กๆ เพื่อทำเป็นเสาออกซื้อขายกันอยู่ไม่ใช่น้อยๆ ถึงแม้ว่าผู้ทำไม้จะได้กำไรมากก็จริง แต่ก็ก่อให้เกิดเป็นความเสียหายแก่ป่าไม้เป็นอย่างมาก แก่ไม่หายเสียทีเดียว กล่าวคือเมื่อการทำไม้ในป่าไม้สักของไทยจนกินกำลังของป่าไปมาก เป็นการผิดหลักการของวิชาการป่าไม้ ว่าตามหลักอย่างกว้างๆ แล้วจะต้องถือว่าบรรดาป่าไม้ที่มีอยู่ทั้งหมดของประเทศเปรียบเสมือนเป็นต้นทุนซึ่งเป็นของประเทศและปริมาณเนื้อไม้ที่งอกเงยขึ้นทุกปีนั้น เปรียบเสมือนดอกเบียซึ่งเราอาจจะนำออกใช้สอยได้เป็นรายปี เราจะต้องไม่แตะต้องต้นทุนเป็นอันขาด แต่คงใช้สอยแต่ดอกเบียเท่านั้น ถ้าเรานำทุนมาใช้ ก็เปรียบเสมือนว่า เราทำให้ป่าของประเทศเรามีประโยชน์น้อยลง แต่สำหรับสถานะป่าไม้ของไทยในขณะนั้นประเทศเรากำลังให้ตัดฟันไม้สักออกจากป่ากินกำลังของป่าไปประมาณสามเท่าครึ่ง ดังนั้นจึงควรพยายามในทุกๆ ทางที่จะลดจำนวนการทำไม้ลงให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เมื่อได้รับข้อบกพร่องดังกล่าวแล้ว Mr. H. Slade ได้เสนอวิธีแก้ไขไว้ด้วยหลายประการ โดยมีวิธีการแก้ไขที่สำคัญๆ อยู่สองประการ ได้แก่

ประการแรกเนื่องจากป่าไม้เปรียบเสมือนเป็นต้นทุนซึ่งเป็นของประชาชาติทั้งหมดเป็นของส่วนรวม ซึ่งเป็นของที่ควรที่จะคุ้มครองปกป้องรักษาไว้และควรที่จะมีการจัดการให้อำนวยประโยชน์ยิ่งขึ้นไปหรืออย่างน้อยก็ให้อำนวยประโยชน์ให้คงที่อยู่เสมอ ไม่ควรที่เจ้าของป่าจะทำให้ค่าของป่าไม้เสื่อมหรือให้อำนวยประโยชน์น้อยลง ดังนั้นรัฐจะต้องเข้าดำเนินการจัดการเสียเอง ฉะนั้นป่า

ไม้สักอันมีค่าของประเทศไทยควรที่จะต้องโอนมาอยู่ในความครอบครองของรัฐ และยกเลิกส่วนแบ่งค่าต่อไม้ให้จ้าวนายเจ้าของป่าแต่เดิมก่อนรายต่างๆ ที่ได้รับส่วนแบ่งมาแต่เดิมมานั้นเสีย โดยที่รัฐบาลจะต้องคิดจ่ายเป็นเงินเดือนให้เป็นการทดแทนตามความเหมาะสมพอควร

ประการที่สองเพื่อให้การดำเนินการจัดการป่าไม้ของประเทศไทยให้มีเสถียรภาพมั่นคง และรักษาสภาพป่าไว้ได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดตั้งกรมป่าไม้ขึ้นเป็นทบวงการเมืองของรัฐบาล ทั้งนี้เพราะการป่าไม้เป็นวิทยาศาสตร์ แผนกหนึ่ง ซึ่งมีความต้องการพนักงานที่อบรมมา โดยเฉพาะเป็นผู้ดำเนินการ ในขั้นนี้ผู้ที่จะเป็น พนักงานควรเป็นผู้มีความชำนาญมาก่อน และถ้ามีคุณวุฒิพิเศษอย่างอื่นด้วยก็ยิ่งดี มิฉะนั้นป่าไม้อาจจะความวอดวายได้โดยง่าย ซึ่งจะเป็นการสูญเสียที่จะหาทางแก้ไขได้ในภายหลัง นอกจากนั้นผู้ชำนาญ เหล่านี้ยังอาจทำหน้าที่เป็นผู้ฝึกสอนให้คนไทยมีความรู้เป็นพนักงานป่าไม้ได้ต่อไปอีกด้วย

3. เห็นสมควรออกตรากฎหมายสำหรับควบคุมกิจการป่าไม้ ซึ่งในขณะที่เขียนรายงานฉบับนี้ควรมิบทบัญญัติกล่าวถึง

- 1) การจัดป่าเป็นป่าสงวน และการบันทึกสิทธิต่างๆ ที่มีอยู่เหนือป่าไม้
- 2) การป้องกันป่าไม้จากการทำลายหรือทำให้เสียหาย
- 3) การเก็บเงินผลประโยชน์ และการควบคุมไม้ระหว่างเคลื่อนที่

4. เพื่อเป็นการเตรียมการให้มีพนักงานป่าไม้ไว้สำหรับกาลภายหน้า ควรจัดส่งนักเรียนไป ศึกษาอบรมที่โรงเรียนการป่าไม้ในต่างประเทศสักปีละ 2-3 คนทุกปี และควรคำนึงด้วยว่านักเรียนคนแรกๆ เหล่านี้ ในวันหนึ่งข้างหน้าคงจะเจริญขึ้นจนถึงเป็นหัวหน้ากรมป่าไม้ ฉะนั้นการอบรม ศึกษาของบุคคลเหล่านี้ สมควรต้องให้มีความแตกฉานที่สุดเท่าที่จะทำได้ อนึ่ง งานแผนกป่าไม้เป็นงานหนักและตรากตรำเป็นอย่างมาก แต่เด็กไทยนั้นส่วนมากไม่อาจจะทนต่อความยากลำบากเช่นนี้ได้ ดังนั้นทางที่ดีก่อนที่จะตกลงรับสมัครนักเรียนผู้ใด ควรที่จะส่งให้ไปฝึกหัดงานอยู่ในป่าสัก 6 เดือน เป็นอย่างต่ำ เพื่อจะได้ให้มีโอกาสพิสูจน์ตัวเองว่าจะชอบชีวิตป่าไม้หรือไม่ หรือจะเหมาะสมกับงานป่าไม้หรือไม่

5. แบบสัญญาอนุญาตทำป่าไม้ที่ใช้อยู่ในเวลาขณะนั้น สมควรที่จะต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขเสียใหม่ เพื่อให้เป็นการคุ้มครองรักษาป่าไม้ยิ่งขึ้น เพราะแบบสัญญาอนุญาตเดิมนั้นไม่ได้ให้ผลดีอะไรเลย เนื่องจากได้ไปให้ความสำคัญแต่ในทาง “บำรุงป่า” เสียยิ่งกว่าจะ “รักษาป่า” ฉะนั้น จึงควรเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปในทางรักษาป่ายิ่งกว่า การบำรุง ซึ่งจะต้องมีข้อห้ามมิให้ผู้รับสัญญาทำอันตรายแก่ป่าไม้เป็นข้อสำคัญ ส่วนการที่จะบำรุง ป่าให้เจริญขึ้นนั้น จะบำรุงป่าใดควรให้เป็นหน้าที่ของกรมป่าไม้เองดีกว่าและในข้อนี้ Mr. H. Slade ได้ร่างเสนอแบบสัญญาอนุญาตทำป่าไม้ตามที่เห็นสมควรแก้ไขใหม่มาด้วย

6. เงินค่าต่อไม้นั้น เห็นสมควรที่จะให้กรมป่าไม้ในนามของรัฐเป็นผู้จัดเก็บเงินค่าต่อไม้ แต่เพียงผู้เดียวมิให้คนของจ้าวนายฝ่ายเหนือเป็นผู้จัดเก็บเหมือนแต่เดิมก่อนในเวลานั้น เนื่องจากที่ได้กระทำกันมาแล้ว อีกทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลและจ้าวนายฝ่ายเหนือ ในฐานะเจ้าของป่าได้รับเงินค่าต่อไม้ที่น้อยกว่าที่ควรจะได้รับเป็นจำนวนมาก โดยมีสาเหตุมาจากการทุจริตของพนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวดังนั้นเมื่อกระทรวงมหาดไทยได้รับทราบรายงานของ Mr. H. Slade จึงได้ทำการพิจารณา รายงานของ Mr. H Slade ซึ่งกระทรวงก็ได้มีความเห็นชอบด้วยกับข้อเสนอ จึงได้ดำเนินการนำความกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เพื่อขอพระราชทานให้มีพระ

บรมราชวินิจฉัยในเรื่องดังกล่าว ซึ่งก็ได้ทรงพระราชดำริเห็นชอบและพระราชทานพระราชหัตถเลขานที่ 62/385 ลงวันที่ 18 กันยายน ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439) ถึงเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งกรมป่าไม้ขึ้น ภายใต้สังกัดกระทรวงมหาดไทย และทางราชการได้ให้ถือเอาวันที่ 18 กันยายน ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439) เป็นวันสถาปนากกรมป่าไม้¹

ก่อนที่จะได้มีการประกาศกำหนดให้ใช้พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 มาบังคับใช้ประเทศไทยได้มีการบัญญัติระเบียบและกฎหมายที่ออกมาใช้เพื่อให้มีความเหมาะสมกับเหตุการณ์ในเวลานั้น อยู่จำนวนหลายฉบับด้วยกัน โดยมีดังต่อไปนี้

1. ประกาศพระบรมราชโองการว่าด้วยภาษีไม้ขนสักแลไม้กระยาเลย ลงวันอาทิตย์ เดือนสี่ แรมแปดปีจอ ฉศก จุลศักราช 1236

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงมีพระราชดำริว่าในเวลาขณะนั้นได้มีการตัดไม้ออกมา เพื่อทำเป็นสินค้าจำนวนมาก และได้มีการลักลอบตัดไม้สัก และไม้กระยาเลย แต่การจัดเก็บภาษียังไม่มีความเป็นระบบระเบียบที่เรียบร้อย และยังมีการลักลอบหลีกเลี่ยงภาษี ทำให้ประเทศขาดรายได้ที่ควรตกเป็นของแผ่นดินไปมาก จึงได้ให้มีคำประกาศสำหรับภาษี ไม้ขนสัก ไม้กระยาเลยขึ้นมา โดยได้กำหนดให้รัฐบาลเท่านั้น ที่จะเป็นผู้จัดเก็บภาษีไม้ท่อนและไม้แปรรูป และให้จัดตั้งด่านภาษีตามลำน้ำที่มีการล่องแพซุง จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ แขวงเมืองราชบุรี แขวงเมืองนครไชยศรี แขวงเมืองฉะเชิงเทรา และแขวงเมืองชัยนาท²

2. ประกาศพระบรมราชโองการเรื่องซื้อขายไม้ขนสัก ลงวันพุธ เดือนเก้า ขึ้น หนึ่งปีวอก ฉศก จุลศักราช 1246

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงมีพระราชดำริเห็นว่า ในปีจุลศักราช 1247 ทางราชการจะนำกฎหมายว่าด้วย การป่าไม้ฉบับใหม่ออกบังคับใช้ ในระหว่างที่กฎหมายป่าไม้ฉบับใหม่ยังมีได้บังคับใช้ จึงให้บรรดาผู้มีอาชีพทำไม้ ค่าไม้ ต่างๆ ให้มาติดต่อขอทราบรายละเอียดจากหน่วยงานราชการ เพื่อจักได้สะดวกเรื่องเดิมที่ยังคงค้างอยู่ให้เสร็จสิ้นไปกล่าวคือ สัญญาการทำไม้สักที่ทำกับเจ้าผู้ครองนคร ในภายภาคหน้าจะต้องได้รับอนุมัติ จากเสนาบดีในกรุงเทพมหานครเสียก่อน จึงให้ผู้ที่ยังไม่ได้นำดำเนินการให้ติดต่อตามสถานที่ทางราชการตามที่ประกาศฉบับนี้ได้กำหนดให้เรียบร้อย หรือกรณีมีคดีที่เกี่ยวกับการซื้อขายไม้ค้างอยู่ก็ให้ยื่นคำฟ้องภายในระยะที่กำหนด³

3. ประกาศพระบรมราชโองการเรื่องไม้ขนสัก ลงวันอาทิตย์ เดือนเจ็ด ขึ้นหนึ่ง ปีกุน นพศก จุลศักราช 1249

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงได้มีพระราชดำริเห็นว่าการค้าขายไม้ขนสักเวลา ณ ขณะนั้น ได้มีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น ไม่มีการขึ้นราคาจึงทำให้มีคนอยากได้ไม้กันเป็นจำนวนมาก อันเป็นเหตุทำให้เกิดโจรผู้ร้ายลักขโมยไม้ซุงซุ่มมากขึ้น จึงต้องการสั่ง

¹ เฉลิม ศิริวรรณ. (2497) นโยบายการป่าไม้และประวัติการป่าไม้ของประเทศไทย. หน้า 73 – 84.

² ประกาศพระบรมราชโองการว่าด้วยภาษีไม้ขนสักแลไม้กระยาเลย ลงวันอาทิตย์ เดือนสี่ แรมแปดปีจอ ฉศก จุลศักราช 1236 (พ.ศ. 2417)

³ ประกาศพระบรมราชโองการเรื่องซื้อขายไม้ขนสัก ลงวันพุธ เดือนเก้า ขึ้น หนึ่งปีวอก ฉศก จุลศักราช 1246 (พ.ศ. 2417)

การให้ข้าหลวงจากกรุงเทพฯ ขึ้นไปตัดสินคดีความ เรื่องก็จะยุติไปเป็นครั้งคราว เพราะยังไม่มีข้อกฎหมายที่ชัดเจน มีแต่ธรรมเนียมปฏิบัติมาแต่ก่อนเพียงเท่านั้น จึงทำให้คนที่ผิดอ้างว่าไม่รู้ธรรมเนียมปฏิบัติ จึงสมควรที่จะหาทางป้องกัน โดยให้ประกาศธรรมเนียมแต่เก่าก่อน เป็นกฎหมายสืบไป⁴

4. ประกาศพระบรมราชโองการเพิ่มเติมเรื่องไม้ขอนสัก ลงวันจันทร์ เดือนสิบเอ็ด แรมค่ำหนึ่ง ปีกุน นพศก จุลศักราช 1249

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงเห็นว่า ประกาศพระบรมราชโองการเรื่องไม้ขอนสัก ฉบับลงวันอาทิตย์ เดือนเจ็ด ขึ้นค่ำหนึ่ง ปีกุน นพศก จุลศักราช 1249 นั้น มีข้อความที่ยังมีความบกพร่องไม่ชัดเจน จึงได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้แก้ไขเพิ่มเติมในประกาศนั้นให้ครบถ้วน⁵

5. พระราชบัญญัติไม้ซุงและไม้ท่อนที่ดวงตราลบเลือน ร.ศ. 115

โดยที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงได้มีพระราชดำริเห็นว่า ไม้ซุงและไม้ท่อนที่ผู้ทำไม้ไม่ได้ตัดฟันจากในป่า และปล่อยล่องลงมาในลำน้ำต่างๆ มักจะมีผู้ลักลอบถากหรือเอาไฟจุดเผารูปรอยของเจ้าของเดิมให้ลบเลือนหายไป เพื่อที่จะได้ไปลักซื้อขาย โดยไม่ให้อาจารย์เจ้าของเดิมจำไม้ของตนได้ ทำให้ผู้ที่ค้าขายโดยสุจริตเสียผลประโยชน์ที่สมควรจะได้รับจึงได้ออกกฎหมายป้องกันกรณีดังกล่าวไว้⁶

6. พระราชบัญญัติประกาศการรักษาไม้ ร.ศ. 116

เพื่อเป็นการรักษาสภาพป่าไม้สักให้มีความยั่งยืน และป้องกันมิให้ต้นสักขนาดเล็กอายุน้อยถูกตัดฟันนำมา ใช้สอย จึงเห็นสมควรที่จะกำหนดขนาด และจำกัดไม้สักเพื่อให้ตัดฟันขึ้นไว้ซึ่งทางราชการจะควบคุมเป็นการเฉพาะการทำไม้สักขนาดเล็กเท่านั้น ส่วนไม้สักที่มีขนาดความโตได้เท่าขนาดที่จำกัด ยังมีได้มีกฎหมายห้ามตัดฟันใช้ประโยชน์⁷

7. พระราชบัญญัติรักษาต้นไม้สัก ร.ศ. 116

สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระบรมราชินีนาถ ขณะนั้น มีพระราชเสาวนีย์เป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ทรงมีดำริว่า ยังมีการลักลอบตัดไม้ฟันไม้สักทุกขนาดในป่าตามอำเภอใจ จึงก่อให้เกิดความเสียหายเป็นอันมาก เพื่อมิให้ไม้สักถูกลักลอบตัดฟันไม้ในป่ามากจนเกินสมควร จึงได้หาทางป้องกันโดยให้มีการตัดฟันไม้สักให้กระทำได้แต่พอสมควร และให้อยู่ในความดูแลตรวจตราของกรมป่าไม้ จึงได้มีการตรา พระราชบัญญัติขึ้นไว้ ทั้งนี้ได้มีจำนวนมาตราแต่อย่างใด และมีใจความว่า ตั้งแต่วันที่ได้อตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ผู้ใดตัดหรือกานไม้สักโดยที่มิได้รับอนุญาต โดยถูกต้อง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินต้นละ 20 บาท และให้ริบไม้เป็นของแผ่นดิน ในสมัยนั้นมีการควบคุมเฉพาะการทำไม้สักเท่านั้น ส่วนการทำไม้อื่นๆ ยังไม่มีกฎหมายควบคุมแต่อย่างใด⁸

⁴ ประกาศพระบรมราชโองการ เรื่อง ไม้ขอนสัก ลงวันอาทิตย์ เดือนเจ็ด ขึ้นหนึ่ง ปีกุน นพศก จุลศักราช 1249 (พ.ศ. 2430)

⁵ ประกาศพระบรมราชโองการเพิ่มเติมเรื่องไม้ขอนสัก ลงวันจันทร์ เดือนสิบเอ็ด แรมค่ำหนึ่ง ปีกุน นพศก จุลศักราช 1249 (พ.ศ. 2430)

⁶ ราชกิจจานุเบกษา.เล่ม 13, แผ่นที่ 42. วันที่ 17 มกราคม รัตนโกสินทร์ศก 115 (พ.ศ. 2439)

⁷ ประกาศ ณ วันที่ 9 กันยายน รัตนโกสินทร์ศก 116 (พ.ศ. 2440)

⁸ ประกาศ ณ วันที่ 1 ธันวาคม รัตนโกสินทร์ศก 116 (พ.ศ. 2440)

8. พระราชบัญญัติป้องกันการลักลอบตีตราไม้ ร.ศ. 117

โดยอันเนื่องมาจากไม้สักที่ซื้อขายกันอยู่ในเวลาขณะนั้น มีราคาที่สูงขึ้นกว่าแต่ก่อนเป็นอย่างมาก จึงทำให้เกิดมีการทำดวงตราซ้อนเหล็กลักลอบตีตราไม้ขอนสักซึ่งมีไซของตนนำมาซื้อขาย ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันการลักลอบตีตราไม้ขอนสักของผู้อื่น เพื่อยึดถือเป็นของตนเองอันเป็นสาเหตุทำให้มีคดีฟ้องร้องกันมากกว่าในเมื่อก่อน จึงเห็นสมควรจะได้หาแนวทางป้องกันในเรื่องดังกล่าวนี้ไว้ จึงได้ให้ตราพระราชบัญญัตินี้ไว้

9. พระราชบัญญัติป้องกันการลักลอบชักลากไม้สักที่ยังมิได้เสียค่าต่อแลภาชี ร.ศ. 118

กฎหมายฉบับนี้ได้ตราขึ้นเพื่อเป็นการป้องกันการลักลอบทำไม้สักไปจำหน่าย โดยหลีกเลี่ยงเงินค่าต่อและค่าภาชี ให้แก่ทางราชการ จึงได้ให้ตราพระราชบัญญัตินี้⁹

10. กฎข้อบังคับอนุญาตไม้สักใช้ในการปลูกสร้างที่ทำราชการและการสาธารณประโยชน์ ร.ศ. 119

โดยที่โดยที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้มีพระราชดำริเห็นว่า ในเวลาปัจจุบันได้มีการก่อสร้างสถานที่สำหรับการกุศลและ สาธารณประโยชน์ เช่น วัดวาอาราม ศาลา สะพาน หรือเหมือง ฝายน้ำ เป็นต้น ซึ่งมีขึ้นมากมายกว่าแต่ก่อน จึงสมควรให้ตั้งกฎข้อบังคับสำหรับอนุญาตให้ใช้ไม้สักของหลวงในป่า เพื่อความสะดวกและเหมาะสม¹¹

11. พระราชบัญญัติรักษาป่า พุทธศักราช 2456

โดยที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงได้มีพระราชดำริว่าไม้กระยาเลยและของป่ามีวิธีการจัดเก็บภาษีแตกต่างกันหลายอย่าง และในเวลาขณะนั้นไม้กระยาเลยเป็นสินค้ามีราคามากขึ้น จนทำให้มีการตัดฟันไม้จนเกินกำลังของป่า ทั้งมีการถางป่าเพื่อทำไร่บ้าง ถ้าไม่มีการตรวจตรารักษาป่าไม่ให้มีการทำไม้ออกแต่พอสมควรแล้ว ไม่มีค่าก็จะหมดไปจากป่า¹²

12. ข้อบังคับวางระเบียบวิธีการรักษาป่า พุทธศักราช 2456

อาศัยความในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการรักษาป่า พ.ศ. 2456 จึงให้มีการตั้งกฎ ข้อบังคับ และวางระเบียบวิธีการรักษาป่าไม้ รวมทั้งข้อบังคับฉบับนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 17 ข้อ¹³

13. กฎข้อบังคับวางระเบียบการหาของป่าว่าด้วยการเก็บรวงผึ้ง พุทธศักราช 2464

ด้วยตามความในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติรักษาป่า พ.ศ. 2456 ได้ให้เสนาบดีซึ่งได้บัญชาการ กรมป่าไม้ให้มีอำนาจที่จะตั้งกฎข้อบังคับสำหรับรักษาป่า กฎที่ให้เสนาบดีมีอำนาจตั้งไว้เพื่อรักษาป่า คือ การกำหนดวิธีการเก็บหาของป่า ซึ่งน้ำผึ้งและขี้ผึ้งเป็นของป่าอย่างหนึ่ง จึงวางระเบียบการหา ของป่าว่าด้วยการเก็บรวงผึ้งไว้ รวมทั้งสิ้น 9 ข้อ¹⁴

⁹ ประกาศ ณ วันที่ 23 กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร์ศก 117 (พ.ศ. 2441)

¹⁰ ประกาศ ณ วันที่ 9 กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ศก 118 (พ.ศ. 2442)

¹¹ ประกาศ ณ วันที่ 27 ตุลาคม รัตนโกสินทร์ศก 119 (พ.ศ. 2443)

¹² พระราชบัญญัติตราไว้ ณ วันที่ 18 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2456.

¹³ ให้ไว้ ณ วันที่ 18 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2456

¹⁴ ให้ไว้ ณ วันที่ 26 กรกฎาคม พุทธศักราช 2564

14. กฎข้อบังคับวางระเบียบการหาของป่าว่าด้วยการเจาะเผาต้นตะเคียนชั้น ในมณฑลปัตตานี พุทธศักราช 2465

ด้วยตามความในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติรักษาป่า พ.ศ. 2456 ให้เสนาบตีซึ่งบัญชาการ กรมป่าไม้ ให้มีอำนาจตั้งกฎข้อบังคับสำหรับการรักษาป่า นั้น คือ ในการกำหนดวิธีหาของป่า วิธีทำ น้ำมันไม้ ซึ่งน้ำมันไม้ ยางไม้ (เช่น ยางสน ชัน และกำยาน) เป็นของป่าอย่างหนึ่ง จึงได้วางระเบียบการหาของป่าว่าด้วยการเจาะเผาต้นตะเคียนทำชันไว้ รวมทั้งสิ้น 12 ข้อ¹⁵

15. กฎข้อบังคับวางระเบียบการหาของป่าว่าด้วยการเจาะเผาทำน้ำมันยาง พุทธศักราช 2465

โดยที่ตามความมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติรักษาป่า พ.ศ. 2456 ให้เสนาบตีซึ่งบัญชาการ กรมป่าไม้ มีอำนาจตั้งกฎข้อบังคับสำหรับการรักษาป่า คือ การกำหนดวิธีหาของป่า วิธีทำ สีเสียด วิธีทำน้ำมันไม้ และวิธีเผาถ่าน ซึ่งน้ำมันเป็นของป่าอย่างหนึ่ง จึงวางระเบียบการหาของป่าว่าด้วยการเจาะ เผาทำน้ำมันยาง รวมทั้งสิ้น 11 ข้อ¹⁶

16. พระราชบัญญัติแก้ไขพระราชบัญญัติพิกตภาชีภายใน พุทธศักราช 2470

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงได้มีพระราชดำริเห็นควรยกเลิกการเก็บภาษีสินค้า บางอย่างภายในประเทศ ซึ่งเคยเก็บอยู่ตามพระราชบัญญัติพิกตภาชีภายใน ร.ศ. 111 และกฎหมายอื่นๆ ให้คงไว้แต่มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติพิกตภาชีภายใน ร.ศ. 111 เพื่อเป็นการส่งเสริมการค้าภายในบ้านเมือง¹⁷

17. พระราชบัญญัติรักษาป่า (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2479

โดยที่เป็นการสมควรที่จะแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรักษาป่า พุทธศักราช 2456 และกฎข้อบังคับ วางระเบียบวิธีจัดการรักษาป่า พุทธศักราช 2456 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงได้ตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น โดยมีทั้งหมดจำนวนทั้งสิ้น 9 มาตรา¹⁸

18. พระราชบัญญัติควบคุมทำยางสน พุทธศักราช 2480

เหตุผลในการตราพระราชบัญญัตินี้ คือ เพื่อประโยชน์ในการควบคุมยางสน ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 19 มาตรา¹⁹

จากกฎหมาย ประกาศ ระเบียบข้อบังคับที่ได้กล่าวมาแล้ว สรุปสาระสำคัญของการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการของกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้สามารถแบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ตั้งแต่ พ.ศ. 2417 จนกระทั่งเริ่มสถาปนากฎหมายป่าไม้ขึ้นใน พ.ศ. 2439 ก็ได้มีกฎหมายออกมาใช้หลายฉบับ แต่ก็มีบทบัญญัติที่ได้มุ่งเน้นที่จะควบคุมแต่เฉพาะไม้สักเป็นสำคัญ เพราะเป็นไม้ที่มีมูลค่า และมีการทำออกใช้สอยซื้อขายกันเป็นจำนวนมาก ในส่วนของไม้กระยาเลย และของป่าอื่นๆ ยังไม่มีการควบคุมการทำไม้ คงมีเพียงแต่ให้มีด่านจัดเก็บภาษีไม้กระยาเลยแต่เพียงเท่านั้น

¹⁵ ให้ไว้ ณ วันที่ 15 มิถุนายน พุทธศักราช 2465

¹⁶ ให้ไว้ ณ วันที่ 15 มิถุนายน พุทธศักราช 2456

¹⁷ ใช้บังคับเมื่อ วันที่ 13 กันยายน พุทธศักราช 2470

¹⁸ ตราไว้ ณ วันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2479

¹⁹ ตราไว้ ณ วันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2480

ระยะที่ 2 ใน พ.ศ. 2456 ได้มีการตราพระราชบัญญัติรักษาป่า พุทธศักราช 2456 ออกใช้เพื่อควบคุมไม้กระยาเลยและของป่าอื่นๆเพิ่มเติมอันเนื่องมาจากในระยะเวลานี้ได้ปรากฏว่ามี การตัดฟันไม้กระยาเลย ออกซื้อขายหรือใช้สอยกันเป็นจำนวนมาก

ระยะที่ 3 ใน พ.ศ. 2481 ได้มีพระราชบัญญัติคุ้มครองและสงวนป่า พุทธศักราช 2481 โดยออกใช้เพื่อดำเนินการในเรื่องของการคุ้มครองและสงวนป่าอีกเรื่องหนึ่ง เพราะกฎหมายต่างๆ ที่มีใช้อยู่แล้ว ไม่ได้มีบทบัญญัติควบคุมไปถึงที่ดินที่เป็นป่าไม้ด้วย และที่ดินป่าไม้ได้ถูกบุกรุกแผ้วถางทำให้ป่าไม้ลดน้อยลงทุกที จึงจำเป็นต้องมีการควบคุมที่ดินป่าไม้ด้วย

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชการที่ 8 ได้มีการตราพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 โดยพระราชบัญญัติป่าไม้ฉบับนี้ เป็นพระราชบัญญัติฉบับที่มีบทบัญญัติเกี่ยวข้องโดยตรง เกี่ยวกับเรื่องการป่าไม้ โดยมีการแบ่งหมวดหมู่ไว้อย่างรัดกุม สะดวกต่อการปฏิบัติบังคับใช้ ซึ่งหลังจากที่ได้ มีการตรากฎหมาย และประกาศพระบรมราชโองการต่างๆ มาก่อนหน้านี้เป็นจำนวนหลายฉบับ ซึ่งเป็นกฎหมายที่สำหรับใช้บังคับเพื่อความเหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม ปัญหาที่มีขึ้นในเวลา ณ ขณะนั้น และในการตราพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 นี้ มีได้มีหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติ ถึงเหตุผลในการตราพระราชบัญญัติ มีเพียงคำปรารภต้นพระราชบัญญัติว่า “โดยที่สภาผู้แทนราษฎร ลงมติว่า สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ให้เหมาะสมแก่กาลสมัยยิ่งขึ้น จึงมีพระบรมราชโองการ ให้ตราพระราชบัญญัตินี้ไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎรดังต่อไปนี้”

ซึ่งนับแต่เริ่มมีประกาศพระบรมราชโองการ ฉบับแรกซึ่งถือเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้บังคับใช้ในรัชการที่ 5 จนกระทั่งประกาศใช้พระราชบัญญัติป่าไม้ฉบับแรก รวมระยะเวลาถึง 4 รัชกาล และหลังจากก่อตั้งกรมป่าไม้ขึ้นแล้วถึง 45 ปี ชื่อของพระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่าพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 จะไม่ใช่คำย่อของ “พุทธศักราช” ว่า “พ.ศ.” เหมือนพระราชบัญญัติโดยทั่วไปในปัจจุบันและ กำหนดให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2485 เป็นต้นไป เพื่อให้ทราบถึงบทบัญญัติของกฎหมายป่าไม้ฉบับที่มีการแก้ไขปรับปรุงครั้งสุดท้ายแล้ว โดยมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

พระราชบัญญัติป่าไม้ มีทั้งหมด 8 หมวด รวม 77 มาตรา ได้แก่ หมวดการทำไม้และ เก็บหาของป่า หมวดตราประทับไม้ หมวดไม้และของป่าระหว่างเคลื่อนที่ หมวดการควบคุม การแปรรูปไม้ หมวดการแผ้วถางป่า หมวดเบ็ดเตล็ด หมวดกำหนดโทษ หมวดการรักษาพระราชบัญญัติ บทเฉพาะกาลและการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียม

ซึ่งตามมาตรา 3 แห่ง พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ได้ระบุให้ยกเลิกใช้บรรดากฎหมายหรือประกาศพระบรมราชโองการและบรรดาข้อกำหนดต่างๆรวมถึงบรรดากฎหมายที่มีบังคับใช้อยู่ก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ใช้บังคับ ทั้งหมดที่ได้กล่าวไว้มาแล้วข้างต้น

ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 มาตรา 5 ได้ระบุให้ พระราชกฤษฎีกาหรือประกาศรัฐมนตรีซึ่งได้กำหนดขึ้นตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ให้คัดสำเนาปิดประกาศไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ และที่ทำการกำนันหรือที่สถานที่สาธารณะในท้องที่ ที่เกี่ยวข้องกับพระราชกฤษฎีกา หรือประกาศรัฐมนตรี ดังนั้น พระราชกฤษฎีกาหรือประกาศรัฐมนตรี ที่จัดให้มีขึ้นแล้วไม่ได้มีการนำไปปิด

ประกาศในที่ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้กระทำผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ก็ย่อมที่จะสามารถยกขึ้นอ้าง เพื่อเป็นข้อต่อสู้ในคดีได้ว่าตนเองไม่ทราบข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด

2. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญา

2.1 ความหมายของโทษอาญา

ความหมายของโทษอาญาได้มีนักวิชาการด้านกฎหมายสำคัญๆ ได้อธิบายความหมายในทางทฤษฎีของโทษทางอาญาไว้ดังต่อไปนี้

ศาสตราจารย์ ฮาร์ทแห่งมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ดได้ให้ความหมายของ โทษทางอาญาไว้ว่าจะต้องประกอบด้วยหลักการ สาระสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1) โทษจะต้องก่อให้เกิดความทุกข์ หมายถึง ผู้ได้รับโทษจะต้องได้รับความทุกข์อย่างใดอย่างหนึ่ง อาจเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพทางร่างกาย และการได้รับความเจ็บปวดทางกายหรือการสูญเสียทรัพย์สิน หรือสิ่งอื่นๆ

2) โทษจะต้องใช้ต่อผู้กระทำผิดกฎหมาย หมายถึง ผู้กระทำผิดกฎหมายเท่านั้นที่จะต้องถูกลงโทษ จะนำบุคคลอื่นที่ไม่ได้กระทำความผิดมารับโทษไม่ได้

3) โทษจะต้องเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อได้มีการกระทำความผิดกฎหมายขึ้น หมายถึง ต้องมีการกระทำความผิดกฎหมายก่อน ถึงจะลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิดผู้นั้นได้ หากไม่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นกฎหมายจะลงโทษไม่ได้บุคคลใดๆไม่ได้

4) โทษจะต้องเป็นวิธีการซึ่งบุคคลใดบุคคลคนหนึ่งนอกจากผู้กระทำผิดจะนำมาใช้กับผู้กระทำผิดนั้น หากผลร้ายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลผู้นั้นเอง ก็ไม่นับเป็นโทษทางอาญา

5) โทษจะต้องมีที่มาจากผู้ที่มีอำนาจที่สามารถที่จะกระทำให้เกิดผลร้ายนั้นขึ้นมาได้ หมายถึงโทษนั้นต้องผ่านกระบวนการตามกฎหมาย และผู้ที่มีอำนาจโดยชอบตามกฎหมายทำให้เกิดขึ้นมาจึงจะถือว่าเป็นโทษทางอาญาตามความหมายนี้

ศาสตราจารย์ รอส (Alf Ross) ได้อธิบายความหมายของ โทษอาญาไว้ว่าโทษอาญาหมายถึง “การตอบสนองของสังคม” ซึ่งสาระสำคัญ ดังนี้

- 1) จะต้องเป็นผลร้ายต่อผู้กระทำผิด
- 2) จะต้องถูกกำหนดขึ้นและใช้โดยผู้มีอำนาจเท่านั้น
- 3) จะต้องเกิดขึ้นเมื่อมีการกระทำความผิดตามกฎหมาย
- 4) จะต้องเป็นผลในทางร้ายที่แสดงถึงการตำหนิ บุคคลผู้กระทำผิดว่าผู้นั้นว่าได้กระทำการที่ไม่สมควรหากผลร้ายนั้นไม่ต้องการการตำหนิ ก็ไม่ถือเป็นโทษตามความหมายนี้

ศาสตราจารย์ โยฮันส์ แอนเดเนิส (Johannes Andenaes) ได้ให้ความหมายของคำว่าโทษอาญา จะต้องประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1) โทษที่เป็นผลร้าย มีความประสงค์มุ่งหมายเพื่อการตอบแทนให้ผู้กระทำผิด รู้ว่าเป็นผลร้ายที่ได้รับจากรัฐ อันเป็นผลมาจากการกระทำความผิด ไม่ใช่ผลร้ายที่เกิดขึ้นโดยทางอ้อม

2) โทษต้องมีขึ้นเมื่อมีการกระทำความผิดกฎหมาย หากไม่มีการกระทำความผิดกฎหมายแล้วได้รับผลร้าย ไม่ถือว่าเป็นโทษอาญาตามความหมายนี้

3) โทษที่เป็นผลร้ายซึ่งรัฐนำมาใช้กับผู้กระทำความผิด โดยผลร้ายที่จะถือว่าเป็นโทษอาญาตาม ความหมายนี้จะต้องเป็นโทษที่รัฐซึ่งมีอำนาจนำมาใช้กับผู้กระทำความผิด

ความหมายของโทษทางอาญา หากพิจารณาจากความหมายของโทษอาญาตามที่บัญญัติไว้ใน แห่งประมวลกฎหมายอาญามาตรา 2 ซึ่งมีหลักอยู่ว่า บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาเมื่อได้กระทำการ อันกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะโดยที่กระทำนั้นได้มีกฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นความผิด และได้มีการกำหนดโทษเอาไว้ โดยโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ซึ่งเมื่อได้พิจารณาโทษในทางกฎหมายอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยแล้วนั้น จะมีหลักการสำคัญๆ ดังนี้

1) โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย กล่าวโดยสรุปได้ว่ากฎหมายอาญาจะมีการลงโทษขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ มีบุคคลกระทำการซึ่งถือว่าเป็นความผิดและการกระทำที่จะเป็นความผิดนั้นจะเป็นความผิดได้ ต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้เสียก่อนว่าเป็นความผิด รวมถึงมีบทกำหนดโทษสำหรับการกระทำนั้นเอาไว้ด้วย

2) ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้²⁰

ศาสตราจารย์จิตติ ติงศรัทธี นักวิชาการด้านกฎหมายของไทยผู้โด่งดัง ได้เคยให้ความเห็นกรณีของการลงโทษผู้กระทำความผิดเอาไว้ว่า สมควรที่จะต้องพิจารณาลักษณะอันแท้จริงของวิธีการนั้น และความประสงค์ที่จะนำวิธีการนั้นมาใช้ว่าจะถือเป็นการลงโทษหรือไม่ มีได้สำคัญอยู่ที่การเรียกขานวิธีการนั้นจากหลักคิดข้อนี้ จึงนำมาอธิบายได้ว่า หากวิธีการที่นำมาใช้กับผู้กระทำความผิด มีความมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดผลร้ายแก่ผู้กระทำความผิด อันเป็นการตอบแทนอันเนื่องมาจากการที่เขาได้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่งวิธีการที่จะก่อให้เกิดผลร้ายดังกล่าวนี้ต้องมีบัญญัติไว้ในกฎหมายและออกมาโดยผู้ มีอำนาจตามกฎหมายแล้วไซ้ ย่อมถือได้ว่าเป็นโทษอาญาตามความหมายนี้ด้วย²¹

ดังนั้น หากโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด หากไม่ใช่โทษตามที่ระบุไว้ในมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ดังกล่าวข้างต้น จะถือว่าเป็นโทษอาญาตามความหมายของโทษอาญาด้วยเช่นกัน

2.2 รูปแบบการลงโทษทางอาญา

2.2.1 โทษประหารชีวิต

ในมุมมองประเทศต่างๆ ของโลก ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับโทษประหารชีวิตในมุมมองที่ แตกต่างกันไป บางประเทศยกเลิกโทษประหาร บางประเทศคงไว้ในกฎหมายแต่ไม่ได้มีการประหาร จริง บางประเทศมีอยู่ในกฎหมายและยังคงประหารชีวิตจริง ขึ้นอยู่กับนโยบายในแต่ละประเทศว่า จะเคารพสิทธิมนุษยชนมากน้อยเพียงใด

²⁰ ญรั้ววัฒน์ สุทธิโยธิน. (2555). กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง ทฤษฎีการลงโทษ หน่วยที่6 สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า 9- 10

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 11

โทษประหารชีวิตเป็นโทษที่รุนแรงที่สุดและสอดคล้องกับหลักการลงโทษหลายข้อ แต่ก็ยังมีปัญหาเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนสูงสุดเช่นกัน แม้ว่าจะไม่สอดคล้องกับการฟื้นฟูแก้ไขหรือนำผู้กระทำความผิดสู่สังคมหรือไม่ก็ตาม โทษประหารชีวิตสำหรับฆาตกรที่ฆ่าคนโดยเจตนา ก็ยังคงสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ในการลงโทษแบบแก้แค้นทดแทน ช่มชู้ยั้ง และตัดความสามารถของผู้กระทำ ความผิด ในขณะที่โทษประหารชีวิตในคดีอื่นๆ เช่น คดียาเสพติดกลับสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ เพียงการช่มชู้ยั้งและตัดความสามารถผู้กระทำความผิดเท่านั้น โดยไม่ได้แก้แค้นทดแทนผู้ใด

แม้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมือง (ICCPR) จะล้มเลิกที่จะห้ามการประหารชีวิตในรัฐภาคี ด้วยความเห็นต่างในรัฐภาคี ICCPR จึงได้กำหนดเป็นกลางๆ ว่าการประหารชีวิตจะใช้ได้ในกรณีพิเศษเท่านั้น โดยในข้อ 6 ของ ICCPR มีหลักการสำคัญๆ ดังนี้

“1. มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย ไม่มีผู้ใดถูกพรากจากสิทธิในการมีชีวิตอย่างอำภอใจ

2. ในประเทศที่ไม่ได้ยกเลิกโทษประหารชีวิต การประหารชีวิตอาจถูกกำหนดเพียง สำหรับความผิดที่ร้ายแรงที่สุด (most serious crimes) ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับ อยู่ในเวลากระทำความผิดและซึ่งไม่ขัดต่อบทบัญญัติของกติการะหว่างประเทศฉบับนี้และไม่ขัดต่ออนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์มนุษย์ การลงโทษจะต้อง ดำเนินการตามคำพิพากษาถึงที่สุดที่ออกโดยศาลที่มีอำนาจ

3. เมื่อการลิดรอนชีวิตเป็นการกระทำความผิดอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์มนุษย์ เป็นที่ เข้าใจได้ว่าไม่มีบทบัญญัติใดในข้อนี้จะให้อำนาจรัฐภาคีในกติกาดังนี้ที่จะยกเว้นไม่ปฏิบัติตาม พันธกรณีภายใต้บทบัญญัติแห่งอนุสัญญาป้องกันและลงโทษอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์มนุษย์

4. บุคคลที่ถูกลงโทษประหารชีวิตมีสิทธิที่จะร้องขอการอภัยโทษหรือการเปลี่ยนโทษ การนิรโทษกรรม การอภัยโทษ หรือการเปลี่ยนโทษประหารชีวิตอาจถูกอนุมัติได้ในทุกกรณี

5. โทษประหารชีวิตจะไม่ถูกลงโทษกับผู้กระทำความผิดที่อายุต่ำกว่า 18 ปี และไม่ถูกใช้ กับหญิงตั้งครรภ์

6. ไม่มีบทบัญญัติใดในข้อนี้ที่จะถูกนำมาอ้างเพื่อเลื่อนเวลาหรือระงับการยกเลิกโทษ ประหารชีวิตของรัฐภาคี”

เมื่อพิจารณาจากหลักการดังกล่าวข้างต้นแล้ว อาจกล่าวได้ว่าการประหารชีวิตที่จะต้องห้ามมิให้ลงโทษโดยเด็ดขาดคือการประหารชีวิตในเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี และหญิงตั้งครรภ์ ซึ่งในหลักการดังกล่าวนี้ยังมีความสอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 247 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 มาตรา 74 มาตรา 75 ที่สำคัญคือ มาตรา 75 ศาลจำต้องลดโทษให้จำเลยที่เป็นเด็กกึ่งหนึ่งหากจะพิพากษา ลงโทษจำเลย แต่อย่างไรก็ดี หากเป็นกรณีทั่วไป การประหารชีวิตที่อาจทำได้ตาม ICCPR คือ การประหารชีวิตในคดีความผิดร้ายแรงสูงสุด (most serious crimes)

โทษประหารชีวิตจะใช้ได้กับ “ความผิดที่ร้ายแรงสูงสุด (most serious crimes) ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าเหลือเพียงความผิดที่เป็นการฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาฆ่าเท่านั้น ส่วนความผิดที่ไม่เข้าลักษณะที่เป็นความผิดที่ร้ายแรงสูงสุดมีดังต่อไปนี้ และความผิดตามกฎหมายทหาร (Crimes against the State and military codes) ความผิดที่ ส่งผลให้เกิดความตาย (Crimes resulting in death) เช่น การปล้นทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ ความตาย วางเพลิงเผาทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย และความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (Drug offences)การประหารชีวิตในคดีความผิดร้ายแรงสูงสุด ตามบทบัญญัติของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) รัฐภาคีของ ICCPR ยังสามารถใช้โทษประหารชีวิตได้กับความผิดที่ร้ายแรงสูงสุด (most serious crimes) ซึ่งการตีความผิดที่ร้ายแรงที่สุด มีวิวัฒนาการภายใต้บริบทกฎหมายระหว่าง ประเทศ ดังนี้

- 1) ความผิดที่ร้ายแรงที่สุดจะต้องถูกตีความอย่างเคร่งครัด โดยถือว่าเป็นมาตรการที่เป็น ข้อยกเว้นอย่างยิ่ง
- 2) การพิพากษาประหารชีวิตจะต้องดำเนินการภายใต้หลักประกันเรื่องการดำเนินคดีอาญาเช่น หลักการดำเนินคดีที่เป็นธรรม (fair trial) หลักสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ หลักการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ และสิทธิที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาต่อศาลที่สูงกว่า
- 3) โทษประหารชีวิตไม่ควรจะเป็นความผิดที่ทำให้ถึงแก่ความตายโดยเจตนา หรือความผิดที่มีผลเสียหายรุนแรงสูงสุด
- 4) โทษประหารชีวิตควรตีความว่าใช้ได้กับ การประทุษร้ายต่อชีวิต
- 5) โทษประหารชีวิตควรใช้กับความผิดที่มีเจตนาฆ่าผู้อื่นถึงแก่ความตาย
- 6) ความผิดต่อไปนี้ไม่ถือว่าเป็น “ความผิดที่ร้ายแรงสูงสุด” (most serious crimes) คือ ความผิดต่อความมั่นคงหรือต่อกฎหมายทหาร ความผิดที่ก่อให้เกิดความตายโดยไม่มีเจตนาฆ่า และ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด²²

2.2.2 โทษจำคุก

โทษจำคุกนั้นเป็นโทษที่มีเก่าแก่และมีมายาวนานตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งโทษจำคุกเป็นโทษที่มีความรุนแรงเป็นลำดับที่สองรองมาจากโทษประหารชีวิต โทษจำคุกก่อให้เกิดผลที่สอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษหลายประการ กล่าวคือโทษจำคุกจะนำมาใช้เพื่อตอบแทนผู้กระทำความผิดตามความร้ายแรงของความผิด ซึ่งจะพิจารณาจากความน่าตำหนิติเตียนทางศีลธรรมของผู้กระทำ ความผิดและการลงโทษจำคุกยังมีผลให้ผู้กระทำความผิดมีความเข็ดหลาบและเกรงกลัวที่จะไม่ยอมไปกระทำความผิดซ้ำอีกอันมีผลเป็นการป้องกันสังคมและข่มขู่ให้ผู้อื่นนำมาเป็นแบบอย่างในการกระทำความผิดด้วย ซึ่งตั้งแต่คริสต์ศตวรรษ ที่ 18 ได้เริ่มมีการเปลี่ยนแนวความคิดจากการลงโทษเพื่อทรมานผู้กระทำความผิด กลายเป็นการแก้ไขผู้กระทำความผิดโดยมีแนวคิดว่าเป็นสถานที่อบรมศีลธรรมแก่นักโทษ ฝึกฝนให้ นักโทษมีวินัยเช่นเดียวกับสถานศึกษาอื่นๆ สภาพในคุกจึงไม่ทำให้สกปรก แต่จะต้องมีเครื่อง อำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม อุปกรณ์ต่างๆเช่นเดียวกับที่อยู่อาศัยทั่วไป แนวความคิดในปัจจุบันของการปฏิบัติต่อผู้ต้องโทษจำคุกจึงมุ่งเน้นการแก้ไขและฟื้นฟู

²² ปกป้อง ศรีสนิท,กฎหมายอาญาชั้นสูง, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2563),หน้า 217-220

จิตใจผู้กระทำผิดให้ สามารถฝึกฝนและความคุมจิตใจให้เป็นคนดีเพื่อกลับไปอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมต่อไป หลังจากพ้นโทษเป้าหมายสำคัญของการลงโทษจำคุก คือ การแก้ไขและฟื้นฟูจิตใจของผู้กระทำผิดโดยมุ่งหวังว่าหลังจากผู้กระทำผิดได้รับโทษและพ้นโทษออกไปจากเรือนจำ จะกลับตัวเป็นคนดี มีศีลธรรม ประกอบอาชีพในสังคมได้อย่างปกติสุข ไม่กลับมามีจิตใจผิด หรือกระทำความผิดอาญาอื่นและต้องกลับมารับโทษในเรือนจำอีก ส่วนเป้าหมายอีกประการหนึ่งของการลงโทษจำคุกคือการตัดโอกาสให้ผู้กระทำผิดนั้น ได้กระทำความผิดอีกในระยะเวลาอันใกล้เพราะถูกจับกุมตัวและอยู่ในคุกแล้ว โทษจำคุกจึงสามารถป้องกันมิให้เกิดความผิดจากผู้กระทำนั้นได้ระยะหนึ่ง จากเหตุที่โทษจำคุกสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการ ลงโทษได้หลายประการนั้น กฎหมายจึงกำหนดโทษจำคุกเป็นโทษหลักที่ใช้กับความผิดทั่วไปดังจะ เห็นได้จากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา หรือในพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาอื่น การปฏิบัติต่อผู้ต้องโทษจำคุก มีวิวัฒนาการที่ต่อเนื่องกันมายาวนานเช่นเดียวกัน คือ จากในอดีตที่ผู้ต้องโทษจะต้องถูกให้ทำงานอย่างหนัก สภาพภายในคุกมีมืดมิดสกปรก ลำบาก เพื่อให้ผู้ต้องโทษได้รับการทรมานสมกับความผิดที่ได้กระทำลงไป และก่อให้เกิดความกลัว ไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีกเพื่อมิให้ต้องกลับมาติดคุกและได้รับความทรมานเช่นเดิม²³

หากไม่นับโทษประหารชีวิต โทษจำคุกคือโทษที่รุนแรงและมีผลในการยับยั้งอาชญากรรม มากที่สุด แต่ก็เป็นโทษที่สร้างต้นทุนให้กับสังคมมากที่สุดเช่นกันเมื่อเปรียบเทียบกับโทษอื่นๆ เพราะรัฐต้องออกค่าใช้จ่ายในการสร้างเรือนจำ เลี้ยงดูนักโทษ ให้เงินเดือนผู้คุม สวัสดิการต่างๆ ที่จำเป็นในการจำกัดเสรีภาพ รวมทั้งต้นทุนค่าเสียโอกาสในการที่นักโทษที่ไม่สามารถไปทำงานได้ ในขณะที่โทษปรับหรือริบทรัพย์ รัฐจะได้ประโยชน์กลับมาในรูปแบบของค่าปรับ หรือทรัพย์สินที่ตก เป็นของแผ่นดิน การให้ทำงานบริการสังคมก็ยังคงจะเป็นประโยชน์กับรัฐมากกว่าการจำคุกเพราะรัฐ ได้รับแรงงานโดยไม่ต้องจ่ายค่าจ้าง เมื่อการจำคุกสร้างต้นทุนให้กับรัฐอย่างมาก หากเปรียบเทียบต้นทุนของการลงโทษทุกประเภทแล้ว การจำคุกน่าจะมีต้นทุนของรัฐ มากที่สุด และเป็นต้นทุนแปรผันตามระยะเวลาที่อยู่ในเรือนจำนานขึ้น ในกรณีที่โทษอื่นสามารถ บรรลุวัตถุประสงค์ในการยับยั้งอาชญากรรม (deterrence) ได้แบบเดียวกันกับการจำคุก การจำคุกจึงไม่น่าจะถูกนำมาใช้ เพราะเป็นการลงโทษที่ไม่มีประสิทธิภาพเมื่อเทียบกับการลงโทษแบบอื่นๆ²⁴

Shavell Steven ศาสตราจารย์ทางกฎหมายและเศรษฐศาสตร์ ได้อธิบายไว้ว่า โทษจำคุกควรจะถูกนำมาใช้ในกรณีจำเป็น 5 กรณี ดังต่อไปนี้

1) เมื่ออัตราการหลบหนีจากการถูกดำเนินคดีมีมากขึ้น เมื่อใดก็ตามที่ผู้กระทำผิด มีโอกาสหลบหนีจากการถูกดำเนินคดีมากขึ้น โทษปรับที่จะใช้ยับยั้งอาชญากรรมนั้นก็ต้องสูงมากขึ้นเรื่อยๆ เช่นกันเพื่อให้ผลเป็นการยับยั้งอาชญากรรม ตัวอย่างเช่น ถ้าโอกาสที่จะหลบหนีจากการถูกดำเนินคดีมีครั้งหนึ่ง โทษปรับจะต้องสูงเป็นสองเท่าเพื่อให้ผลเป็นการป้องกันอาชญากรรม ดังนั้นถ้าโอกาสที่จะหลบหนีมีมากขึ้นเรื่อยๆ จนทำให้โทษปรับต้องสูงขึ้นไปเรื่อยๆ จนโทษปรับนั้นเกิน ทรัพย์สินของผู้กระทำผิด การปรับผู้กระทำผิดจึงไม่ได้ผลจึงต้องใช้โทษจำคุกแทน

²³ ณรงค์ ใจหาญ (2543). กฎหมายอาญา ว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย, กรุงเทพฯ: วิทยุชน, หน้า 44

²⁴ ปกป้อง ศรีสนิท,กฎหมายอาญาชั้นสูง, หน้า 221

2) เมื่อผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอต่อการชำระค่าปรับในโทษปรับ หากผู้กระทำความผิดไม่มีทรัพย์สินใดๆเลย การใช้โทษปรับก็จะมีผลใดๆแก่ผู้นั้นอันจะเป็นการยับยั้งผู้นั้นมิให้กระทำความผิด เพราะเมื่อได้กระทำความผิดไปแล้วก็ไม่มีเงินที่จะมาชำระค่าปรับ ดังนั้น บุคคลกลุ่มนี้จะต้องลงโทษจำคุกแทนค่าปรับ

3) เมื่อผลประโยชน์ส่วนตัวของผู้กระทำความผิด (private benefits) ที่ได้รับจากการกระทำความผิดมีจำนวนมากมหาศาล โทษปรับที่เหมาะสมที่จะใช้ยับยั้งจะต้องเป็นจำนวนค่าปรับที่สูง มากเช่นเดียวกัน เมื่อค่าปรับสูงมากจนเกินทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด การปรับจึงไม่ได้ผลอีก เช่นกัน การยับยั้งอาชญากรรมที่สร้างมูลค่าผลประโยชน์มหาศาลให้กับผู้กระทำความผิดจึงต้องใช้ โทษจำคุก

4) เมื่อขนาดความเสียหายต่อสังคม (magnitude of harm) มีสูงมาก เช่น ฆาตกรรม หรืออาชญากรรมร้ายแรงต่างๆ อาชญากรรมดังกล่าวสร้างความเสียหายให้กับสังคมอย่างมาก การยับยั้งอาชญากรรมโดยใช้โทษปรับจึงไม่เพียงพอ จึงต้องใช้โทษจำคุก

5) เมื่ออาชญากรรมมีความเป็นไปได้สูงที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคม ค่าปรับไม่สามารถยับยั้งอาชญากรรมได้ จึงต้องใช้โทษจำคุก

เมื่อการจำคุกสร้างต้นทุนมากกว่าประโยชน์ รัฐควรใช้การขังเท่าที่จำเป็น และเป็น มาตรการสุดท้าย ในกรณีของผู้ต้องหาหรือจำเลย เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยอยู่ในสภาพการขังที่ไม่จำเป็น (unnecessary detention) รัฐไม่ควรจะขังผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างการสอบสวนหรือระหว่างการพิจารณา เช่นเดียวกับกับกรณีนักโทษเด็ดขาด เมื่อนักโทษถูกจำคุกไประยะหนึ่ง นักโทษอาจจะได้รับการปล่อยตัวเมื่อถึงเวลาที่ว่าการจำคุกไม่จำเป็นอีกสำหรับนักโทษคนนั้น แม้จะเป็นระยะเวลาก่อนคำพิพากษาที่กำหนดไว้ก็ตาม

ประโยชน์สังคมจากการขังผู้ต้องหาหรือจำเลยคือ ความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยสาธารณะ ซึ่งอาจถูกกระทบกระเทือนหากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี ยุ่งเหยิงพยานหลักฐานหรือ ก่อเหตุร้ายประการอื่น ดังนั้นหากมีพฤติการณ์ดังกล่าว รัฐจะต้องขังผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยไม่ต้อง ให้ประกัน เช่น ในกรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นคนต่างชาตินี้ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งในประเทศไทย กระบวนการยุติธรรมของไทยไม่ควรปล่อยชั่วคราวแม้ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมีเงินทรัพย์สินวางประกัน เพราะโอกาสหลบหนีมีสูงมาก รัฐจำเป็นต้องขังไว้เพื่อคุ้มครองสังคม หรือกรณีผู้กระทำ ความผิดร้ายแรงที่เสี่ยงในการหลบหนีหรือสร้างเหตุอันตราย อาจใช้วิธีอื่นที่รับประกันความปลอดภัยของสังคม เช่น การจำกัดบริเวณโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (electronic monitoring) ในทางตรงกันข้าม หากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีพฤติกรรมการหลบหนี ยุ่งเหยิงพยานหลักฐานหรือก่อเหตุร้าย ประการอื่น รัฐไม่จำเป็นต้องขังผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างการพิจารณาคดี แม้ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีหลักประกันที่เป็นทรัพย์สิน รัฐก็ไม่ควรขังเพียงเพราะเขาไม่มีเงินวางหลักประกัน เพราะจะกลายเป็นการขังที่ไม่จำเป็น ซึ่งในระหว่างการสอบสวนและพิจารณาคดี การดำเนินคดีอาญากับการต้องขังผู้ต้องหา หรือจำเลยเป็นคนละเรื่องกัน การขังระหว่างสอบสวนหรือระหว่างพิจารณา (remand detention) เป็นมาตรการที่คุ้มครองสังคมเพราะตลอดระยะเวลาที่ขังผู้ต้องหาหรือจำเลย สังคมต้องได้ประโยชน์ จากการขังนั้น กล่าวคือ ความสงบเรียบร้อย (public order) และความปลอดภัยส่วนรวม (public safety) ตลอดระยะเวลาที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกขังอยู่ในเรือนจำ ดังนั้น

เมื่อผู้ต้องหา หรือจำเลยไม่ได้สร้างอันตรายต่อความสงบเรียบร้อยและไม่ได้กระทบความปลอดภัยสาธารณะแล้ว การขังก็กลายเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น (needlessly detention) และมีแต่สร้างต้นทุนให้กับสังคม

การจำคุกจะต้องพิจารณาถึงประโยชน์และต้นทุนของรัฐจากการจำคุก การจำคุกที่ดีที่สุด คือ การจำคุกที่รัฐได้ประโยชน์มากที่สุดและมีต้นทุนน้อยที่สุด โดยศาสตราจารย์ Shavell ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า การจำคุกนักโทษที่ดีที่สุด (optimal incarceration) จะเกิดขึ้นเมื่อความเสียหายที่นักโทษอาจจะก่อขึ้นมีปริมาณมากกว่าต้นทุนของการจำคุก หากความเสียหายที่นักโทษอาจจะก่อขึ้นมีมากและ ไม่ลดน้อยลงเลย โทษจำคุกที่เหมาะสมคือจำคุกตลอดชีวิต เมื่อใดก็ตามที่ความเสียหายที่นักโทษ อาจก่อให้เกิดขึ้นมีปริมาณน้อยลง เพราะเหตุแห่งอายุของนักโทษที่มากขึ้น หรือเพราะอาจกลับตัว กลับใจเป็นคนดีระหว่างอยู่ในเรือนจำ จนทำให้ต้นทุนในการจำคุกนักโทษคนนั้นมีมากกว่าความเสียหายที่นักโทษคนนั้นอาจก่อขึ้น เมื่อนั้นรัฐควรปล่อยตัวนักโทษคนนั้น หลักการจำคุกที่เหมาะสม (optimal incarceration) ในมุมมองนิติเศรษฐศาสตร์สอดคล้องกับการกำหนดระยะเวลาการจำคุก นักโทษในหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทย เช่น การปล่อยนักโทษออกก่อนกำหนดตามหลักการ พักการลงโทษที่กำหนดไว้ในมาตรา 32 (5) แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ไทย²⁵

ในกฎหมายอาญาจะมีโทษปรับ ที่ใช้เป็นมาตรการหลักในการใช้โทษอื่นแทนการจำคุก หากไม่นับโทษประหารชีวิต โดยสังเกตได้จากฐานความผิดต่างๆ ในประมวลกฎหมายอาญารวมทั้งพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาจะกำหนดระวางโทษเพียงโทษจำคุกหรือโทษปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งหากค่าปรับ ไม่มีประสิทธิภาพ เช่น ค่าปรับน้อยเกินไปและล้ำสมัยไม่สามารถยับยั้งผู้กระทำความผิดได้ ศาลก็จะเหลือโทษจำคุกอย่างเดียวที่จะลงกับผู้กระทำความผิดคือโทษจำคุก ซึ่งสร้างต้นทุนอย่างมากให้กับรัฐ แนวทางที่จะใช้โทษแทนการจำคุก ในฝรั่งเศสเรียกว่า “โทษทางเลือก” (peines alternatives) หรือ “การลงโทษในชุมชน” (community punishment) หรือ “การลงโทษระดับกลาง (intermediate punishment) จึงเกิดขึ้นเพื่อนำมาใช้แทนการจำคุกที่อาจจะไม่มีประสิทธิภาพและ ไม่ได้แก้ไขปัญหาอาชญากรรม โดยแนวคิดของการลงโทษแทนการจำคุกนี้มีขึ้นเพื่อการลงโทษ ที่หนักกว่าการรอการลงโทษทั่วไป (probation) แต่ความรุนแรงและต้นทุนของรัฐน้อยกว่าการจำคุก (imprisonment) โทษระดับกลางในสหรัฐอเมริกา มีตัวอย่างเช่น การปรับ (fine) การควบคุมอย่างเข้มข้น (intensive supervision) การคืนทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด (restitution) การบำบัดการติดยา (substance abuse treatment) ค่ายอบรม (boot camp) และ บ้านกึ่งวิถี (halfway house) โดยสภาพบังคับคือ หากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวก็จะต้องระวางโทษจำคุก²⁶

2.2.3 โทษกักขัง

โทษกักขัง หมายถึง การนำตัวไปกักขังหรือควบคุมไว้ ณ ที่อื่นที่มีชื่อเรือนจำ เช่น สถานีตำรวจ หรือสถานที่ อยู่อาศัยของผู้ต้องขังเอง เป็นต้น ในประมวลกฎหมายอาญาไม่มีความผิดใดที่กฎหมายบัญญัติให้ผู้กระทำ ต้องรับโทษกักขังโดยตรงเป็นแต่เพียงรับโทษอื่น เช่น จำคุก

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 223-226

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 228

หรือปรับแล้วเปลี่ยนมาเป็นโทษกักขังเท่านั้นนอกจากนี้ข้อแตกต่างจากโทษจำคุกอีกประการที่สำคัญคือโทษกักขังมีลักษณะเป็นโทษเสริม กล่าวคือโทษกักขัง เป็นโทษที่เปลี่ยนมาจากโทษอื่นๆ ทั้งสิ้นโทษกักขังโดยสภาพของการลงโทษแล้วมีลักษณะใกล้เคียงกับการลงโทษจำคุก คือเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องโทษเช่นเดียวกัน เพียงแต่เป็นการถูกควบคุมตัวในสถานที่อื่นที่มีไขเรือนจำ ซึ่งโทษกักขังที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายของไทยจะมีอยู่ด้วยกัน 3 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1) การกักขังแทนค่าปรับ

เป็นกรณีการลงโทษที่เป็นการเปลี่ยนโทษปรับในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับไม่มี เงินชำระค่าปรับ โดยให้ใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับแทนโดยให้ถืออัตราห้าร้อยบาทต่อหนึ่งวัน โดยห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปีเว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่สองแสนบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับ เป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปีแต่ไม่เกินสองปีก็ได้การนำศักยภาพของมาตรการการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์มาใช้ให้ได้ประโยชน์มากที่สุด รัฐจำเป็นต้องมีการพัฒนาเนื้อหาของกิจกรรมให้มี ความหลากหลายและเหมาะสมกับผู้กระทำผิดแต่ละคนให้ได้มากที่สุดด้วย แต่อย่างไรก็ตามการกักขังแทนค่าปรับก็มีประเด็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรมระหว่างผู้คนในสังคม เนื่องจากอิสรภาพของบุคคลอยู่บนพื้นฐานความสามารถในการจ่ายค่าปรับได้หรือไม่ซึ่งทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างคนรวยและคนจน นอกจากนี้บุคคลที่ถูกกักขังแทนค่าปรับซึ่งก็คือกลุ่มบุคคลที่มีรายได้น้อยและไม่สามารถจ่ายค่าปรับได้อยู่แล้วนั้น ต้องสูญเสียอิสรภาพโดยไม่สมควร ทำให้บุคคลในครอบครัวต้องได้รับผลกระทบตามมาด้วย เหตุผลดังกล่าวนำมาซึ่งการแก้ไขกฎหมายอาญาเพื่อให้บุคคลที่ไม่มีเงินชำระค่าปรับสามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงาน สาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้

2) โทษกักขังที่เปลี่ยนมาจากโทษจำคุก

โทษกักขังที่เปลี่ยนมาจากโทษจำคุกเป็นกรณีการลงโทษที่เปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจที่เหมาะสมกับผู้กระทำผิดเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการจำคุกระยะสั้น หากในกรณีที่ศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน สามเดือน และปรากฏว่าผู้นั้นไม่เคยรับโทษจำคุกมาก่อนหรือเคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษที่ได้กระทำความผิดโทษหรือความผิดโดยประมาทศาลสามารถเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นโทษกักขังไม่เกินสามเดือนแทนได้หากในระหว่างกักขังปรากฏพฤติการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปคือ ผู้ถูกกักขังฝ่าฝืนข้อบังคับระเบียบ หรือวินัยของสถานที่กักขัง หรือผู้ถูกกักขังต้องคำพิพากษาหรือผู้ถูกกักขังไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ให้ลงโทษจำคุกศาลอาจเปลี่ยนโทษกักขังเป็นโทษจำคุกมีกำหนดเวลาตามที่ศาลเห็นสมควรแต่ต้องไม่เกินกำหนด เวลาของการกักขังที่ผู้ถูกกักขังจะต้องได้รับต่อไป

3) การกักขังที่มาจากการชดเชยคำพิพากษาให้รับทรัพย์

เป็นกรณีการลงโทษบุคคลที่ไม่ยอมส่งทรัพย์สินที่ ถูกศาลสั่งให้รับภายในเวลาที่กำหนด ซึ่งโดยทั่วไปศาลจะมีคำสั่งให้ยึดทรัพย์สินนั้นหรือให้ชำระราคาหรือสั่งยึดทรัพย์สินอื่นของผู้นั้นชดเชยราคาจนเต็ม อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ศาลเห็นว่าผู้นั้นจะส่งทรัพย์สินที่สั่งให้ส่งได้แต่ไม่ส่ง หรือชำระราคาทรัพย์สินนั้นได้แต่ไม่ชำระให้ศาลมีอำนาจกักขังผู้นั้นไว้จนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งแต่ไม่เกินหนึ่งปี

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการนำโทษกักขังมาใช้ในประเทศไทยมีข้อจำกัดมากกว่าโทษหลักอื่นๆ การจะนำมาใช้ได้จะต้องเป็น กรณีที่เข้าเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้และเป็นการเปลี่ยนโทษมาจากประเภทอื่นซึ่งตรงกันข้ามกับกฎหมายในหลายประเทศที่โทษกักขังเป็นโทษหลักประเภทหนึ่งที่ศาลสามารถนำมาเลือกใช้ให้เหมาะสมกับกรณีได้เลย²⁷

2.2.4 โทษปรับ

แนวคิดในการปรับคือการทดแทนความเสียหายที่ผู้กระทำได้ก่อให้เกิดขึ้นจากการกระทำความผิด และต่อมาถูกนำมาใช้ เป็นเครื่องมือยับยั้งผู้กระทำความผิดอีกด้วย โทษปรับเป็นโทษที่ลงกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับโทษจำคุก โทษปรับควรจะถูกนำมาใช้เป็นอันดับแรกเพราะมีประสิทธิภาพอันเนื่องมาจากต้นทุนที่ถูกและรัฐได้ผลประโยชน์จากค่าปรับ ในขณะที่จำคุกสร้างต้นทุนให้รัฐในการดูแลนักโทษและไม่ได้รับผลประโยชน์ใดกลับมา

ในประเทศไทยเราใช้ค่าปรับแบบตายตัว (fixed rate fine) ซึ่งกำหนดจำนวนคงที่ในกฎหมายและโดยคำพิพากษา ทำให้ในความเป็นจริงแล้วโทษปรับแบบตายตัวในประเทศไทยนั้นถูกนำมาใช้เป็นลำดับสุดท้ายแม้ว่าโทษปรับจะถูกกำหนดขึ้นเพื่อนำมาใช้เป็นลำดับแรก แต่ว่าหากมองในมุมของประสิทธิภาพแล้วสาเหตุของความไม่มีประสิทธิภาพในการใช้โทษปรับเราไม่สามารถนำโทษปรับมาใช้เป็นลำดับแรกเนื่องจากค่าปรับที่ล้ำสมัยและถูกลงทุกปีตามอัตราเงินเฟ้อ จึงทำให้ไม่มีประสิทธิภาพในการยับยั้งอาชญากรรมได้ดีเท่าที่ควรแม้จะได้มีการแก้ไขโทษปรับให้สูงขึ้นมาก ก็ยังสร้างปัญหาความไม่สอดคล้องกับหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย และในท้ายสุดโทษปรับก็ไม่ถูกนำมาใช้เพราะอาชญากรที่ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากการกระทำความผิดสูงกว่าอัตราค่าปรับแบบตายตัวเป็นอย่างมากซึ่งในประเทศไทยมีปัญหาเรื่องโทษปรับอยู่ 3 ประการดังต่อไปนี้

1) โทษปรับล้ำสมัยและถูกลงทุกปี

ประมวลกฎหมายอาญาประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2500 ซึ่งในขณะนั้นค่าเงิน แตกต่างจากปัจจุบันเป็นอย่างมาก เวลาผ่านไปเกินครึ่งศตวรรษโทษปรับส่วนมากยังคงอยู่ในอัตรา เดิมที่ไม่อาจยับยั้งการกระทำความผิดได้ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกิน 4,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ จะเห็นว่าเมื่อมีคดีทำร้ายร่างกายขึ้นสู่การพิจารณาของศาล หากศาลเลือกตามทฤษฎี ศาลควรจะปรับไม่ควรจำคุก แต่ศาลปรับได้เพียง 4,000 บาท ซึ่งค่าปรับดังกล่าวในปัจจุบันน้อยมากที่จะยับยั้งผู้กระทำความผิดให้ทำร้ายร่างกายกันได้ ดังนั้น การลงโทษจำคุกจึงถูกนำมาใช้เป็นลำดับแรก และจะปรับเมื่อมีการรอการลงโทษจำคุก ซึ่งก็คือการใช้โทษปรับเป็นมาตรการสุดท้ายเมื่อไม่จำคุก

ในปัจจุบันมีการแก้ไขเพิ่มเติมโทษปรับในความผิดลหุโทษโดยพระราชบัญญัติแก้ไข เพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 เพิ่มโทษปรับในความผิดลหุโทษขึ้นอีก 10 เท่า เช่น จากเดิมโทษปรับในความผิดฐานไม่ยอมบอกชื่อหรือบอกชื่อเท็จ

²⁷ ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม. หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญา ภายใต้โครงการสนับสนุนสารสนเทศ เพื่อการทำงานของสมาชิกวุฒิสภา. -- กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, 2564. หน้า 68 - 70

แก่เจ้าพนักงาน ตามมาตรา 367 ปรับไม่เกิน 100 บาท กลายเป็นปรับไม่เกิน 1,000 บาท ซึ่งแนวทางดังกล่าวเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับความเป็นจริงทางเศรษฐกิจที่อัตราเงินเพื่อเพิ่มขึ้น และดัชนีผู้บริโภคสูงขึ้นมาก เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2558 กับปี พ.ศ. 2500 โดยในความผิดอื่นๆ ในภาค 2 ของประมวลกฎหมายอาญาก็ถูกแก้ไขเพิ่มเติมโทษปรับให้สูงขึ้นและสอดคล้องกับค่าปรับของความผิดโทษ (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2560 ที่แก้ไขใหม่แล้วตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา โดยใช้หลักการกำหนดโทษปรับโดยยึดโยงจากโทษจำคุกที่อัตรา จำคุก 1 ปี โทษปรับ 20,000 บาท นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาเดิมๆ ยังคงมีค่าปรับในอัตราที่ถูกมาก เพราะเป็นค่าปรับที่ประกาศใช้เมื่อวันที่พระราชบัญญัติฉบับนั้นใช้บังคับ และไม่สามารถยับยั้งอาชญากรรม ได้ เช่น พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 มาตรา 12 กำหนดโทษกับผู้จัดหรือผู้เข้าเล่นพนันตาม บัญชี ก. เฉพาะหมายเลข 1-16 และบัญชี ข. เฉพาะสลากกินรวบ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไป จนถึง 3 ปี และปรับตั้งแต่ 500 บาท ขึ้นไปจนถึง 5,000 บาท จะเห็นได้ว่าหากผู้เล่นพนันโดยเฉพาะผู้จัดให้มีการเล่นพนันได้รับทรัพย์สินมากกว่า 5,000 บาท ในการพนันครั้งนั้นแล้ว โทษปรับมากที่สุดที่จะลงได้เพียง 5,000 บาท ไม่อาจยับยั้งการเล่นพนันได้ จึงต้องใช้การจำคุกเป็นหลัก

แม้ว่าในปี พ.ศ. 2558 มีการแก้ไขเพิ่มเติมโทษปรับในความผิดฐานทำร้ายไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามมาตรา 391 ซึ่งเป็นความผิดโทษ ให้เพิ่มขึ้นเป็นปรับ ไม่เกิน 10,000 บาท จนคาดหมายว่าอยู่ในระดับที่เพียงพอจะยับยั้งการกระทำความผิดดังกล่าวได้ โดยไม่ใช้โทษจำคุก แต่ต่อไปในอนาคต เช่น ในปี พ.ศ. 2559 หากมีการรายงานว่ามีเงินเพื่อเพิ่มขึ้น ร้อยละ 3 ค่าปรับในความผิดดังกล่าวจะลดลงไปอีกในสายตาประชาชน เพราะประชาชนเงินเดือนเพิ่มขึ้นทุกปี กำลังซื้อเพิ่มขึ้น แต่ค่าปรับเท่าเดิม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เปรียบเทียบราคากำจ่ายเพื่อตบตีผู้อื่นในปี พ.ศ. 2558 คือ 10,000 บาท แต่เมื่อปี พ.ศ. 2559 มีเงินมากขึ้น การจ่ายเงินเพื่อตบตีผู้อื่นจึงรู้สึกถูกลงกว่าปีที่แล้ว และหากไม่มีการเพิ่มค่าปรับในทุกๆ ปีตามสถานะเศรษฐกิจ การที่เศรษฐกิจดีขึ้น เงินเพื่อเพิ่มขึ้น ทำให้ค่าปรับลดลงทุกปีในสายตาประชาชน และ หากสะสมหลายปีก็จะกลายเป็นค่าปรับที่น้อยลงมากจนไม่สามารถยับยั้งอาชญากรรมได้ และกลับไปสู่การจำต้องใช้โทษจำคุกเช่นเดิม การใช้ระบบปรับแบบหน่วย (penalty units) แบบในออสเตรเลีย และ นิวซีแลนด์อาจใช้แก้ไขโทษปรับที่ถูกลงทุกปีได้

2) ความเสมอภาคในการใช้โทษปรับ

หลักพื้นฐานสำคัญเรื่องหนึ่งคือหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย (equality before the law) ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ รัฐจะต้องปฏิบัติต่อประชาชนอย่างเสมอภาคกัน ค่าปรับแบบตายตัว เช่น ปรับ 100,000 บาท อาจมีปัญหาเรื่องความสอดคล้องกับหลักความเสมอภาค กล่าวคือ ค่าปรับ เป็นโทษที่ลงกับทรัพย์สินของบุคคลที่บุคคลต่างคนกันย่อมจะมีทรัพย์สินที่ไม่เท่ากัน คนมีเงิน มากกับคนจนเงินน้อยย่อมมีทรัพย์สินที่แตกต่างกันและรับรู้มูลค่าของเงินต่างกัน หากกำหนดให้ ค่าปรับแบบตายตัวใช้กับผู้กระทำความผิดทั้งคนรวยและคนจน จะเป็นการลงโทษคนจนด้วยโทษที่ รุนแรงและลงโทษคนรวยด้วยโทษที่เบา แม้จะเป็นจำนวนเงินค่าปรับที่เท่ากัน ซึ่งเป็นการลงโทษ ที่ไม่เสมอภาค²⁸

²⁸ ปกป้อง ศรีสนิท,กฎหมายอาญาชั้นสูง, หน้า 237-239

3) ไม่สามารถยับยั้งความผิดที่ให้ผลประโยชน์สูง

ในกรณีที่ค่าปรับมีจำนวนสูงสักเพียงใด ก็ยังไม่สูงเท่าผลประโยชน์ที่ผู้กระทำผิดได้รับ ค่าปรับจึงไม่สามารถยับยั้งการทำความผิดที่ให้ผลประโยชน์ตอบแทนสูงได้ จากแนวคิดที่ว่าต้นทุนของอาชญากร (C) คือขนาดบทลงโทษ (M) และโอกาสในการถูกลงโทษ (P) หรือ $C = M \times P$ ส่วนประโยชน์ของอาชญากรคือสิ่งที่อาชญากรได้รับจากการทำความผิด (B) แม้โอกาสถูกลงโทษมี 100% แต่ขนาดบทลงโทษเป็นเพียงค่าปรับ ในขณะที่ผลประโยชน์ที่อาชญากรได้รับคือผลประโยชน์ที่มากกว่าขนาดบทลงโทษนั้น อาชญากรก็จะทำความผิดอยู่ดีโดยคิดว่าค่าปรับเป็น “ค่าเช่าในการทำความผิดกฎหมาย” เพื่อรับผลประโยชน์จากการฝ่าฝืนกฎหมายนั้น

แนวทางการพัฒนาโทษปรับ

โทษปรับแบบตายตัว (fixed rate fine) ก่อให้เกิดปัญหาอย่างน้อยสามประการ คือ ความลำเอียงและถูกลงทุกปี ความไม่เสมอภาค และการไม่มีประสิทธิภาพในการยับยั้งอาชญากรรมตามที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นนั้น แนวทางการพัฒนาโทษปรับในรูปแบบใหม่จึงเกิดขึ้นอย่างน้อย 3 แนวทาง คือ การปรับเป็นหน่วย (penalty units) การปรับโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ได้รับจากการทำความผิดและการปรับโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ทำความผิด (day-fine)

1) การปรับเป็นหน่วย (penalty units)

ประเทศที่ใช้ระบบการปรับเป็นหน่วยคือ ประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ โดยการปรับเป็นหน่วยนี้จะใช้วิธีการระบุโทษปรับเป็นหน่วยโดยไม่ต้องกำหนดระวางโทษปรับเป็นค่าของเงิน เช่นกำหนดว่า “ความผิดฐาน ลักทรัพย์ ต้องระวางจำคุกไม่เกินสามปีและปรับไม่เกิน 6 หน่วย” ซึ่งจำนวนหน่วยมากน้อยขึ้นอยู่กับความรุนแรงของความผิด ซึ่งจะสอดคล้องกับโทษจำคุก กล่าวคือ โทษจำคุกที่สูง หน่วยปรับจะสูงขึ้น โทษจำคุกที่หน่วยปรับจะต่ำลงซึ่งการปรับเป็นหน่วยนี้ เป็นแนวคิดการปรับเพื่อแก้ไขปัญหาความลำเอียง ของโทษปรับและทำให้ค่าปรับเพิ่มสูงขึ้นได้ทุกปีตามการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

เมื่อฝ่ายนิติบัญญัติกำหนดโทษปรับในความผิดฐานต่างๆ เป็นหน่วยแล้ว ฝ่ายบริหารจะออกกฎหมายอนุบัญญัติซึ่งสามารถกำหนดมูลค่าหน่วยปรับได้ทุกปีโดยไม่ต้องผ่านรัฐสภา ซึ่งเป็นอำนาจที่ฝ่ายนิติบัญญัติมอบให้ฝ่ายบริหารไปกำหนดมูลค่าหน่วยปรับเอง โดยฝ่ายบริหารจะศึกษาจากอัตราเงินเฟ้อ ดัชนีผู้บริโภค และสถานะเศรษฐกิจอื่น ซึ่งการให้อำนาจฝ่ายบริหารไปกำหนด มูลค่าหน่วยปรับนี้และประกาศให้ประชาชนทราบในทุกปีจะทำให้ค่าปรับเปลี่ยนแปลงไปตามภาวะเศรษฐกิจ และจะทำให้ค่าปรับสามารถคงระดับที่สูงที่พอจะยับยั้งอาชญากรรมได้เป็นอย่างดี เมื่อฝ่ายตุลาการจะพิพากษาคดีอาญา ฝ่ายตุลาการก็ต้องกำหนดโทษปรับเป็นหน่วย ไม่เกินหน่วยปรับตามที่ฝ่ายนิติบัญญัติกำหนดและแปลงค่าหน่วยปรับเป็นค่าปรับสุทธิตามที่ฝ่ายบริหารได้ประกาศไว้แต่ละปี

สมการของค่าปรับเป็นหน่วยจึงเป็นดังนี้ $F = U \times V$

เมื่อ $F =$ ค่าปรับสุทธิ (Fine)

$U =$ จำนวนหน่วยปรับที่กำหนดโดยฝ่ายนิติบัญญัติ (Unit)

$V =$ มูลค่าของหน่วยปรับที่กำหนดโดยฝ่ายบริหาร (Value)²⁹

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 242 - 233

2) การปรับโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำผิด

การปรับโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด (day-fine) เป็นการ แก้ไขปัญหาโทษปรับ 2 ประการ คือ แก้ปัญหาโทษปรับที่ไม่เสมอภาค และแก้ปัญหาลงโทษปรับที่ล่าช้าและถูกลงทุกปี โดยการปรับแบบ day-fine นี้ศาลจะคำนึงถึงรายได้ต่อวันของผู้กระทำ ความผิดและจำนวนวันปรับที่กำหนดโดยศาล

ถ้าประเทศไทยใช้ระบบ day-fine ฐานความผิดอาญาต่างๆ จะต้องแก้ไขเป็นเพียง “ปรับ” ตัวอย่างเช่น “ความผิดฐานทำร้ายร่างกายต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับ หรือ จำทั้งปรับ” ทั้งสูตรการคำนวณโทษปรับตามระบบ day-fine คือ

$$DF = D \times I$$

เมื่อ DF = ค่าปรับแบบ day-fine

D = จำนวนวันปรับ (day)

I = รายได้ต่อวันของผู้กระทำความผิด (income per day)

จำนวนวันปรับ จะสูงต่ำตามความรุนแรงของความผิด ในความผิดที่สร้างความเสียหายมาก จำนวนวันปรับจะสูง ในขณะที่ความผิดเล็กน้อย จำนวนวันปรับจะน้อยลง ในประเทศเยอรมนีจะกำหนดให้ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจที่จะกำหนดจำนวนวันปรับตั้งแต่ 5 – 360 วัน โดยในประเทศสวีเดนจะกำหนดให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลยพินิจในการกำหนดจำนวนวันปรับได้ตั้งแต่ 30 – 150 วัน และในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ให้อำนาจศาลมีดุลยพินิจกำหนดจำนวนวันปรับได้มากที่สุด 360 วัน

รายได้ต่อวันของผู้กระทำความผิด ศาลจะกำหนดขึ้นโดยพิจารณาจากปัจจัยเรื่อง รายได้ ค่าใช้จ่าย ทรัพย์สินต่างๆ ของผู้กระทำความผิด โดยในประเทศเยอรมนีรายได้ต่อวันของผู้กระทำความผิดแต่ละคนศาลสามารถใช้ดุลยพินิจกำหนดได้ตั้งแต่ 1 - 30,000 ยูโร ประเทศสวีเดนศาลใช้ดุลยพินิจกำหนดได้ตั้งแต่ 30 - 1,000 crowns และประเทศสวิตเซอร์แลนด์ศาลใช้ดุลยพินิจกำหนด ได้ไม่เกิน 3,000 ฟรังก์สวิส โดยทุกประเทศศาลจะคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ในการกำหนดรายได้ต่อวันของผู้กระทำความผิด เงินและสถานการณ์ส่วนตัวของผู้กระทำความผิด เช่น ศาลเยอรมันจะคำนึงถึงสถานการณ์ทางการ รายได้ต่อวันสุทธิหรือรายได้เฉลี่ยที่อาจได้รับใน 1 วัน รวมทั้งทรัพย์สินอื่นของผู้กระทำความผิดเพื่อนำมาคำนวณด้วย ศาลสวีเดนจะคำนึงถึง รายได้ ความมั่งคั่ง ภาระค่าใช้จ่ายแก่ผู้ที่ต้องพึ่งพิงจำเลย และสถานการณ์ทางเศรษฐกิจอื่นของผู้กระทำความผิดในการกำหนดรายได้ต่อวัน ส่วนศาลสวิตเซอร์แลนด์คำนึงถึงสถานการณ์ทางการเงินและสถานการณ์ส่วนตัวของผู้กระทำความผิดในวันที่กระทำความผิด โดยเฉพาะรายได้ ค่าใช้จ่าย โดยองค์การปกครองท้องถิ่นจะต้องจัดส่งข้อมูลให้ศาลด้วย ซึ่งในเรื่องความไม่เสมอภาคในการลงโทษปรับแบบตายตัวกับผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี ทะเลาะวิวาทกับผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี หากใช้ระบบ day-fine จะสามารถสร้างความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย และเป็นกลางโทษที่เกิดความเจ็บปวดแบบเสมอภาคไม่ว่าผู้กระทำ ความผิดจะมีทรัพย์สินแตกต่างกันอย่างไร กรณีที่ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่างกันทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมีเงินเดือนเดือนละ 300,000 บาท รายได้ต่อวันคือวันละ 10,000 บาท ส่วน ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีที่มีเงินเดือนเดือนละ 9,000 บาท รายได้ต่อวันคือวันละ 300 บาท หากประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยเข้าสู่ระบบ day-fine ในมาตรา

295 จะต้องถูกบัญญัติว่า “ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลจะกำหนดจำนวนวันปรับก่อนโดยคำนึงถึงความรุนแรงของการกระทำความผิด ซึ่งในคดีทำร้ายร่างกายศาลอาจกำหนดวันปรับไว้ 20 วัน นอกจากนั้นศาลอาจจะกำหนดรายได้ต่อวันของผู้กระทำความผิดแต่ละคนนำมาคำนวณค่าปรับ ซึ่งความเสมอภาคนี้ ผู้กระทำความผิดจะได้รับความเจ็บปวดเท่าเทียมกันจากการสูญเสียรายได้ 20 วัน เท่ากัน แต่จำนวนเงินที่สองคนที่ต้องจ่ายค่าปรับให้กับรัฐจะไม่เท่ากัน ก็เพื่อความเสมอภาค

3) การปรับแปรผันตามจำนวนผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด

วัตถุประสงค์ ในการลงโทษปรับในปัจจุบันได้เปลี่ยนไปเพื่อที่จะยับยั้งการกระทำความผิด จำนวนค่าปรับจึงถูกนำมาใช้เพื่อยับยั้งมิให้ผู้กระทำตัดสินใจกระทำความผิด เช่น ในกรณีค่าปรับแปรผันตามจำนวน ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดโดยโทษปรับเคยถูกใช้เพื่อเป็นการนำมาเยียวยาความเสียหายที่ผู้กระทำความผิดก่อให้เกิดขึ้น เช่น ค่าปรับจะสูงต่าขึ้น คำนึงถึงความเสียหายที่ผู้กระทำก่อให้เกิดขึ้นต่อสังคม หากผู้กระทำก่อให้เกิดความเสียหายมากก็จะมีค่าปรับสูง หากผู้กระทำก่อให้เกิดความเสียหายน้อยก็จะมี ค่าปรับต่ำ เพื่อนำค่าปรับมาให้รัฐนำไปทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น

แนวความคิดกำหนดโทษปรับแปรผันตามผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดเป็นแนวคิดเพิ่มเติมต้นทุนคาดหมายของอาชญากร กล่าวคือ ในบางครั้งอาชญากรจะยอมรับได้กับ โทษจำคุกแต่คาดหมายว่าพันโทษจะออกมาใช้เงินที่ได้จากการกระทำความผิด การเพิ่มค่าปรับให้สูงขึ้นตามผลประโยชน์ที่ผู้กระทำได้รับ จึงเป็นการเพิ่มขนาดบทลงโทษเพื่อไปยับยั้งอาชญากรรมที่ ได้รับผลประโยชน์สูงนั่นเองซึ่งอาชญากรรมที่ได้รับผลประโยชน์สูงนี้ในอดีตสามารถใช้โทษจำคุก อย่างเดียวเท่านั้นที่ยับยั้งได้ แต่ปัจจุบันสามารถนำโทษปรับแบบแปรผันมาเสริมการยับยั้งอาชญากร ประเภทนี้ได้เช่นเดียวกัน

ในประเทศฝรั่งเศสต้องการปราบปรามปัญหาทุจริตก็นำแนวคิดของการปรับแปรผันตาม จำนวนผลประโยชน์มาใช้ในความผิดเกี่ยวกับเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตัวอย่างเช่น ในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 432-11 บัญญัติว่า “เจ้าพนักงานร้องขอ หรือยอมรับ ข้อเสนอ คำสัญญา การให้ ของขวัญ หรือประโยชน์อื่นใด เพื่อตนเองหรือผู้อื่นในทุกเวลา และไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ต้องระวางโทษจำคุก 10 ปี และปรับ 1,000,000 ยูโร และโทษปรับอาจขยายเป็นสองเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการรับสินบน 1. ถ้าได้กระทำเพื่อกระทำการหรือ ละเว้นการกระทำในตำแหน่ง...” และในมาตรา 432-12 บัญญัติว่า “เจ้าพนักงานที่ได้รับผล ประโยชน์ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ในกิจการที่ตนดูแล ต้องระวางโทษจำคุก 5 ปี และปรับ 500,000 ยูโร โดยค่าปรับอาจกำหนดให้เป็นสองเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด

กฎหมายของสหรัฐอเมริกาลงโทษปรับเจ้าพนักงานที่รับสินบนถึง 3 เท่าของผลประโยชน์ ที่ได้รับจากสินบน เช่นเดียวกับกับเจ้าพนักงานเกาหลีใต้ผู้รับสินบนจะต้องถูกระวางโทษปรับตั้งแต่ 2 เท่าถึง 5 เท่าของมูลค่าที่รับสินบน

หากเปรียบเทียบกับกรรับสินบนในประมวลกฎหมายอาญาไทย เจ้าพนักงานจะต้อง ระวางโทษตามมาตรา 149 ซึ่งระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับ ตั้งแต่ 2,000 บาทถึง 40,000 บาท หรือประหารชีวิต แม้ถ้าแก้ไขโทษปรับเพิ่มขึ้นอีก

10 เท่าแล้ว โทษปรับก็จะกลายเป็น 20,000 บาท 400,000 บาท หากเจ้าพนักงานรับได้หรือไม่เกรงกลัวโทษ จำคุก ค่าปรับสูงสุดเพียงแค่ 400,000 บาท ก็คงยับยั้งการรับสินบนที่ไม่เกิน 400,000 บาท เท่านั้น แต่คงไม่อาจยับยั้งการรับสินบนเป็นล้านๆบาทได้ เพราะเมื่อพ้นโทษจำคุกก็อาจออกมาใช้เงินที่แท้จริงแล้วแนวคิดค่าปรับแบบนี้ก็ถูกนำมาใช้กับกฎหมายไทยบางฉบับแล้ว เช่น พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 296 ได้ลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ เช่น พวกการปั่นหุ้น โดยบัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืน มาตรา 238 มาตรา 239 มาตรา 240 มาตรา 241 หรือมาตรา 243 ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับเป็นเงินไม่เกินสองเท่าของผลประโยชน์ที่บุคคลนั้นๆ ได้รับไว้ หรือพึงจะได้รับ เพราะการกระทำความผิดดังกล่าว แต่ทั้งนี้แล้วค่าปรับดังกล่าวนี้จะต้องไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

การบังคับค่าปรับ

เมื่อผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับ กฎหมายจึงมีมาตรการที่จะบังคับให้ผู้กระทำความผิด จ่ายค่าปรับดังนี้

- 1) ริบทรัพย์สินแทนค่าปรับ
- 2) ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ
- 3) กักขังแทนค่าปรับ

ค่าปรับเป็นโทษที่ลงกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ดังนั้นสิ่งที่รัฐต้องการคือทรัพย์สิน เพื่อนำมาเยียวยาความเสียหายจากการกระทำความผิดและส่งผลเป็นการยับยั้งอาชญากรรมในอนาคตเมื่อวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ของรัฐจากมาตรการทั้งสามแล้วจะพบว่าการบังคับ ค่าปรับควรดำเนินการเรียงลำดับดังนี้ คือ ริบทรัพย์สิน ทำงานบริการสังคม แล้วจึงกักขังแทน ค่าปรับเป็นมาตรการสุดท้าย ด้วยเหตุผลสามประการคือ ประการที่หนึ่ง การริบทรัพย์สินแทนค่าปรับรัฐได้ประโยชน์มากที่สุดเพราะได้ทรัพย์สินตก เป็นของแผ่นดิน ส่วนการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ รัฐก็ยังได้ประโยชน์บ้างคือรับแรงงานฟรี ในขณะที่การกักขังแทนค่าปรับรัฐไม่ได้ประโยชน์ใดเลย (เพราะผู้กระทำความผิดที่มีแต่เพียงโทษปรับไม่เป็นภัยสังคม มิเช่นนั้นหากเป็นภัยสังคมก็จะถูกโทษจำคุกไป) แต่รัฐยังต้องเสียค่าใช้จ่ายใน การสร้างสถานที่และค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้ต้องกักขัง ประการที่สอง การริบทรัพย์สินแทนค่าปรับเป็นวิธีการเดียวที่รัฐสามารถบังคับค่าปรับได้ จนครบถ้วน หากจำเลยมีทรัพย์สินเพียงพอกับมูลค่าปรับ ในขณะที่การทำงานบริการสังคมและการ กักขังแทนค่าปรับ รัฐไม่อาจได้รับค่าปรับเต็มจำนวนหากผู้กระทำความผิดยอมให้กักขังหรือยอมทำงานบริการสังคม เพราะการกักขังหรือทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับสามารถทำได้ไม่เกิน 2 ปี และเมื่อพ้น 2 ปีแล้ว เงินค่าปรับยังคงเหลืออีกเท่าใดก็ตกเป็นพัสดุของรัฐไป ประการที่สาม หากจำเลยไม่มีเงินเสียค่าปรับและไม่มีทรัพย์สินที่จะยึดพอจะเสียค่าปรับ หากรัฐต้องเลือกกระหว่างให้จำเลยทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับหรือให้กักขังแทนค่าปรับ รัฐควร เลือกให้จำเลยทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ เพราะรัฐได้แรงงานฟรีแทนค่าปรับโดยรัฐไม่ต้องจ่ายเงินค่าเลี้ยงดูจำเลย ในขณะที่การกักขังแทนค่าปรับรัฐมีแต่ต้นทุนและไม่ได้รับสิ่งใดเลยกลับมาจากจำเลย³⁰

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 241-250

2.3 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence)

ที่มาของทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence)

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง ตั้งอยู่บนสังคม เมื่อเกิดขึ้นแล้วไม่สามารถที่จะย้อนเวลากลับเกิดการกระทำผิดเกิดขึ้น จึงควรรหาทางที่จะหาทางไม่ให้เกิดการกระทำนั้นเกิดขึ้นอีกได้ มากกว่าที่จะแก้แค้นทดแทนผู้กระทำผิด บนความเชื่อพื้นฐานที่ว่า การกระทำผิดที่เกิดขึ้นไม่สามารถย้อนเวลาไม่ให้การกระทำนั้นเกิดขึ้นอีกได้ ดังนั้น เมื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำผิดลักษณะนั้นเกิดขึ้นมาอีก แนวคิดนี้จึงมองว่าสังคมควรจะใช้วิธีการลงโทษเพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดการกระทำผิด โดยการลงโทษเป็นการให้บุคคลอื่นในสังคมกลัวเกรงโทษที่จะได้รับ และไม่กล้ากระทำผิดลักษณะนั้นเกิดขึ้นอีกซึ่งจะถือว่าเป็นการปลูกฝังศีลธรรมให้แก่บุคคลในสังคมไปด้วย

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันมีความเชื่อตามแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยา แนวปฏิฐานนิยม (Positivist) โดย ซีซาร์ ลอมโบรโซ (Caesar Lombroso) มีความคิดเห็นว่า หากรู้ว่าผู้กระทำผิดมีลักษณะอย่างไร ก็สามารถที่จะหาทางป้องกันได้ โดยใช้วิธีการต่างๆ ที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้บุคคลนั้นเป็นอันตรายต่อสังคม ซึ่งเป็นแนวคิดแบบปฏิฐานนิยม ที่นำมาใช้ในการศึกษาผู้กระทำผิด เพื่อที่จะหาทางป้องกันสังคม

วัตถุประสงค์ของการลงโทษตามแนวคิดนี้ การลงโทษควรมีไว้เพื่อเป็นการป้องกัน โดยการใช้แนวคิดเรื่องการข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) เช่นนั้นแล้ว วัตถุประสงค์ของการลงโทษตามทฤษฎีข่มขู่ยับยั้ง จึงแบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ

1. การลงโทษเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำหนึ่งได้ว่าเป็นการป้องกันโดยเฉพาะ (Specific Deterrence) เป็นการลงโทษผู้กระทำผิดรายบุคคล เพื่อยับยั้งมิให้เขากระทำผิดซ้ำ อาจกล่าวอีกนัย ได้ว่าเป็นการข่มขู่ยับยั้งโดยเฉพาะหรือป้องกันโดยเฉพาะ

2. การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งโดยทั่วไปหรือป้องกันโดยทั่วไป (General Deterrence) เป็นการลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อเป็นตัวอย่างให้สังคมทั่วไปเห็น เพื่อที่จะได้เกรงกลัวโทษจากการกระทำผิด และไม่คิดที่จะกระทำผิดขึ้นอีก อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นการป้องกัน (General Prevention)

เหตุผลในการการลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence)

การลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง มิได้คำนึงถึงประโยชน์แต่เฉพาะการลงโทษเพื่อยับยั้งตัวผู้กระทำผิดเท่านั้น แต่คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนและสังคมโดยรวมอีกด้วย การลงโทษตามทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ ทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utilitarian Theory) ตามแนวคิดของจอห์น สจิวทมิลล์ (J.S. Mill) และทฤษฎีเจตจำนงเสรี (Free will) ทฤษฎีอรรถประโยชน์มีแนวคิดว่าการที่จะตัดสินว่าการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น เป็นการกระทำที่ต้องชอบธรรมหรือไม่ จะต้องดูจากผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมโดยรวมเป็นสำคัญ หากการกระทำนั้นก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม ก็จะได้ว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม โดยมีหลักพิจารณาว่า “การกระทำนั้นก่อให้เกิดความสุขมากที่สุดต่อคนจำนวนมากที่สุดหรือไม่ ถ้าใช่ก็จะถือว่าการกระทำนั้นถูกต้องชอบธรรม โดยทั่วไปแล้วตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันเห็นว่า การ

ลงโทษเป็นสิ่งที่เลวร้าย แต่เป็นความจำเป็นที่จะต้องป้องกันสังคมจึงต้องมีการลงโทษ ดังนั้น หากจะมีการลงโทษก็จะต้อง เป็นไปเพื่อเหตุผลในการป้องกันสังคมเป็นหลัก มิใช่เพื่อแก้แค้นผู้กระทำผิด³²

หลักการของทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง

ซีชาร์ เบ็คคาเรีย ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory) และเห็นว่า การลงโทษเป็นสิ่งจำเป็น การลงโทษสามารถช่วยป้องกันสังคมได้ โดยการลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำผิด เบ็คคาเรีย ได้วางแนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งไว้เป็นแนวคิดและหลักการพื้นฐานในการลงโทษ เบ็คคาเรีย ได้อธิบายถึง ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งว่า การลงโทษที่สามารถข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำผิดได้ ควรจะต้องมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ ดังนี้คือ

1. การลงโทษต้องทำด้วยความรวดเร็ว เบ็คคาเรีย ให้เหตุผลสองประการว่าทำไมจึงต้องลงโทษด้วยความรวดเร็ว เหตุผลแรก เบ็คคาเรีย เห็นว่า ความรวดเร็วในการพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิดมีความสัมพันธ์กับขนาดของการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง การพิพากษาลงโทษและการลงโทษด้วยความรวดเร็วมีความสำคัญอย่างยิ่งเหตุผลประการที่สองผู้กระทำผิดบางรายกระบวนกรยุติธรรมใช้เวลาหลายปีกว่าที่จะนำตัวมาพิพากษาลงโทษ บ่อยครั้งที่พบว่าเวลาที่ใช้ในการติดตามตัวยาวนานกว่าเวลาตามโทษที่จะกำหนดให้ลงโทษสำหรับความผิดนั้นเสียอีก แม้ว่ากำหนดโทษสูงสุดแล้วก็ตาม เบ็คคาเรียจึงกล่าวไว้ว่า “การลงโทษด้วยความรวดเร็วว่องไวและความใกล้ชิดกับการประกอบอาชญากรรม จะเกิดประโยชน์มากกว่า”

2. ความเคร่งครัดหรือความรุนแรงในการลงโทษ เบ็คคาเรีย เน้นว่าการลงโทษที่มีประสิทธิผล จะต้องมมีผลที่มากกว่าประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการกระทำความผิด

3. ความแน่นอนในการลงโทษ ซีชาร์ เบ็คคาเรีย มีความคิดว่า ในเรื่องของความแน่นอนในการลงโทษ เป็นคุณภาพที่สำคัญที่สุดของการลงโทษ

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง มีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งสองลักษณะ เพื่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษ (Purpose of Punishments) 2 ประการคือ

1) การข่มขู่ยับยั้งโดยเฉพาะ (Specific Deterrence) เป็นการลงโทษผู้กระทำผิดรายบุคคลเพื่อข่มขู่ยับยั้งมิให้เขากระทำความผิดซ้ำ เมื่อได้รับโทษไปแล้วจะเกิดความเลาบจำ เกรงกลัวโทษที่จะได้รับ จนไม่กล้ากระทำความผิดอีก

2) การข่มขู่ยับยั้งโดยทั่วไป (General Deterrence) เป็นการลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อเป็นตัวอย่างให้สังคมทั่วไปเห็นว่าผู้กระทำผิดจะต้องได้รับโทษอย่างไร เป็นการลงโทษโดยมีความมุ่งหมายที่จะให้บุคคลอื่นในสังคมได้เห็นผลร้ายของการกระทำความผิด ว่าเมื่อกระทำความผิดแล้วจะต้องได้รับโทษอย่างไร อันเป็นการให้ข้อคิดเตือนสติบุคคลอื่นๆ ที่อาจจะกระทำความผิดให้เห็นตัวอย่างการลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อผลในการยับยั้งและป้องปรามบุคคลอื่นมิให้กระทำความผิดการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งมิให้เกิดการกระทำความผิดอีกได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องปฏิบัติตามหลักสำคัญ 3 ประการคือ

³² ญรั้ววัฒน์ สุทธิโยธิน. (2555). กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง ทฤษฎีการลงโทษ หน่วยที่6 สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า 20-21

(1) การลงโทษต้องได้สัดส่วนกับการกระทำผิด (Proportionality)

ในสัญญาประชาคม รัฐไม่ควรมีสิทธิและอำนาจ ที่จะลงโทษผู้ใดเกินกว่าความจำเป็นผู้ก่ออาชญากรรมที่มีความร้ายแรง และอาชญากรรมที่รุนแรง ควรจะลงโทษให้เท่ากับอาชญากรรมนั้น การลงโทษที่มีความรุนแรงมากเกินไปจะเป็นการสนับสนุนให้เกิดอาชญากรรม แต่การลงโทษที่ไม่เท่ากับอาชญากรรม จะกลายเป็นเหตุจูงใจให้ผู้กระทำผิดประกอบอาชญากรรมที่ร้ายแรงยิ่งขึ้นโดยการลงโทษต้องมีหลักสำคัญอยู่สองประการ คือ

ประการแรกการลงโทษต้องมีความ “เท่าเทียมกับ” หรือ “พอดี” กับอาชญากรรม

ประการที่สองการลงโทษต้องไม่ใช่วิธีการที่รุนแรงเกินกว่าอาชญากรรม

(2) การรับรู้ของสาธารณชน ซีซาร์ เบ็คคาเรีย มีความคิดว่า การลงโทษจะไม่สามารถข่มขู่ยังผู้กระทำผิดได้ จนกว่าการลงโทษนั้นจะเป็นที่รับรู้โดยทั่วไปของสาธารณชนในสังคมนั้น

การลงโทษควรเหมาะสมทางสัญลักษณ์และเข้ากันได้กับอาชญากรรมเพื่อให้สาธารณชนเกิดการเปรียบเทียบระหว่างแรงจูงใจจากการประกอบอาชญากรรมกับการลงโทษที่จะได้รับและควรกระทำด้วยความรวดเร็ว จนสามารถทำให้สาธารณชนเข้าใจเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการลงโทษกับอาชญากรรมนั้นและมีความชัดเจนและแน่นอนที่สำคัญจะต้องเป็นสาธารณะซึ่งในสาธารณชนสามารถเข้าถึงกฎหมายซึ่งจะทำให้ระลึกถึงสัญญาประชาคม ความทรงจำสำหรับอาชญากรรมร้ายแรง การลงโทษเป็นสิ่งที่ต้องกระทำและเป็นเรื่องของสาธารณชนที่จะต้องช่วยกันสำหรับการลงโทษโดยเฉพาะอาชญากรรมที่มีความร้ายแรงรองลงมาการลงโทษควรจะต้องเห็นได้ชัดเจนเพื่อข่มขู่การกระทำผิดอื่น วิธีการลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยังทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าการลงโทษสามารถป้องกันสังคมได้โดยการข่มขู่ให้คนกลัวการลงโทษ และยับยั้งคนอื่นมิให้กระทำผิด ดังนั้น การลงโทษจึงต้องใช้วิธีการที่สอดคล้องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งมีหลักการดังนี้

1. หลักปริมาณโทษ ถือว่าเป็นเครื่องมือในการข่มขู่ยังมิให้บุคคลกระทำผิด ตามทฤษฎีการข่มขู่ยัง (Deterrence) การกำหนดปริมาณโทษมีแนวทางดังนี้

1) ปริมาณโทษตามแนวคิดเดิม

- (1) จำนวนโทษต้องมากกว่าผลที่จะได้รับจากการกระทำผิด
- (2) เพิ่มโทษชดเชยความไม่แน่นอนของการไม่ได้รับโทษ
- (3) เพิ่มโทษการกระทำผิดที่เกิดจากนิสัย

2) ปริมาณโทษตามแนวคิดใหม่

- (1) ปริมาณโทษต้องมากพอที่จะทำ ให้บรรลุผลในการป้องกัน
- (2) ปริมาณโทษต้องไม่มากเกินไปกว่าความจำเป็นในการบรรลุผลในการ

ป้องกัน

2. หลักความแน่นอนและความรวดเร็วของการลงโทษ

- 1) เมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นต้องจับตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษให้ได้
- 2) การลงโทษผู้กระทำผิดจะต้องกระทำด้วยความรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์

3. หลักการใช้การลงโทษเป็นเครื่องมือยับยั้งผู้อื่นให้กลัวโทษ

- 1) การลงโทษต้องทำโดยเปิดเผย
- 2) การลงโทษใช้วิธีการที่รุนแรง

ความผิดที่ควรลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง

ประเด็นที่ควรพิจารณาคือเราควรจะใช้หลักการลงโทษเพื่อป้องกันในความผิดลักษณะใด จึงจะเหมาะสม หากพิจารณาจากการกระทำแล้ว แยกเป็น 2 กรณี

- 1) ผู้กระทำผิดมีเวลาไตร่ตรองในการกระทำผิดหรือไม่หากผู้กระทำผิดมีเวลาไตร่ตรองมาก โดยเฉพาะความผิดที่รัฐห้าม (Mala Prohibita) เช่น การฟอกเงิน ควรใช้หลักการลงโทษเพื่อป้องกัน
- 2) การกระทำผิดโดยประมาทและเจตนาการกระทำผิดโดยประมาทผู้กระทำไม่ได้คาดคิดมาก่อนว่าจะเกิดเหตุเช่นนั้น ดังนั้นการใช้หลักการลงโทษเพื่อป้องกันในความผิดฐานประมาทจึงอาจไม่ได้ผล³³

2.4 แนวคิดการริบทรัพย์ตามมูลค่า (value-based confiscation)

การริบทรัพย์ตามมูลค่า (value-based confiscation) หมายความว่า ในคดีที่ศาลมีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดแล้วและสั่งให้มีการริบทรัพย์จำเลย แต่ต่อมาหากทรัพย์ได้เปลี่ยนสภาพไปเป็นอย่างอื่น ศาลสามารถสั่งให้จำเลยจ่ายเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินอื่นที่มีมูลค่าเท่ากับทรัพย์สินที่ศาลสั่งริบได้ ตัวอย่างของการริบทรัพย์ตามมูลค่า เช่น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 123/8 ได้มีการนำหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่า (value-based confiscation) โดยให้อำนาจศาลกำหนดมูลค่าทรัพย์สินนั้นตามราคาท้องตลาด และสั่งให้ผู้กระทำผิดชำระเงินตามมูลค่าดังกล่าว

ในประเทศอังกฤษการริบทรัพย์ตามมูลค่าถูกขยายความออกไปโดย The Proceeds of Crime Act 2002 (POCA) โดยในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมี "วิถีชีวิตเป็นอาชญากร (criminal lifestyle)" ซึ่งวิถีชีวิตของอาชญากรได้ถูกกำหนดใน POCA มาตรา 75 ซึ่ง อธิบายว่า จำเลยที่มีวิถีชีวิตเป็นอาชญากร หมายถึง จำเลยที่ได้กระทำการซื้อหนึ่งข้อใดต่อไปนี้

(1) กระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ ได้แก่ ความผิดฐานค้ายาเสพติด ฟอกเงิน ก่อการร้ายค้ำมนุษย์ ค้าอาวุธสงคราม ปลอมแปลงเงินตรา ทรัพย์สินทางปัญญา เป็นธุระ จัดหาบุคคลเพื่อสนองความใคร่ (รวมทั้งความผิดอื่นที่เกี่ยวข้อง) ริบเอาทรัพย์ และการพยายาม การสมคบ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนในความผิดฐานดังกล่าว

(2) กระทำการสิ่งที่เป็นส่วนหนึ่งของวงจรอาชญากรรม ซึ่งหมายความว่าจำเลยได้กระทำความผิดตั้งแต่สามฐานความผิดขึ้นไปในคำฟ้องเดียวและจำเลยได้รับประโยชน์จากการกระทำ ความผิดนั้น หรืออย่างน้อยภายในระยะเวลา 6 ปีก่อนที่จะพิจารณาคดีนี้ จำเลยเคยถูกพิพากษาลงโทษอย่างน้อยสองครั้งแยกจากกันในความผิดที่จำเลยได้ประโยชน์จากการกระทำความผิด โดยผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับนั้นจะต้องไม่น้อยกว่า 5,000 ปอนด์

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 25-28

(3) ความผิดที่จำเลยกระทำการเป็นการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นนานกว่า 6 เดือนและจำเลยได้ประโยชน์จากการกระทำความผิดนั้นมาโดยตลอด

เมื่อศาลมีคำสั่งให้จำเลยถูกริบทรัพย์ จำเลยต้องนำส่งทรัพย์ตามมูลค่าที่ศาลกำหนดโดยทันที เว้นแต่จำเลยร้องขอเวลาเพื่อนำส่งทรัพย์คืน ศาลอาจกำหนดช่วงเวลาให้จำเลยนำส่งทรัพย์คืนส่งได้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินระยะเวลา 6 เดือน หากจำเลยไม่อาจส่งทรัพย์คืนที่ถูกริบได้ภายในกำหนด จำเลยอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลขอขยายเวลาออกไปได้ หากศาลเห็นว่ามีความเหตุอันสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลอาจขยายเวลาออกไปได้อีกไม่เกิน 12 เดือน และในกรณีที่จำเลยไม่นำส่งทรัพย์คืน ภายในระยะเวลาที่กำหนดโดยไม่ได้รับอนุญาตจำเลยต้องเสียดอกเบี้ย

การริบทรัพย์ตามหลักมูลค่ากับผู้ที่มีวิถีชีวิตอาชญากรเมื่อศาลได้พิพากษาว่าจำเลยมีความผิดอาญาแล้ว ศาลสามารถกำหนดมูลค่าของ ทรัพย์ที่จำเลยได้มาจากการกระทำความผิดย้อนหลังเป็นเวลาไม่เกิน 6 ปี โดยให้จำเลยนำเงินหรือ ทรัพย์คืนอื่นมาให้รัฐในมูลค่าเทียบเท่ากับที่ศาลกำหนดตามมาตรการริบทรัพย์ตามมูลค่าของอังกฤษ สร้างการยับยั้งอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะอาชญากรจะไม่ได้รับผลประโยชน์ใดๆ จากการกระทำความผิดที่ผ่านมาแล้วเลย

2) การริบทรัพย์โดยไม่มีฐานแห่งคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด (non conviction-based confiscation)

การริบทรัพย์โดยไม่มีฐานแห่งคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด การริบทรัพย์ประเภทนี้ไม่จำเป็นต้องมีคำพิพากษาคดีอาญาในการลงโทษจำเลย ศาลสามารถสั่งริบทรัพย์ได้โดยไม่เกี่ยวกับคดีอาญา การริบทรัพย์เช่นนี้ถูกนำมาใช้ในกฎหมายไทย เช่น การริบทรัพย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่กล่าวว่าเป็นการริบทรัพย์ทางแพ่งและคำสั่งให้ทรัพย์ตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542

3) ลักษณะของการริบทรัพย์ตามกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญาแยกการริบทรัพย์เป็น 3 ประเภท คือ ทรัพย์ที่มีไว้เป็นความผิด ทรัพย์ที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด และทรัพย์ที่ได้มาจากการกระทำความผิด ดังนี้

3.1) การริบทรัพย์ที่มีไว้เป็นความผิด

ทรัพย์ประเภทนี้ถือว่าเป็นส่วนประกอบของความผิด (Corps du delit) เช่น อาวุธปืนที่ผิดกฎหมาย ศาลจึงริบได้ตามมาตรา 32 โดยไม่ต้องปรากฏว่ามีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ การริบทรัพย์ประเภทนี้น่าจะถือว่าเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยของสังคม (Insure de surete)

3.2) การริบทรัพย์ที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด

ทรัพย์ประเภทนี้ศาลใช้ดุลพินิจริบได้ตามมาตรา 33 โดยทรัพย์ที่รับนี้เป็นเครื่องมือหรือ อุปกรณ์ในการกระทำความผิด (instrument du delit) เช่น เครื่องมือ ตาข่ายที่ใช้สำหรับการล่าสัตว์ที่ผิดกฎหมาย

ปัจจุบันจะใช้แนวทางที่ว่าหากทรัพย์เป็นทรัพย์ที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดโดยตรง ศาลจะสั่งริบ แต่หากทรัพย์นั้นไม่ได้มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดโดยตรงศาลจะ

ไม่สั่งริบ อย่างไรก็ตาม การใช้ดุลพินิจขอให้ริบทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดไม่ควรจะจำกัดอยู่เพียงแนวทางที่ว่าทรัพย์สินนั้นได้ใช้โดยตรงในการกระทำความผิดหรือไม่ ตามที่ใช้อยู่ในแนวทางคำพิพากษาศาลฎีกาปัจจุบัน ซึ่งทำให้เกิดข้อจำกัดในการใช้ดุลพินิจและทำให้การยับยั้งอาชญากรรมไม่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งเกิดความสับสนหากเป็นการริบทรัพย์สินตามกฎหมายพิเศษ เช่นกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดที่ศาลสามารถริบทรัพย์สินได้ แต่กลับไม่สามารถริบได้ตามประมวลกฎหมายอาญา โดยใช้ดุลพินิจในการริบหรือไม่ริบทรัพย์สินนั้นควรคำนึงประโยชน์สาธารณะที่ได้จากการริบทรัพย์สินเป็นสำคัญ กล่าวคือ การริบทรัพย์สินไปเพื่อเป็นการยับยั้งมิให้ผู้กระทำความผิด กระทำความผิดซ้ำอีกและยับยั้งมิให้สังคมเลียนแบบการกระทำความผิดเพราะรู้สึกถึงความคุ้มค่า ในการกระทำความผิด การใช้ดุลพินิจโดยการคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะนั้นควรจะใช้ดุลพินิจใน การริบทรัพย์สินหากเข้ากรณีใดกรณีหนึ่งดังนี้

- (1) ผู้กระทำความผิดได้รับผลประโยชน์จำนวนมาก
- (2) ผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีลักษณะกระทำความผิดซ้ำ (recidivism)
- (3) ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดที่โทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป
- (4) ความผิดที่ผู้กระทำได้ก่อขึ้นเป็นความผิดที่มีโอกาสถูกจับดำเนินคดีได้น้อยหรือมีโอกาสพิสูจน์การกระทำความผิดได้ยาก

(5) ความผิดที่ผู้กระทำได้ก่อขึ้นเป็นความผิดที่เกิดขึ้นบ่อยในสังคมหรือในท้องถิ่นนั้น ส่วนกรณีที่ไม่เข้า 5 กรณีข้างต้น ก็ไม่ควรริบทรัพย์สิน และปล่อยให้ทรัพย์สินไปเป็นประโยชน์ ในทางเศรษฐกิจอื่นๆ

3.3) การริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด

ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด (produit du délit) เช่น เงินหรือผลประโยชน์ที่ได้จากการขายยาเสพติด การริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 จะริบได้เฉพาะทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่ถูกฟ้องเท่านั้น โดยไม่สามารถตามไปริบทรัพย์สินที่อาชญากรได้จากการกระทำความผิดครั้งอื่นๆที่ไม่ได้ถูกฟ้อง ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าว ทำให้ไม่สามารถยับยั้งอาชญากรที่กระทำความผิดได้จึงอาจกล่าวได้ว่าโทษริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 ไม่มีประสิทธิภาพในการยับยั้งอาชญากรรมที่มีการกระทำความผิดซ้ำๆ ซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหานี้ประมวลกฎหมายอาญาเพื่อสร้างประสิทธิภาพในการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด เพื่อให้สามารถไปริบทรัพย์สินที่ ผู้กระทำได้มาจากการกระทำความผิดครั้งก่อนที่ไม่ได้ถูกฟ้องได้นั้นจะต้องดำเนินการโดยการนำทรัพย์สินตามมูลค่า (confiscation order) แบบใน POCA 2002 ของประเทศอังกฤษมาใช้กับผู้กระทำความผิดที่มีวิถีชีวิตเป็นอาชญากร³⁴

³⁴ ปกป้อง ศรีสนิท,กฎหมายอาญาชั้นสูง, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2563),หน้า 255-260

3. แนวคิด และทฤษฎีกฎหมายมหาชนที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษริบทรัพย์ทางอาญา

3.1 หลักความพอสมควรแก่เหตุ (Principle of suitability)

หลักความพอสมควรแก่เหตุเป็นหลักที่มีขึ้นเพื่อจำกัดการใช้อำนาจรัฐไม่ให้เกินไปโดยอำเภอใจ ถือเป็นหลักรัฐธรรมนูญทั่วไปที่มีค่าบังคับเท่ากันกับบทบัญญัติอื่นแห่งรัฐธรรมนูญองค์การนิติบัญญัติแม้ว่าโดยสภาพไม่ใช่เป็นองค์การที่ใช้อำนาจปกครองล่วงล้ำสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยตรง แต่องค์การนิติบัญญัติก็อาจใช้อำนาจรัฐตรากฎหมายซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ ซึ่งตามมาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2560) บัญญัติว่าในการตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพบุคคลนั้นต้อง “ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ” แสดงให้เห็นถึงการยอมรับหลักการของ “หลักความพอสมควรแก่เหตุ” ซึ่งเป็นหลักการย่อยของหลักนิติรัฐ หรือนิติธรรมด้วยเหตุดังกล่าวนี้ เมื่อองค์การนิติบัญญัติจะตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กฎหมายนั้นจึงต้องสอดคล้องกับ “หลักความสมควรแก่เหตุ” (หรือ “หลักความได้สัดส่วน”) ซึ่งในทางทฤษฎีหลักนี้ประกอบด้วย ๓ หลักย่อย ได้แก่

3.1.1 หลักความจำเป็น (Principle of Necessity)

หลักนี้เรียกร้องให้องค์การนิติบัญญัติเปรียบเทียบมาตรการต่างๆ ที่จะบัญญัติลงไว้ในกฎหมายซึ่งเป็นมาตรการที่เหมาะสมในอันที่จะดำเนินการให้เกิดผลได้ตามที่องค์การนิติบัญญัติต้องการ ซึ่งมาตรการที่องค์การนิติบัญญัติตราขึ้นเป็นกฎหมายนั้นจะต้องเป็นมาตรการที่จำเป็นอย่างยิ่งแก่การดำเนินการเพื่อให้วัตถุประสงค์ที่ต้องการสำเร็จลงได้ และในกรณีที่มีมาตรการที่เหมาะสมหลายมาตรการองค์การนิติบัญญัติจะต้องเลือกเอามาตรการที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุดมาบัญญัติเป็นกฎหมาย หากองค์การนิติบัญญัติเลือกเอามาตรการที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพอย่างรุนแรงมาบัญญัติเป็นกฎหมาย ทั้งๆที่อาจเลือกมาตรการที่รุนแรงน้อยกว่าได้แล้ว ย่อมถือว่ากฎหมายฉบับนั้นขัดต่อหลักความจำเป็น ดังนั้นจึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ

3.1.2 หลักความเหมาะสม (Principle of Suitability)

หลักนี้เรียกร้องความสัมพันธ์ระหว่างมาตรการที่รัฐใช้จำกัดหรือลดรอนสิทธิของประชาชนกับผลที่จะได้รับจากการใช้มาตรการนั้น เมื่อองค์การนิติบัญญัติจะตรากฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งซึ่งมีผลล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน องค์การนิติบัญญัติจะต้องพิจารณาลำดับแรกคือ มาตรการต่างๆ ที่ได้รับการกำหนดขึ้นและตราไว้ในกฎหมายนั้นอยู่ในวิสัยที่จะทำให้ผลที่ตนต้องการบรรลุได้หรือไม่ มาตรการที่องค์การนิติบัญญัติตราขึ้นเป็นกฎหมายจะต้อง “เหมาะสม” ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ กฎหมายใดก็ตามที่กำหนดตามมาตรการซึ่งเห็นประจักษ์ชัดว่าไม่อาจบรรลุที่ต้องการได้อย่างแท้จริงย่อมถือว่ากฎหมายนั้นไม่เหมาะสม จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ

3.1.3 หลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ (Principle of proportionality in the Narrow Sense)

หลักนี้เรียกร้องให้องค์การนิติบัญญัติชั่งน้ำหนักประโยชน์ที่มหาชนจะได้รับกับประโยชน์ที่เอกชนจะต้องสูญเสียไปอันเนื่องมาจากการปฏิบัติตามมาตรการแห่งกฎหมายที่

เหมาะสมและจำเป็นนั้น มาตรการที่องค์กรณีบัญญัติขึ้นในกฎหมายเพื่อใช้บังคับนั้นนอกจากจะเป็น มาตรการที่เหมาะสมและจำเป็นแล้วจะต้องเป็นมาตรการที่ “พอสมควรแก่เหตุ” อีกด้วย มาตรการ ตามกฎหมายจะขัดต่อหลักความพอสมควรแก่เหตุ เมื่อมาตรการนั้นไม่ได้สัดส่วนกับวัตถุประสงค์ที่ ต้องการ

เดิมมาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทั้ง 2 ฉบับ (พุทธศักราช 2540 และพุทธศักราช 2550) เคยใช้ถ้อยคำว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญ รับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเท่าที่จำเป็น” แต่ มาตรา 26 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2560) ได้เปลี่ยนมาใช้ถ้อยคำว่า “การ ตรากฎหมายดังกล่าวต้องไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ” แต่ อย่างไรก็ตามในทางทฤษฎีแล้ว “หลักความจำเป็น” ถือเป็นหลักการย่อยของ “หลักความพอสมควร แก่เหตุ” หรือ “หลักความได้สัดส่วน” แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงถ้อยคำในบทบัญญัติส่วนนี้แต่ก็ยังคง สื่อถึง “หลักความพอสมควรแก่เหตุ” หรือ “หลักความได้สัดส่วน” เช่นเดิม จึงไม่น่าจะมีผลต่อแนวคำ วินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยโดยอาศัย “หลักความจำเป็น” ตามมาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยทั้ง 2 ฉบับ (พุทธศักราช 2540 และพุทธศักราช 2550)³⁵

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การตรากฎหมายต่างๆภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย (พุทธศักราช 2560) นั้นจะต้องเป็นบทกฎหมายที่ไม่เป็นการเพิ่มภาระ หรือไปจำกัดสิทธิหรือ เสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ มิเช่นนั้นจะถือได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญ

3.2 หลักสิทธิและเสรีภาพ

สิทธิและเสรีภาพเป็นผลมาจากพัฒนาการของ กลุ่มบุคคลต่างๆที่มาร่วมตัวกัน เรียกร้องความมีสิทธิและเสรีภาพ คือเป็นสิ่งจำเป็นในฐานะความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) ซึ่งได้ มีแนวคิดมาจาก หลักสิทธิธรรมชาติที่สืบเนื่องมาจาก “กฎหมายธรรมชาติ” (Natural Law) ในสมัย กรีก และได้พัฒนาแนวความคิด ดังกล่าวจากเดิมที่เป็นเพียงการกล่าวอ้างในบริบททางกฎหมายมา เป็นแนวคิดทางการเมือง ซึ่งเป็นการกล่าวอ้างเพื่อเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ อิศรภาพและความเสมอ ภาค โดยแนวความคิดดังกล่าวได้ปรากฏอย่างเด่นชัดในงานเขียนของจอห์น ลอค (John Locke) ใน ศตวรรษที่ 17 ที่ได้กลายเป็นต้นแบบของแนวความคิดเรื่องสิทธิ เสรีภาพ ในปัจจุบัน

รัฐธรรมนูญนั้นมีเจตนารมณ์ เพื่อที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจน ความเสมอภาคของบุคคลสิทธิและเสรีภาพเป็นหลักการพื้นฐานของการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากกับการก่อกำเนิดของรัฐธรรมนูญในประเทศต่างๆ ที่มีระบอบการ

³⁵ ชนาทร จิตติเดโช (2022).หลักเกณฑ์การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของ บุคคล และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. สืบค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2565.จาก

https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=2542&fbclid=IwAR131ezGiG2o3iQOKfvG1Qah2lx474nrjL73Qd67OrpaMeg9uhl18TLvAHc

ปกครองแบบระบอบประชาธิปไตย และหลักการดังกล่าวนี้ได้กลายเป็นหลักการพื้นฐานของกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ยอมรับกันทั่วไป³⁶

ศาสตราจารย์ ศรีราชา วงศารยางกูร ได้ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิ” คือ เป็นอำนาจของบุคคล ที่กฎหมายบัญญัติรับรองไว้ว่าจะกระทำการใดๆ ได้อย่างอิสระ รวมทั้งบุคคลนั้นย่อมมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการสิ่งใดให้แก่ตน และตนก็ย่อมจะต้องมีหน้าที่กระทำต่อบุคคลอื่น ภายใต้สิทธิของบุคคลอื่นนั้นด้วย ทั้งนี้ เพื่อมิให้มีการใช้สิทธิของบุคคลแต่ละคน ล่วงเกินสิทธิของบุคคลอื่น ส่วนความหมายของคำว่า “เสรีภาพ” คือ เป็นความสามารถ ของบุคคลในสถานการณ์นั้นๆ ที่จะกระทำการใดๆ ได้ตามที่ตนปรารถนาโดยไม่มีอุปสรรคมาขัดขวาง ทั้งนี้ การใช้เสรีภาพของบุคคล นั้นจะต้องไม่เป็นการละเมิดต่อเสรีภาพของบุคคลอื่นด้วย “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” ทั้งความหมาย “โดยทั่วไป” และความหมาย “ตามรัฐธรรมนูญ” นั้น โดยหลักการแล้วมีความเห็นว่าจะมีความหมายเป็นอย่างเดียวกัน เนื่องจากถ้าเราไปตีความหมายเป็นพิเศษอาจจะเกิดความเหลื่อมล้ำ ข้ำซ้อนกันหรือทำให้เข้าใจยาก ถ้าพูดถึงคำว่า “สิทธิ” หรือ “เสรีภาพ” ไม่ว่าจะเขียนไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือในกฎหมายอื่นๆ ก็ควรที่จะมีความหมายไปในทำนองเดียวกัน

หากจะกล่าวโดยรวมแล้ว จะเห็นได้ว่า “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” เป็นคำที่ไม่อาจแบ่งแยกออกจากกันได้ หรือควรที่จะต้องใช้ร่วมกันเป็น “สิทธิเสรีภาพ” เพราะทั้ง “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” เป็นสิ่งที่บุคคลสามารถกระทำการใด ๆ ก็ได้ตามที่ตนประสงค์โดยมีกฎหมายบัญญัติรับรองไว้ แต่สิ่งที่บุคคลนั้นกระทำจะต้องไม่เป็นการ ละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นด้วย ทั้งนี้ เพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม และความเป็นอยู่ที่เป็นระเบียบของชุมชนที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ เป็นสำคัญการที่จะแบ่งแยกประเภทของ “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” นั้นเป็นเรื่องที่ยากทั้งนี้เพราะการแบ่งแยกประเภทย่อมขึ้นอยู่กับว่าจะมองในมุมไหน และจะใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง ยกตัวอย่างเช่นในท่านศาสตราจารย์ ดร. หยุต แสงอุทัยได้เคยอธิบายไว้ในตำราโดยอาจจะแบ่งแยกได้ถึงกว่า 10 มิติด้วยกันแต่ตามความเข้าใจโดยทั่วไป อาจจะแบ่งแยกประเภทของ “สิทธิ” อย่างง่าย ๆ ออกได้เป็น 2 ประเภท คือ “สิทธิตามกฎหมายมหาชน” กับ “สิทธิตามกฎหมายเอกชน” โดยสิทธิตามกฎหมายมหาชนนั้นเป็นสิทธิที่สร้างขึ้นมาแล้วมีกฎหมายรองรับและกฎหมายนั้นจะกำหนดหน้าที่ให้บุคคลอื่นทั่วโลกจะต้องกระทำตามมาด้วยอีกมากมาย แต่สิทธิตามกฎหมายเอกชนจะรับรองในเรื่องสิทธิระหว่างบุคคลคู่กรณีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเท่านั้นตัวอย่างเช่นสิทธิในทรัพย์สินนั้นถ้าหากจะมองในแง่ของกฎหมายมหาชนก็จะเป็นหลักประกันเรื่องกรรมสิทธิ์ในตัวทรัพย์สิน เพราะหากมีผู้ได้ทรัพย์สินมาโดยชอบด้วยกฎหมายก็จะได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นอย่างถาวรและใช้ยื่นกับบุคคลอื่นได้ทั่วโลก

โดยสรุปหน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มีเพียงพอแล้ว แต่เนื่องจากประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมาย และไม่ทราบช่องทางในการร้องเรียนเพื่อรักษาสิทธิและเสรีภาพของตนเอง และ การดำเนินการของหน่วยงานของรัฐเองก็มีความล่าช้า ทั้งนี้ มีสาเหตุเกิดจากนโยบายของฝ่ายบริหารที่ต้องการลดอัตราค่าคลังคนลง จนทำให้บางหน่วยงานขาดบุคลากร ที่จะมาดำเนินงานให้ต่อเนื่องได้ จึงทำให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

³⁶ กองบรรณาธิการ สำนักกฎหมาย. (2554). หลักสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย : แนวความคิดและภาคปฏิบัติ. จุลินิติ ม.ค.-ก.พ. 54, หน้า 1.

ของประชาชน ไม่บังเกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร เช่น การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคก็เกิดปัญหาเรื่องกลไกของรัฐที่จะบังคับใช้ยังไม่ได้รับการเอาใจใส่จาก ฝ่ายบริหารในหลายเรื่อง เช่น งบประมาณและทรัพยากรบุคคล เป็นต้น จึงทำให้การดำเนินการในเรื่องดังกล่าวไม่ต่อเนื่อง³⁷

รองศาสตราจารย์ ดร. บรรเจิด สิงคะเนติได้ให้ความหมายของหลักสิทธิและเสรีภาพไว้ว่า “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” ตามความหมายทั่วไปนั้น หมายถึง ความมีอิสระของบุคคลที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใดโดยเป็นอำนาจที่ได้มีอยู่เหนือตนเอง ส่วนคำว่า “สิทธิ” หมายถึง อำนาจที่กฎหมายได้ให้ความรับรองหรือให้ความคุ้มครองแก่บุคคลใดๆ ที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง และก่อให้เกิดหน้าที่ต่อบุคคลอื่น ซึ่งจะมีความแตกต่างกับความหมายของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญในกรณีที่สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญนั้นได้ถูกยกระดับให้เป็นกฎหมายสูงสุด ซึ่งทำให้มีผลผูกพันกับอำนาจรัฐในเรื่องการตรากฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการตีความกฎหมายต้องสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ดังนั้น สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญจึงหมายถึง อำนาจที่กฎหมาย สูงสุดให้การรับรองคุ้มครองแก่ปัจเจกบุคคลในอันที่จะกระทำการใด หรือไม่กระทำการใด อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าสิทธิเสรีภาพโดยทั่วไป เป็นสิทธิเสรีภาพที่มีผลผูกพันในด้านหน้าที่ที่มีระหว่างประชาชนด้วยกัน แต่สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญนั้นจะผูกพันกับอำนาจรัฐโดยตรง อาจจะมีผลผูกพันกับปัจเจกบุคคลบ้างแต่ก็เป็นเพียงความผูกพันในทางอ้อมเท่านั้น³⁸

แนวคิดที่เกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล

ตามหลักฐานที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ การให้สิทธิในทรัพย์สินของบุคคล ให้การรับรองและการคุ้มครอง คือ กฎหมายแมกนาคาร์ตา (Magna Carta) ของประเทศอังกฤษ ซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้

(1) พระมหากษัตริย์ จะจัดเก็บภาษีโดยที่ไม่ได้รับความยินยอมจากที่ประชุมของนักบวชและบรรดาบารอนชั้นสูงไม่ได้ กล่าวคือ “ไม่มีการเก็บภาษีถ้าไม่มีผู้แทน” (No taxation without representation)

(2) การงดเว้นบังคับใช้กฎหมาย หรืองดเว้นที่จะไม่บังคับใช้กฎหมายแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง จะกระทำไม่ได้ (Equality before the law) หรือที่เรียกกันว่าหลักความเสมอภาคทางกฎหมาย หรือความเสมอภาคภายใต้กฎหมาย

(3) บุคคลจะถูกจับกุม กักขัง ขังขัง หรือริบทรัพย์สินไม่ได้ เว้นแต่ได้รับการพิจารณาจากที่ประชุมขุนนาง (His peers) และโดยผลของกฎหมายบ้านเมือง³⁹

ซึ่งจะเห็นได้ว่าตามข้อที่ (3) กฎหมายแมกนาคาร์ตา ได้บัญญัติระบุไว้ถึงสิทธิในทรัพย์สินที่ผู้มีอำนาจ กล่าวคือ กษัตริย์หรือบรรดาขุนนางบารอนต่างๆ จะไปริบทรัพย์สินของบุคคล

³⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4-8

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 28.

³⁹ กุลพล พลวัน, สิทธิมนุษยชนกับสหประชาชาติ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กรมอัยการ, 2527), หน้า 16-17

ผู้อื่นผู้ใดมิได้ เว้นเสียแต่บริบทที่โดยผลของกฎหมายบ้านเมือง ซึ่งหลักกฎหมายแมกนาคาร์ตา ดังกล่าวนี้นี้ มีอิทธิพลมาจนถึงปัจจุบันในด้านของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งในหลายๆ ประเทศก็ได้นำไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของตนเอง โดยประเทศไทยก็ได้รับหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในด้านของการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของตน ซึ่งได้ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 37 ซึ่งความหมายของคำว่า “สิทธิ” นี้ มักจะใช้ควบคู่กับคำว่า “เสรีภาพ” เสมอ เสมือนว่าเป็นคำๆ เดียวเดียว ซึ่งโดยแท้แล้วคำว่า สิทธิ กับ เสรีภาพ มีความหมายแตกต่างกัน โดยคำว่า เสรีภาพ นั้น มีความหมายว่า เป็นอำนาจของบุคคลหรือปัจเจกชนที่สามารถที่จะกำหนดได้ว่าตนเองนั้นจะกระทำการใดๆ (Self – determination) โดยอำนาจดังกล่าวนี้บุคคลเจ้าของอำนาจย่อมสามารถที่จะเลือกการดำเนินชีวิตของตนเองได้ โดยอิสระตามที่ตนเองได้มีความปรารถนา เสรีภาพจึงเป็นอำนาจที่บุคคลมีอยู่ในตัวเอง

ศาสตราจารย์ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ได้ให้คำนิยามของคำว่า สิทธิ และ เสรีภาพ ในความหมายของคำว่า เสรีภาพ นั้น หมายถึงอำนาจของบุคคลที่จะกระทำการใดๆ ที่ตนเองมีความปรารถนาที่จะกระทำและจะไม่กระทำในสิ่งซึ่งตนไม่ต้องการที่จะกระทำ แม้การกระทำดังกล่าวจะมีผลก่อให้เกิดหน้าที่ขึ้น แต่หน้าที่ดังกล่าวก็เป็นเพียงหน้าที่ที่จะต้องละเว้นหรืองดเว้นการกระทำใดๆ ที่จะเป็นอุปสรรคกับการใช้เสรีภาพของบุคคลนั้น ซึ่งคำว่าสิทธิ มีความหมายว่า บุคคลหนึ่งมีอำนาจที่สามารถนำไปใช้ได้กับอีกบุคคลหนึ่งโดยสามารถเรียกร้องให้บุคคลอื่นให้กระทำการ หรือ ใ้งดเว้นการกระทำบางอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง⁴⁰

ศาสตราจารย์ บรรเจิด สิงคะเนติ ก็ได้ให้ความหมายของคำว่า สิทธิ ไว้ว่า คำว่า สิทธิ ตามความหมายที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือ สิทธิตามรัฐธรรมนูญ นั้น เป็นสิทธิตามกฎหมายมหาชน (das subjective offentliche Recht) หมายถึง อำนาจตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ หรือ ตามกฎหมายสูงสุดของรัฐนั้นซึ่งได้บัญญัติให้การรับรองคุ้มครองแก่บุคคลหรือประชาชน และในความหมายทั่วไป คำว่า สิทธิ หมายถึง อำนาจโดยชอบธรรมที่มีกฎหมายได้รับรองและคุ้มครองให้แก่บุคคลนั้นๆ ในการที่จะใช้อ้างหรือใช้เรียกร้องให้บุคคลอื่นได้กระทำการหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของตนเอง แต่ที่จะกระทำการใดๆ หรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยให้อำนาจนั้นแก่บุคคลหรือปัจเจกชนก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลใดๆ แทรกแซงในเขตแดนสิทธิของตนเอง ซึ่งในบางกรณีการรับรองดังกล่าวข้างต้นจะก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องให้รัฐดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยสิทธิตามรัฐธรรมนูญ นี่คือการสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐ ซึ่งสิทธิตามรัฐธรรมนูญจะมีผลผูกพันองค์กรที่ใช้อำนาจรัฐทั้งหลายที่จะต้องให้ความเคารพ ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิดังกล่าว เพื่อให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญมีผลบังคับใช้ในทางปฏิบัติ⁴¹

รองศาสตราจารย์ สมยศ เชื้อไทย ได้ให้ความหมายของคำว่า สิทธิ หมายถึง ความชอบธรรมซึ่งบุคคลสามารถนำมาใช้อ้างยันกับบุคคลอื่นได้ เพื่อคุ้มครองรักษาผลประโยชน์อันพึง

⁴⁰ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543) หน้า 23.

⁴¹ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : สำนักวิญญูชน, 2552) หน้า 49.

มีพึงได้ของบุคคลผู้นั้น กล่าวคือ สิทธิ คือประโยชน์ที่บุคคลที่มีความชอบธรรมที่จะได้รับ โดยที่มีกฎหมายบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิดังกล่าวข้างต้น⁴²

การรับรองและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย ดังนั้น องค์กรต่างๆของรัฐจึงต้องเคารพในสิทธิของประชาชนที่มีตามกฎหมาย และในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพจากการละเมิดของรัฐนั้นต้องมีระดับดังนี้

1. การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพที่รัฐ หรือองค์กรของรัฐ ไม่สามารถที่จะละเมิดสิทธิเสรีภาพเหล่านั้นได้ เสรีภาพดังกล่าวข้างต้นเป็นเสรีภาพเด็ดขาด เช่น เสรีภาพในร่างกาย เสรีภาพในความเชื่อและศาสนา ดังนั้น หากมีบทบัญญัติกฎหมายใดๆที่ตราออกมาแล้วมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพแบบเด็ดขาดดังกล่าวข้างต้นก็จักถือว่าเป็นบทกฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

2. การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพจากการละเมิดของฝ่ายบริหาร เนื่องจากฝ่ายบริหารมีอำนาจ หน้าที่ตามความเป็นจริง เช่น มีกำลังทหารและกำลังตำรวจอยู่ในอำนาจของตน ดังนั้น องค์กรดังกล่าวจักต้องมีการกำหนดการจำกัดสิทธิและหน้าที่รวมทั้งเสรีภาพดังกล่าว องค์กรนั้นจะต้องกระทำโดยที่มีกฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นเท่านั้น ด้วยสาเหตุที่ว่า การจะจำกัดสิทธิ เสรีภาพของประชาชนได้นั้น ต้องเป็นกฎหมายที่ตราออกมาจากประชาชนหรือจากตัวแทนของประชาชนในทางรัฐสภาไม่ใช่ตราออกมาจากองค์กรอื่นที่มีใช้ตัวแทนของประชาชน เช่น การกำหนดบทโทษในกฎหมายอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา ก็จะได้ว่าเป็นการลดทอนสิทธิเสรีภาพในชีวิตทรัพย์สิน และร่างกายของประชาชนแต่ก็สามารถที่จะจำกัดสิทธิเช่นนั้นได้ตามความเหมาะสมและความจำเป็น เพราะเป็นกฎหมายที่ตราออกมาจากรัฐสภา การเวนคืนที่ดินของประชาชนก็ได้ว่าเป็นการกระทำที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพในกรรมสิทธิ์ของประชาชนแต่ก็สามารถที่จะกระทำได้เพราะได้มีกฎหมายเวนคืนที่ดินซึ่งตราโดยฝ่ายนิติบัญญัติตามความจำเป็นและเหมาะสม และมีวิธีชดเชยค่าสินไหมทดแทนด้วย เป็นต้น

3. การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในกรณีที่มีการละเมิด ประชาชนมีสิทธิที่จะสามารถไปฟ้องร้อง ต่อศาลได้ เช่น ถ้ารัฐสภาออกกฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพขัดรัฐธรรมนูญ ต้องมีองค์กรชี้ขาดให้กฎหมายนั้นใช้บังคับมิได้ นั่นคือ ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ดังกล่าวและถ้าฝ่ายบริหารละเมิดเสรีภาพก็ต้องให้มีองค์กรชี้ขาดให้หยุดการกระทำและ ใช้ค่าเสียหายได้ ศาลปกครองเป็นผู้ทำหน้าที่ดังกล่าวและนอกจากนี้รัฐยังต้องมีภาระที่จะต้องดูแลกรณีเอกชนคนหนึ่งละเมิดสิทธิเสรีภาพของเอกชนอีกคนหนึ่งโดยกำหนดให้ศาลยุติธรรม ทำหน้าที่เยียวยาความเสียหายแก่ประชาชนและลงโทษผู้ที่กระทำการละเมิดที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน⁴³

⁴² สมยศ เชื้อไทย, คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป ความรู้กฎหมายทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547), หน้า 131

⁴³ George Burdeau, *Libertespubliques*, (Paris, LGDJ, 4ed, 1972), pp.33-35 อ้างใน เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538), หน้า 194-195.

บทที่ 3

การลงโทษริบทรัพย์สินตามกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ

1. กฎหมายที่เกี่ยวกับการริบทรัพย์สินและกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้ของประเทศไทย

1.1 ประมวลกฎหมายอาญา

การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญามีอยู่ด้วยกัน 6 มาตรา คือมาตรา 32 – มาตรา 37 โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

“มาตรา 32 ทรัพย์สินใดที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิดให้รับเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความผิด และมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่”¹⁴

“มาตรา 33 ในการริบทรัพย์สิน นอกจากศาลจะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้อีกด้วย คือ

(1) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือ

(2) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด

เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจช่วยในการกระทำความผิด”¹⁵

ทรัพย์สินที่จะสามารถริบได้ตามมาตรานี้จะต้องเป็นทรัพย์สินซึ่ง บุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด เช่น นาย ก ใช้ขวานฟันต้นไม้ในป่าสงวน ขวานเล่มนี้จึงเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด หรือบุคคลมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ตัวอย่างเช่น นาย ก เตรียมอาวุธปืนเพื่อนำไปล่าสัตว์ป่าในเขตป่าสงวน อาวุธปืนดังกล่าวจึงถือเป็นทรัพย์สินที่เตรียมไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือที่ได้มาจากการกระทำความผิด ตัวอย่างเช่น ซากสัตว์ป่าที่นาย ก ล่ามาได้จากเขตป่าสงวนซากสัตว์ป่านั้นก็จะถือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ทั้งนี้ เว้นแต่เป็นทรัพย์สินของผู้ที่ไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วย ตัวอย่างเช่น ปืนที่นาย ก ได้นำไปใช้ล่าสัตว์ป่าสงวนนั้น เป็นปืนของนาย ข ซึ่งนาย ก ได้นำมาใช้โดยนาย ข ไม่รู้เรื่องด้วย ทรัพย์สินที่จะริบได้ตามมาตรานี้ต้องเป็นสิ่งที่บุคคลมีเจตนาใช้ในการกระทำความผิด หรือมีไว้โดยเจตนาจะใช้ในการกระทำความผิด

“มาตรา 34 บรรดาทรัพย์สิน

(1) ซึ่งได้ให้ตามความในมาตรา 143 มาตรา 144 มาตรา 149 มาตรา 150 มาตรา 167 มาตรา 201 หรือ มาตรา 202 หรือ

(2) ซึ่งได้ให้เพื่อจูงใจบุคคลให้กระทำความผิด หรือเพื่อเป็นรางวัลในการที่บุคคลได้กระทำความผิด

¹⁴ ประมวลกฎหมายอาญา,มาตรา 32

¹⁵ ประมวลกฎหมายอาญา,มาตรา 33.

ให้ริบเสียทั้งสิ้นเว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด”¹⁶

ซึ่งความผิดตามมาตรา 34 (1) จะเป็นความผิดต่อเจ้าพนักงาน ตัวอย่างเช่นการให้สินบนเจ้าพนักงานป่าไม้ ทรัพย์สินที่ให้สินบนดังกล่าวคือทรัพย์สินที่ริบได้ตามมาตรานี้ มาตรา 167 เป็นความผิดต่อเจ้าพนักงานในการตุลาการ ตัวอย่างเช่น นายกวางให้เงินอัยการเพื่อ จะให้ทำคำสั่งไม่ฟ้องตนในคดีอาญา มาตรา 201 มาตรา 202 เป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการ ยุติธรรม ตัวอย่างเช่น นายกวางให้เงินอัยการเพื่อจะให้ทำคำสั่งไม่ฟ้องตนในคดีอาญาและอัยการ ตกลงรับเงินจำนวนนั้น

“มาตรา 35 ทรัพย์สินซึ่งศาลพิพากษาให้ริบให้ตกเป็นของแผ่นดิน แต่ศาลจะ พิพากษาให้ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้ หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้”¹⁷

“มาตรา 36 ในกรณีที่ศาลสั่งให้ริบทรัพย์สินตามมาตรา 33 หรือมาตรา 34 ไปแล้ว หากปรากฏในภายหลังโดยคำเสนอของเจ้าของที่แท้จริงว่า ผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริงมิได้รู้เห็นเป็นใจ ด้วยในการกระทำความผิด ก็ให้ศาลสั่งให้คืนทรัพย์สิน ถ้าทรัพย์สินนั้นยังคงมีอยู่ในความครอบครอง ของเจ้าพนักงาน แต่คำเสนอของเจ้าของที่แท้จริงนั้นจะต้องกระทำต่อศาลภายในหนึ่งปีนับแต่วันคำ พิพากษาถึงที่สุด”¹⁸

ข้อยกเว้นหลักกฎหมายตามมาตรา 33 และมาตรา 34 คือ กรณีเจ้าของที่แท้จริง มิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ดังนี้แล้ว ผู้ที่จะขอได้ ต้องเป็นคนที่เป็นเจ้าของจริงๆ เท่านั้น ตัวอย่างเช่น นาย ก ผู้เช่าไม่ใช่เจ้าของรถคันที่ศาลสั่งริบจึงขอคืนไม่ได้เจ้าของที่แท้จริงมิได้รู้ เห็นเป็นใจด้วย ตัวอย่างเช่น ปิ่นที่นาย ก ใช้ไปล่าสัตว์ป่า เป็นของนาย ข ซึ่งใช้วางไว้ในบ้าน นาย ก นำออกไปโดยที่นาย ข ไม่รู้เรื่องด้วยและระยะเวลาที่จะขอคืน จะต้องกระทำต่อศาลภายใน หนึ่งปีนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด

“มาตรา 37 ถ้าผู้ที่ศาลสั่งให้ส่งทรัพย์สินที่ริบไม่ส่งภายในเวลาที่ศาลกำหนด ให้ศาลมีอำนาจสั่งดังต่อไปนี้

- (1) ให้ยึดทรัพย์สินนั้น
- (2) ให้ชำระราคาหรือสั่งยึดทรัพย์สินอื่นของผู้นั้นชดใช้ราคาจนเต็ม หรือ
- (3) ในกรณีที่ศาลเห็นว่า ผู้นั้นจะส่งทรัพย์สินที่สั่งให้ส่งได้ แต่ไม่ส่ง หรือชำระราคา ทรัพย์สินนั้นได้ แต่ไม่ชำระให้ศาลมีอำนาจกักขังผู้นั้นไว้จนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งแต่ไม่เกิน หนึ่งปี แต่ ถ้าภายหลังปรากฏต่อศาลเอง หรือโดยคำเสนอของผู้นั้นว่า ผู้นั้นไม่สามารถส่งทรัพย์สินหรือชำระ ราคาได้ ศาลจะสั่งให้ปล่อยตัวผู้นั้นไปก่อนครบกำหนด”¹⁹

¹⁶ ประมวลกฎหมายอาญา,มาตรา 34.

¹⁷ ประมวลกฎหมายอาญา,มาตรา 35.

¹⁸ ประมวลกฎหมายอาญา,มาตรา 36.

¹⁹ ประมวลกฎหมายอาญา,มาตรา 37.

1.2 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484

ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ดังนี้

มาตรา 74 “บรรดาไม้และของป่าอันได้มาหรือมีไว้เนื่องจากการกระทำความผิดต่อพระราชบัญญัตินี้และสิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้ และสิ่งอื่นใด บรรดาที่ทำด้วยไม้หวงห้ามที่มีไว้ เนื่องจากการกระทำความผิดตามมาตรา 53 ตรี ให้ริบเสียทั้งสิ้น”

มาตรา 74 ทวิ ระบุไว้ว่า “บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะหรือเครื่องจักรกลใดๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดตามมาตรา 11 มาตรา 48 มาตรา 54 หรือมาตรา 69 ให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่”

ในการริบทรัพย์สินดังกล่าว ศาลมีอำนาจริบบรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะหรือเครื่องจักรกลใด ๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 จะต้องมิใช่ข้อเท็จจริงปรากฏก่อนว่า ทรัพย์สินที่จะส่งริบนั้นเป็นทรัพย์สินอันได้มาหรือมีไว้เนื่องจากการกระทำ ความผิดต่อพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้ถึงการริบทรัพย์สินไว้เป็นการเฉพาะ ยกตัวอย่างคำพิพากษาที่ 2944/2535 ได้พิพากษาไว้ว่า จำเลยมีไม้ยางแปรรูป ปริมาตร 0.23 ลูกบาศก์เมตร ไว้ในครอบครอง โดยมีได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่งเป็นการกระทำอันเป็นความผิดตาม พ.ร.บ. ป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 48 ที่เป็นการผิดตลอดเวลาที่จำเลยยังครอบครองไม้แปรรูปนั้นอยู่ จำเลยได้ใช้รถยนต์ของกลางเป็นพาหนะบรรทุกไม้ดังกล่าวนำไป รถยนต์ของกลางจึงเป็นยานพาหนะที่ได้ใช้ในการกระทำความผิด จึงอยู่ในข่ายอันจะพึงริบตามมาตรา 74 ทวิ²⁰และที่เห็นได้เด่นชัดที่สุดศาลพิจารณาริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 โดยต้องใช้ดุลพินิจริบทรัพย์สินที่ได้ใช้ในการกระทำความผิดโดยไม่สามารถใช้ดุลพินิจไม่ริบได้ ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 204/2529 ได้พิพากษาไว้ว่า จำเลยกระทำผิดฐานมีไม้หวงห้ามแปรรูปรวมปริมาตรเกินกว่า0.20 ลูกบาศก์เมตรไว้ในความครอบครองโดยมิได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ มาตรา 48และใช้รถยนต์ของกลางเป็นยานพาหนะในการกระทำความผิดรถยนต์ของกลางจึงเป็นทรัพย์สินที่ต้องริบตามมาตรา 74 ทวิ ศาลไม่อาจใช้ดุลพินิจไม่ริบรถยนต์ของกลางได้²¹

จากตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ศาลได้วางหลักการใช้กฎหมายพิจารณาริบทรัพย์สินบรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะหรือเครื่องจักรกลใดๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด ในพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 โดยเป็นกฎหมายเฉพาะที่ต้องใช้ดุลพินิจริบทรัพย์สินดังกล่าวทั้งสิ้น

²⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2944/2535 (สืบค้นฎีกา 2015).

²¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 204/2529 (สงเสริมฯ)

โดยไม่คำนึงว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ หรือมีผู้อื่นเป็นเจ้าของที่ไม่มีส่วนรู้เห็นหรือไม่ อันเป็นการตีความโดยเคร่งครัดตามตัวอักษร

แต่อย่างไรก็ตามในมาตรา 33 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งได้กำหนดไว้ว่า ในการริบทรัพย์สินนอกจากศาลจะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะ แล้วให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิดด้วย เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านั้นจะเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดแม้ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ จะมีบทบัญญัติเกี่ยวแก่การริบทรัพย์สินไว้เป็นพิเศษแล้วและเป็นกฎหมายเฉพาะแต่ในปัจจุบันศาลก็ได้เริ่มนำมาตรา 33 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับใช้ในการที่สั่งจะริบทรัพย์สินที่จำเลยใช้ในการกระทำความผิด โดยคำนึงถึงว่าจะต้องไม่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ยกตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6203/2533 เจ้าของถ่านไม้ของกลางได้ครอบครองถ่านไม้ของกลางซึ่งเป็นของป่าหวงห้ามปริมาณเกินกว่าที่บุคคลอาจมีไว้ในครอบครองโดยไม่ต้องรับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่อยู่ด้วยตนเอง จำเลยเป็นเพียงผู้รับจ้างซักรถยนต์บรรทุกถ่านไม้ของกลาง ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการครอบครองถ่านไม้ของกลาง จึงถือไม่ได้ว่าจำเลยร่วมกระทำความผิดกับเจ้าของถ่านไม้ และจำเลยไม่รู้ว่าเจ้าของถ่านไม้ของกลางไม่มีใบเบิกทางและไม่รู้ว่าถ่านไม้ของกลางมีปริมาณเกินกว่าที่กำหนดตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2526 จำเลยจึงไม่มีความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุนเจ้าของถ่านไม้ของกลาง เมื่อจำเลยไม่ได้กระทำความผิดตามฟ้อง รถยนต์ของกลางจึงไม่ใช่ทรัพย์สินที่จำเลยได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด จึงริบรถยนต์ของกลางไม่ได้²²

การตีความดังกล่าวนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่าศาลได้นำหลักความเหมาะสมหรือหลักพอสมควรแก่เหตุมาปรับใช้ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมและมีความเหมาะสมในแต่ละกรณีๆ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนผู้บริสุทธิ์ที่ไม่มีส่วนรู้เห็นกับการกระทำความผิด

2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์สินและกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้ของต่างประเทศ

2.1 ประมวลกฎหมายอาญาและวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา (ประมวลกฎหมายแห่งสหรัฐ (U.S. CODE))

การริบทรัพย์สินของประเทศสหรัฐอเมริกา จะแบ่งการริบทรัพย์สินออกเป็น 2 ประเภท คือ การริบทรัพย์สินทางแพ่ง และการริบทรัพย์สินทางอาญา

2.1.1 การริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Forfeiture)

การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งเป็นกระบวนการที่กระทำต่อทรัพย์สิน (in rem action) มุ่งกระทำต่อทรัพย์สินที่ ผู้กระทำความผิดทางอาญาได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้หรือได้ทรัพย์สินนั้นมาจากการกระทำความผิด การพิจารณาโดยตรงคือพิจารณาในตัวทรัพย์สิน ดังจะเห็นได้จากกฎหมายสหรัฐอเมริกาที่ The Federal Crime and Criminal Procedure Part 1-Crime Chapter 46 Forfeiture Section 981 (a) ซึ่งระบุประเภทของทรัพย์สินโดยเฉพาะเจาะจงว่า

²² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6203/2533 (สืบค้นฎีกา 2015)

ทรัพย์สินใดที่จะต้องถูกริบให้ตกเป็นของสหรัฐอเมริกา เช่น ทรัพย์สินใดๆ ไม่ว่าจะเป็ของสังหาริมทรัพย์สังหาริมทรัพย์ ที่เกี่ยวกับการกระทำ พยายามกระทำธุรกรรมที่ฝ่าฝืนกฎหมายของสหรัฐอเมริกา หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้มาหรือเป็นร่องรอยที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าว หรือทรัพย์สินใดๆ ไม่ว่าจะเป็ของสังหาริมทรัพย์ สังหาริมทรัพย์ ทั้ง ที่ได้มาโดยตรงและโดยอ้อมจากการฝ่าฝืนกฎหมายสหรัฐอเมริกาตามบทบัญญัติเกี่ยวกับการลักลอบค้ารถเถื่อน เป็นต้น ในการนำกระบวนการริบทรัพย์สินทางแพ่งมาใช้บังคับนี้ไม่จำต้องขึ้นอยู่กับ คำพิพากษาอาญา กล่าวคือในการดำเนินการริบทรัพย์สินไม่จำเป็นต้องฟ้องบุคคลเป็น จำเลยต่อศาลและหากศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดยกฟ้องจำเลยก็สามารถดำเนินการกับตัว ทรัพย์สินได้และแม้จำเลยถึงแก่ความตายก็ได้ทำให้กระบวนการริบทรัพย์สินทางแพ่งสิ้นสุดลง อีกทั้งจำเลยไม่มีสิทธิอ้างว่าได้ถูกเจ้าหน้าที่ฟ้องริบทรัพย์สินทางอาญาแล้วจึงไม่สามารถ ดำเนินการริบทรัพย์สินทางแพ่งของจำเลยได้อีก เนื่องจากการริบทรัพย์สินทางแพ่งไม่คำนึงว่า เจ้าของทรัพย์สินจะถูกศาลตัดสินว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่แต่ประการใดจึงไม่จำเป็นต้องมี คำพิพากษาอาญาที่สามารถริบทรัพย์สินของจำเลยที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้เหมือน เช่นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอื่นๆ ทั้งนี้ทรัพย์สินที่ถูกริบนั้นอาจเป็นของผู้กระทำความผิดหรือของบุคคลอื่นก็ได้ และกระบวนการริบทรัพย์สินทางแพ่งนี้สามารถดำเนินคดีควบคู่ไป กับการดำเนินคดีอาญาได้ การริบทรัพย์สินทางแพ่งตามบทบัญญัติของกฎหมายฉบับใดสามารถนำไปใช้ริบทรัพย์สินที่ได้มาหรือมีอยู่ก่อนประกาศใช้กฎหมายฉบับนั้นได้ ในการฟ้องคดีจะต้องฟ้องยังศาลที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ ซึ่งถือเป็นเขตอำนาจศาล (In Rem Jurisdiction) เป็นการฟ้องที่ตัวทรัพย์สินนั้นโดยตรง การริบทรัพย์สินในทางแพ่งจะกระทำต่อเมื่อต้องมี “เหตุอันควรเชื่อได้” (probable cause) ว่าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด โดยรัฐจะต้องแสดงให้เห็นถึงเหตุอันควร สงสัยว่าทรัพย์สินดังกล่าวเชื่อมโยงกับการกระทำความผิด และเจ้าของทรัพย์สินมีภาระการ พิสูจน์ว่าทรัพย์สินของตนไม่สมควรต้องถูกริบ กล่าวคือ เมื่อเป็นการดำเนินการต่อตัวทรัพย์สินที่ เกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยตรงจึงไม่ต้องพิสูจน์ความผิดของจำเลย หากแต่พิสูจน์ว่าทรัพย์สิน นั้นได้ถูกนำไปใช้กระทำความผิดหรือได้มาจากการกระทำความผิดก็เพียงพอแล้ว ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าวอาจเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยตรงหรือโดยอ้อมจากการนำทรัพย์สินที่ได้มาโดยตรงไปเปลี่ยนสภาพ การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งรัฐโดยพนักงานอัยการมีหน้าที่นำพยานหลักฐานเข้าสืบเพื่อแสดงเหตุอันควรสงสัยว่าทรัพย์สินนั้นได้ใช้กระทำความผิดหรือได้มาจากการกระทำความผิดเพื่อแสดงให้เห็นว่าทรัพย์สินนั้นควรถูกริบ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย ถ้าคดีดังกล่าวบุคคลผู้มีส่วนได้เสียมาโต้แย้งสิทธิ ผู้อ้างสิทธิมีภาระในการพิสูจน์เพื่อหักล้างพยานหลักฐานของรัฐ การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง มาตรฐานการพิสูจน์ใช้หลักซึ่งนำพยานหลักฐาน ซึ่งทั้งสองฝ่ายมีภาระการพิสูจน์ให้เห็นถึงพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือ²³

²³ นางสาวมลวรรณเศรษฐเมธิกุล.(2550).การบังคับใช้สนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญา ของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน: ศึกษารณการริบทรัพย์สิน The Enforcement of Treaty on Mutual Legal Assistance in Criminal Matters 2004: study on asset forfeiture.(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร. หน้า 39-45

2.1.2 การริบทรัพย์ทางอาญา (Criminal Forfeiture)

การริบทรัพย์สินทางอาญาเป็นมาตรการลงโทษทางอาญาประการหนึ่งที่ใช้กับ บุคคลผู้กระทำความผิด กล่าวคือเป็นกระบวนการริบทรัพย์สินซึ่งกระทำต่อบุคคลโดยฟ้องเจ้าของทรัพย์สินเป็นจำเลยในคดี (Action in Personal) ประเด็นในการพิจารณาคือ เจ้าของทรัพย์สินนั้นกระทำความผิดหรือบริสุทธิ์ ในการดำเนินการริบทรัพย์สินนั้นจึงต้องมีคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดเสียก่อน ซึ่งปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแห่งสหรัฐ (U.S. Code) The Federal Crime and Criminal Procedure Section 982 (a) (1) , (2) หรือ (3) จึงจะสามารถดำเนินการริบทรัพย์สินทางอาญากับผู้กระทำความผิดได้ หากศาลยกฟ้องก็จะไม่สามารถดำเนินการริบทรัพย์สินของจำเลยได้ ซึ่งการริบทรัพย์สินทางอาญานี้มีความประสงค์ที่จะลงโทษต่อตัวจำเลย โดยหลักแล้วจะริบได้เฉพาะแต่ทรัพย์สินที่ศาลได้มีคำพิพากษาสั่งให้ริบเท่านั้น ดังนั้น จึงบังคับริบทรัพย์ได้เฉพาะกรณีทรัพย์สินที่เป็นของจำเลยเท่านั้น และต้องเป็นทรัพย์สินเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามคำพิพากษาดังนี้แล้วจะไม่อาจริบทรัพย์สินของบุคคลภายนอกได้ เว้นแต่ในบางกรณีที่สามารถริบทรัพย์สินของบุคคลภายนอกได้ เช่น รถยนต์ที่ใช้ในการกระทำความผิดมีชื่อของบุคคลภายนอก เป็นเจ้าของแต่เพียงในนาม แท้จริงแล้วรถยนต์คันดังกล่าวเป็นของจำเลย รถยนต์ดังกล่าวอาจถูกริบได้ เป็นต้น และในการริบทรัพย์สินทางอาญานี้ไม่อาจดำเนินการริบทรัพย์สินย้อนหลังได้ และเนื่องจากการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญาเป็นส่วนหนึ่งของการฟ้องคดีอาญาต่อบุคคล เมื่อยื่นคำฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจศาลเหนือจำเลย หากมีทรัพย์สินใดที่จะต้องริบพนักงานอัยการต้องระบุไว้ในคำฟ้องให้ชัดเจน และต้องยึดถือคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดเป็นหลักเนื่องจากการดำเนินการดำเนินคดีต่อตัวบุคคล ในการวินิจฉัยการกระทำความผิดอาญารัฐมีภาระ การพิสูจน์ความผิดของจำเลยโดยใช้หลักการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย (Proof Beyond Reasonable Doubt) และในกรณีที่พบว่าทรัพย์สินที่รับนั้นเป็นของบุคคลภายนอกหรือผู้รับโอน โดยสุจริต เจ้าของที่แท้จริงหรือผู้รับโอนโดยสุจริตสามารถแสดงหลักฐานต่อศาล เพื่อร้องขอคืนทรัพย์สินนั้นได้ ทั้งนี้ให้ศาลพิจารณาโดยอาศัยน้ำหนักของพยานหลักฐานเป็นสำคัญ นอกจากนี้รัฐอาจออกหมายเพื่อยึดทรัพย์สินก่อนการดำเนินการริบทรัพย์สินได้หากมีเหตุสมควรเชื่อว่าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

2.1.3 ความรับผิดเกี่ยวกับการป่าไม้

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีบทบัญญัติความรับผิดเกี่ยวกับการล่าสัตว์ ตกปลา ตักจับสัตว์ไว้ในประมวลกฎหมายแห่งสหรัฐ ข้อที่ 18 มาตรา 41 โดยระบุเอาไว้ว่า “ผู้ใด เว้นแต่ตามระเบียบที่ประกาศใช้โดยอำนาจของกฎหมาย ล่า ตัก จับ เจตนารบวงหรือฆ่านก ปลา หรือสัตว์ป่าใดๆ ก็ตาม หรือเอาหรือทำลายไข่หรือรังของนกกดังกล่าว หรือปลาในดินแดนหรือน่านน้ำใดๆ ที่แยกส่วนหรือสงวนไว้เป็นเขตรักษาพันธุ์ เขตลี้ภัย หรือแหล่งเพาะพันธุ์ของนก ปลา หรือสัตว์ดังกล่าว ภายใต้กฎหมายใดๆ ของสหรัฐอเมริกา หรือจงใจทำร้าย ทำร้าย หรือทำลายทรัพย์สินใด ๆ ของสหรัฐอเมริกา บนที่ดินหรือน่านน้ำดังกล่าว ต้องระวางโทษปรับภายใต้ข้อนี้ หรือจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือทั้งจำทั้งปรับ” ซึ่งเป็นบทกฎหมายที่มีความครอบคลุมทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป่าไม้ ซึ่งครอบคลุมถึงการล่าสัตว์ หรือการตัดไม้ทำลายป่า โดยกฎหมายดังกล่าวได้ใช้คำว่า “ทำร้ายหรือ

ทำลายทรัพย์สินใดๆของสหรัฐอเมริกา”²⁴อันถือว่าเป็นบทบัญญัติที่ครอบคลุมการกระทำความผิดทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ

ในส่วนของ การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับความผิดของประเทศสหรัฐอเมริกา ก็จะใช้มาตรการริบทรัพย์สินทางอาญา (Criminal Forfeiture) โดยยึดถือคำพิพากษาของศาลว่าจำเลยได้กระทำความผิดเป็นหลักเนื่องจากการดำเนินคดีต่อตัวบุคคลและมีวัตถุประสงค์ในการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเท่านั้นในการวินิจฉัยการกระทำความผิดอาญารัฐโดยพนักงานอัยการมีภาระการพิสูจน์ความผิดของจำเลยโดยใช้หลักการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย (Proof Beyond Reasonable Doubt) เมื่อพิสูจน์แล้วว่าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดจริงโดยคำพิพากษาของศาลจึงจะริบทรัพย์สินของผู้นั้นได้ ต่างจากการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ของประเทศไทยโดยสิ้นเชิง เพราะ มาตรา 74 ทวิ ได้กำหนดให้ศาลริบทรัพย์สินของผู้ต้องหาทั้งหมดโดยไม่ต้องคำนึงถึงทรัพย์สินนั้นจะเป็นของผู้กระทำความผิดหรือไม่ ซึ่งหลักการนี้มีได้นำ หลักพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย (Proof Beyond Reasonable Doubt) ว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงมาใช้พิจารณาแบบประเทศสหรัฐอเมริกา นี่คือข้อแตกต่างระหว่างการริบทรัพย์สินตามความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ของประเทศไทยและประเทศสหรัฐ ซึ่งประเทศไทยเน้นที่การริบทรัพย์สินที่เชื่อว่าเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดโดยไม่ต้องพิสูจน์เพื่อเป็นการป้องกันการทำลายทรัพยากรป่าไม้ แต่ประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ความสำคัญของสิทธิในทรัพย์สินของปัจเจกชนมากกว่าประเทศไทย

2.2 ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศเกาหลีใต้

2.2.1 การริบทรัพย์สินในคดีอาญา

ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศเกาหลีใต้ ได้บัญญัติมาตรการริบทรัพย์สินในคดีอาญาไว้ในมาตรา 48 โดยระบุไว้ว่า “สิ่งที่มีใช้ทรัพย์สินของบุคคลอื่นนอกจากผู้กระทำความผิดในทางอาญา หรือซึ่งบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ผู้กระทำความผิดได้มาโดยรู้ถึงลักษณะของสิ่งนั้น ภายหลังจากก่ออาชญากรรมแล้ว อาจถูกริบทั้งหมดหรือบางส่วนได้ ดังนี้

- 1) ถ้าสิ่งของซึ่งได้ใช้หรือแสวงหาเพื่อใช้ในการก่ออาชญากรรม
- 2) สิ่งที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยการกระทำความผิดทางอาญา และ
- 3) สิ่งที่ได้รับเพื่อแลกกับสิ่งที่กล่าวถึงในสองย่อหน้าก่อนหน้า

เมื่อสิ่งที่กล่าวในวรรคก่อนไม่สามารถริบได้ ให้เรียกเก็บในราคาที่เหมาะสมกับทรัพย์สินนั้น”²⁵

²⁴ 18 U.S. Code § 41 - Hunting, fishing, trapping; disturbance or injury on wildlife refuges Whoever, except in compliance with rules and regulations promulgated by authority of law, hunts, traps, captures, willfully disturbs or kills any bird, fish, or wild animal of any kind whatever, or takes or destroys the eggs or nest of any such bird or fish, on any lands or waters which are set apart or reserved as sanctuaries, refuges or breeding grounds for such birds, fish, or animals under any law of the United States or willfully injures, molests, or destroys any property of the United States on any such lands or waters, shall be fined under this title or imprisoned not more than six months, or both.

²⁵ Criminal Act.

ซึ่งเมื่อได้พิจารณาแล้วจะสังเกตได้ว่า มาตรการริบทรัพย์ทางอาญาของประเทศเกาหลีใต้ มีความคล้ายคลึงกันกับมาตรการริบทรัพย์ทางอาญาของประเทศไทย ตามมาตรา 33 แห่งประมวลกฎหมายอาญา โดยการริบทรัพย์สิน ศาลจะมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด แต่มาตรการริบทรัพย์ของประเทศเกาหลีมีสิ่งหนึ่งที่แตกต่างจากประมวลกฎหมายอาญาของไทย คือ หากทรัพย์ที่จะริบไม่สามารถริบได้ ก็สามารถที่จะเรียกเก็บในราคาที่เหมาะสมกับทรัพย์นั้น

2.2.2 พระราชบัญญัติป่าไม้ของประเทศเกาหลีใต้

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองป่าไม้ของประเทศเกาหลีใต้ ได้มีการบัญญัติคุ้มครองการห้ามจุดไฟเผาป่าอนุรักษ์ หรือต้นไม้ที่ได้รับการคุ้มครอง หรือป่าของบุคคลอื่นๆ ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกที่ค่อนข้างสูง คือ มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี รวมถึงห้ามเผาป่าของตนเองอีกด้วย ตามมาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองป่าไม้ของประเทศเกาหลีใต้²⁶

(1) A thing which is not the property of a person other than the criminal, or which was acquired by a person other than the criminal with the knowledge of its nature after commission of the crime, may be confiscated in whole or in part if it is:

1. A thing which has been used or was sought to be used in the commission of a crime;
2. A thing produced by or acquired by means of criminal conduct; and
3. A thing received in exchange for a thing mentioned in the preceding two subparagraphs.

(2) When the things mentioned in the preceding paragraph cannot be confiscated, the equivalent price thereof shall be collected.

²⁶ (1) A person who sets fire to a forest conservation zone or a protected tree, shall be punished by imprisonment with prison labor for at least seven years, but not exceeding 15 years.

(2) A person who sets fire to another's forest, shall be punished by imprisonment with prison labor for at least five years, but not exceeding 15 years.

(3) A person who sets fire to his/her own forest, shall be punished by imprisonment with prison labor for at least one year, but not exceeding ten years.

(4) In cases falling under paragraph (3), a person who inflicts damage on another's forest by causing a fire to spread to such another person's forest, shall be punished by imprisonment with prison labor for at least two years, but not exceeding ten years.

(5) A person who burns another's forest by negligence or who jeopardizes the general public by burning his/her own forest by negligence, shall be punished by imprisonment with prison labor for not exceeding three years or by a fine not exceeding 30 million won.

(6) An attempt to commit a crime referred to in paragraphs (1) through (3) shall be punished.

2.2.3 การริบทรัพย์ตามความรับผิดชอบเกี่ยวกับการป่าไม้

ตามมาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองป่าไม้ของประเทศเกาหลีใต้ ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการริบทรัพย์ในความผิดที่เกี่ยวกับคดีป่าไม้ไว้ว่า ของป่าไม้ที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมตามมาตรา 54 (1) หรือ (2) จะถูกริบ โดยผลิตภัณฑ์จากป่าไม้จากอาชญากรรมตามมาตรา 54 (1) จะถูกส่งคืนให้กับเหยื่อหรือกำจัดทิ้งและจะต้องจ่ายราคาดังกล่าวตามที่ประธานาธิบดีกำหนด หากไม่สามารถยึดผลิตภัณฑ์ป่าไม้ตามวรรคแรก (1) ได้ ให้เก็บเป็นมูลค่าเพิ่ม²⁷

เมื่อพิจารณาแล้วตามกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ของประเทศเกาหลี จะเน้นคุ้มครองทรัพยากรป่าไม้ของรัฐในเขตสงวนต่างๆ และคุ้มครองป่าของเอกชนด้วย โดยเฉพาะการกำหนดโทษในส่วนของการเผาป่า การตัดไม้ทำลายป่าต่างๆ ส่วนมาตรการริบทรัพย์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองป่าไม้ของประเทศเกาหลีใต้จะมุ่งริบทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับของป่า เช่น ของป่าหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ในส่วนของบรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ที่ได้ใช้ในการกระทำความผิดก็จะใช้มาตรการริบทรัพย์ทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาเกาหลีใต้ หากไม่สามารถริบทรัพย์ดังกล่าวได้ก็จะให้ชดใช้เป็นราคาแทน แตกต่างจากพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ของประเทศไทยที่กำหนดให้สามารถริบทรัพย์สินที่เชื่อว่าเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดซึ่งได้นำมาใช้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวทั้งสิ้น โดยไม่ต้องพิสูจน์ว่าทรัพย์นั้นจะเป็นของผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะมิใช่ผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่

²⁷ (1) Forestry products related to a crime under Article 54 (1) or (2) shall be confiscated: Provided, That forestry products from a crime under Article 54 (1) shall be returned to the victims or disposed of and the price therefrom shall be paid, as prescribed by Presidential Decree.

(2) If it is impossible to confiscate forestry products under paragraph (1), their value shall be additionally collected

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาการลงโทษริบทรัพย์ในพระราชบัญญัติป่าไม้

พ.ศ. 2484

ตามมาตรา 74 ทวิ ซึ่งระบุไว้ว่า บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะหรือเครื่องจักรกลใด ๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติดังกล่าวให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สินของประชาชนมากเกินไป เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นได้บัญญัติให้ริบทรัพย์ในบรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะหรือเครื่องจักรกลใด ๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิดหรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดโดยศาลจะต้องริบทรัพย์ดังกล่าวข้างต้นเสียทั้งสิ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ซึ่งตามมาตรา 74 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 นี้ ได้ระบุวิธีการริบทรัพย์ไว้เป็นการเฉพาะในการกระทำความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้ โดยที่ผ่านมาศาลได้พิจารณาพิพากษาให้ริบ โดยมีความเห็นว่าทรัพย์ที่ต้องริบตามมาตรา 74 ทวิ ศาลไม่อาจใช้ดุลพินิจไม่ริบทรัพย์ตามมาตราดังกล่าวนี้ได้ซึ่งกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ของประเทศเกาหลีใต้ก็มีได้ใช้หลักการริบทรัพย์ทั้งสิ้นโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ โดยใช้การริบทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเท่านั้น จะริบของบุคคลอื่นหาได้ไม่ ซึ่งเป็นไปตามหลักการของการริบทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย และประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดการใช้มาตรการริบทรัพย์ทางอาญา (Criminal Forfeiture) โดยจะยึดถือคำพิพากษาของศาลว่าจำเลยได้กระทำความผิดเป็นหลักเนื่องจากการดำเนินคดีต่อตัวบุคคลและมีวัตถุประสงค์ในการริบทรัพย์ของผู้กระทำความผิดเท่านั้นในการวินิจฉัยการกระทำความผิดอาญารัฐโดยพนักงานอัยการจะต้องมีการพิสูจน์ความผิดของจำเลยโดยใช้หลักการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย (Proof Beyond Reasonable Doubt) เมื่อพิสูจน์แล้วว่าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดจริงโดยคำพิพากษาของศาลจึงจะริบทรัพย์สินของผู้นั้นได้ ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้นำหลักการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย (Proof Beyond Reasonable Doubt) มาตราการริบทรัพย์ในคดีอาญา โดยกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ของประเทศไทย ก็มีได้มีบทบัญญัติให้ริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเสียทั้งสิ้นแบบพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ของไทย ซึ่งเนื้อหาของกรให้ริบทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทั้งสิ้น โดยที่ไม่ต้องคำนึงถึงว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ จึงทำให้มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกินสมควร ต่อประชาชนที่ไม่มีส่วนรู้เห็น หรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ซึ่งในบทนี้จะวิเคราะห์ปัญหาการลงโทษริบทรัพย์ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 จำนวน 4 ปัญหา คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของการริบทรัพย์ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484
2. ปัญหาเกี่ยวกับการริบทรัพย์ของบุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด
3. ปัญหาเกี่ยวกับการริบทรัพย์ของทางราชการ และ
4. ปัญหาเกี่ยวกับการริบทรัพย์ของผู้ให้เช่าซื้อ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้ประกาศเจตนารมณ์ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินของตน และในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนที่ จะมีคำพิพากษาจนถึงที่สุดที่จะแสดงว่าบุคคลใดๆ ได้กระทำความผิดจะไปปฏิบัติต่อบุคคลผู้นั้นเสมือนว่าเขาเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ หรือก็คือหลักการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย (Proof Beyond Reasonable Doubt) ซึ่งเป็นหลักการสากลที่นานาอารยประเทศได้นำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย รวมถึง ศาล องค์การอิสระ และหน่วยงานของรัฐต่างๆ จะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมายและหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม ซึ่งตามมาตราการริบทรัพย์สินในพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 74 ทวิ ได้บัญญัติให้ริบทรัพย์สินในบรรดาเครื่องมือ เครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะหรือเครื่องจักรกลใดๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิดหรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด โดยศาล จะต้องริบทรัพย์สินดังกล่าวข้างต้นเสียทั้งสิ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวนี้ไม่เป็นไปตาม “หลักความพอสมควรแก่เหตุ” ซึ่งเป็นหลักการย่อยของหลักนิติรัฐ หรือนิติธรรม ดังนั้นในการที่จะตรากฎหมายที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน องค์การนิติบัญญัติจะต้องพิจารณาว่ากฎหมายนั้นได้สอดคล้องกับ “หลักความพอสมควรแก่เหตุ” (หรือ “หลักความได้สัดส่วน”) หรือไม่จึงจะเป็นไปตามหลักนิติธรรม และหลักนิติรัฐ ซึ่งองค์การนิติบัญญัติจะต้องเปรียบเทียบมาตรการต่างๆ ที่จะบัญญัติลงในกฎหมาย ซึ่งเป็นมาตรการที่เหมาะสมในอันที่จะดำเนินการให้เกิดผลได้ตามที่องค์การนิติบัญญัติต้องการ ซึ่งมาตรการที่องค์การนิติบัญญัติตราขึ้นเป็นกฎหมายนั้นจะต้องเป็นมาตรการที่จำเป็นแก่การดำเนินการเพื่อวัตถุประสงค์ที่ต้องการ สำเร็จลงได้ และในกรณีที่มีมาตรการที่เหมาะสมหลายมาตรการองค์การนิติบัญญัติจะต้องเลือกเอา มาตรการที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุดมาบัญญัติเป็นกฎหมาย หาก องค์การนิติบัญญัติเลือกเอามาตรการที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพอย่างรุนแรงมาบัญญัติเป็นกฎหมาย ใดๆที่อาจเลือกมาตรการที่รุนแรงน้อยกว่าได้แล้ว ย่อมถือว่ากฎหมายฉบับนั้นขัดต่อหลักความจำเป็น ดังนั้นจึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ เช่นนี้แล้วในกรณีของมาตรา 74 ทวิ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อริบทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด ป้องกันที่จะนำทรัพย์สินนั้นไปกระทำความผิดซ้ำอีกเพียงเท่านั้น ซึ่งได้กำหนดให้ริบเสียทั้งสิ้นโดยไม่ต้องคำนึงว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นของบุคคล อื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และไม่ต้องคำนึงด้วยว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาด้วยหรือไม่ จึงอาจกล่าวได้ว่ามาตรการริบทรัพย์สินตามมาตรา 74 ทวิ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 เป็นมาตรการที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพอย่างรุนแรงและอาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเจ้าของทรัพย์สินซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ซึ่งมาตรการดังกล่าวอาจเลือกมาตรการที่รุนแรงน้อยกว่าได้ อาทิเช่น จะต้องมีคำพิพากษาของศาลเสียก่อนว่าจำเลยได้กระทำความผิดโดยรัฐหรือพนักงานอัยการจะต้องมีการพิสูจน์ความผิดของจำเลยโดยใช้หลักการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย (Proof Beyond Reasonable Doubt) เมื่อ พิสูจน์แล้วว่าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดจริงโดยคำพิพากษาของศาลจึงจะริบทรัพย์สินของผู้นั้นได้

ซึ่งมีความสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนที่จะมีคำพิพากษาจนถึงที่สุดที่จะแสดงว่าบุคคลใดๆ ได้กระทำความผิดจะไปปฏิบัติต่อบุคคลผู้นั้นเสมือนว่าเขาเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ (Proof Beyond Reasonable Doubt) และเป็นไปตามหลักนิติธรรมและหลักแห่งความได้สัดส่วน

ดังนั้น มาตรการริบทรัพย์ มาตรา 74 ทวิ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อริบทรัพย์ที่ใช้ในการกระทำความผิด ป้องกันที่จะนำทรัพย์สินนั้นไปกระทำความผิดซ้ำอีกเพียงเท่านั้น ซึ่งได้กำหนดโทษให้ริบเสียทั้งสิ้นโดยไม่ต้องคำนึงว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นของบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และไม่ต้องคำนึงด้วยว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาด้วยหรือไม่ จึงอาจกล่าวได้ว่ามาตรการริบทรัพย์ตามมาตรา 74 ทวิ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 เป็นมาตรการที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพอย่างรุนแรง ต่อประชาชนเจ้าของทรัพย์สินซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 โดยรัฐสามารถที่จะใช้มาตรการที่มีความรุนแรงน้อยกว่า จึงไม่เป็นไปตามหลักความพอสมควรแก่เหตุ (Principle of suitability) และหลักนิติรัฐ รวมถึงหลังนิติธรรม บทบัญญัติตามมาตรา 74 ทวิ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ย่อมถือได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวขัดต่อหลักความจำเป็น หรือหลักความพอสมควรแก่เหตุ (Principle of suitability) ดังนั้น จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

2. ปัญหาเกี่ยวกับการริบทรัพย์ของบุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในข้อ 4.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 37 กล่าวคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้รับรองให้บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สิน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามภายใต้ที่กฎหมายกำหนด ซึ่งมาตรการริบทรัพย์ตามมาตรา 74 ทวิ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อริบทรัพย์ที่ใช้ในการกระทำความผิด ป้องกันที่จะนำทรัพย์สินนั้นไปกระทำความผิดซ้ำอีก โดยบัญญัติให้ศาลจะต้องริบทรัพย์ดังกล่าวข้างต้นเสียทั้งสิ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นนี้ไม่สอดคล้องกับหลักความพอสมควรแก่เหตุ (Principle of suitability) และหลักนิติรัฐ รวมถึงหลังนิติธรรม ซึ่งถือได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวขัดต่อหลักความจำเป็น หรือหลักความพอสมควรแก่เหตุ (Principle of suitability) ดังนั้น จึงเป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งรายละเอียดได้กล่าวไว้แล้วในข้อ 4.1 นั้น จากประสบการณ์ทำงานของผู้ศึกษาพบว่าปัญหาการริบทรัพย์สินตามมาตรา 74 ทวิ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มีผลกระทบต่อบุคคลภายนอกที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือมีส่วนรู้เห็นเป็นใจกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 อาทิเช่น ทรัพย์ที่ได้ยืมมาจากบุคคลอื่น ทรัพย์สินของทางราชการ ทรัพย์สินของผู้ให้เช่า(บริษัท ไฟแนนซ์) และทรัพย์สินของคู่สมรส โดยทรัพย์สินที่ได้ถูกริบมากที่สุดคือ รถยนต์บรรทุก รถยนต์ส่วนบุคคล และเครื่องมือต่างๆ เช่น เลื่อยโซ่ยนต์ มีด ขวาน ฯลฯ ในบางกรณีทรัพย์สินดังกล่าวข้างต้น เป็นของบุคคลภายนอกซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือมีส่วนรู้เห็นเป็นใจกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 แต่อาจได้ให้ยืมทรัพย์สินดังกล่าว หรือ

ลักลอบขโมยทรัพย์สินไปกระทำความผิดโดยที่ไม่ได้รับความยินยอม หรือยินยอมแต่เจ้าของทรัพย์สิน มิได้รู้ข้อเท็จจริงว่าจะนำไปใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งการริบทรัพย์สินตามมาตรา 74 ทวิ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 บัญญัติให้ศาลจะต้องริบทรัพย์สินดังกล่าวข้างต้นเสียทั้งสิ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ ดังนั้น ทรัพย์สินที่ได้ใช้ในการกระทำความผิดจึงต้องถูกริบเสียทั้งสิ้น บุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินดังกล่าวจะไม่สามารถร้องขอให้ศาลสั่งคืนได้ เนื่องจากการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 เป็นบทกฎหมายเฉพาะ จึงไม่อาจนำหลักการคืนทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33²⁸ แต่ก็มีคำพิพากษาที่ให้นำมาตรา 33 มาบังคับใช้ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่บุคคลภายนอกที่ไม่มีส่วนรู้เห็นกับการกระทำความผิด ซึ่งปัจจุบันก็มีคำพิพากษาของศาลออกเป็น 2 แนวทาง คือ

1) ศาลมีการนำมาตรา 33 มาบังคับใช้ ในการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่บุคคลภายนอกที่ไม่มีส่วนรู้เห็นกับการกระทำความผิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6203/2533 ได้พิจารณาพิพากษาว่า “เจ้าของถ่านไม้ของกลางได้ครอบครองถ่านไม้ของกลางซึ่งเป็นของป่าหวงห้ามปริมาณเกินกว่าที่บุคคลอาจมีไว้ในครอบครองโดยไม่ต้องรับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่อยู่ด้วยตนเอง จำเลยเป็นเพียงผู้รับจ้างขับรถยนต์บรรทุกถ่านไม้ของกลาง ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการครอบครองถ่านไม้ของกลาง จึงถือไม่ได้ว่าจำเลยร่วมกระทำความผิดกับเจ้าของถ่านไม้ และจำเลยไม่รู้ว่าเจ้าของถ่านไม้ของกลางไม่มีใบเบิกทางและไม่รู้ว่าจะถ่านไม้ของกลางมีปริมาณเกินกว่าที่กำหนดตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2526 จำเลยจึงไม่มีความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุนเจ้าของถ่านไม้ของกลาง เมื่อจำเลยไม่ได้กระทำความผิดตามฟ้อง รถยนต์ของกลางจึงไม่ใช่ทรัพย์สินที่จำเลยได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด จึงริบรถยนต์ของกลางไม่ได้”

ซึ่งคำพิพากษาของศาลดังกล่าว ได้คำนึงถึงหลักความเหมาะสมหรือหลักพอสมควรแก่เหตุมาปรับใช้ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมและมีความเหมาะสมในแต่ละกรณีๆ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนผู้บริสุทธิ์ที่ไม่มีส่วนรู้เห็นกับการกระทำความผิด

2) ศาลเห็นว่าเป็นกฎหมายเฉพาะที่ต้องใช้ดุลพินิจริบทรัพย์สินดังกล่าวทั้งสิ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ หรือมีผู้อื่นเป็นเจ้าของที่ไม่มีส่วนรู้เห็นหรือไม่ อันเป็นการตีความโดยเคร่งครัดตามตัวอักษร

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 204/2529 ได้พิพากษาไว้ว่า จำเลยกระทำความผิดฐานมีไม้หวงห้ามแปรรูปรวมปริมาตรเกินกว่า 0.20 ลูกบาศก์เมตรไว้ในความครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาตตาม

²⁸ “มาตรา 33 ในการริบทรัพย์สิน นอกจากศาลจะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้ด้วย คือ

- (1) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือ
- (2) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด

เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด”

พระราชบัญญัติป่าไม้ มาตรา 48 และใช้รณนัตของกลางเป็นยานพาหนะในการกระทำความผิดรณนัตของกลางจึงเป็นทรัพย์สินที่ต้องริบตามมาตรา 74 ทวิ ศาลไม่อาจใช้ดุลพินิจไม่ริบรณนัตของกลางได้

จากตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ศาลได้วางหลักการใช้กฎหมายพิจารณาทรัพย์สินรณนัตเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะหรือเครื่องจักรกลใดๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดในพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 โดยเป็นกฎหมายเฉพาะที่ต้องใช้ดุลพินิจริบทรัพย์สินดังกล่าวทั้งสิ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ หรือมีผู้อื่นเป็นเจ้าของที่ไม่มีส่วนรู้เห็นหรือไม่ อันเป็นการตีความโดยเคร่งครัดตามตัวอักษร

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าคำพิพากษาของศาลที่เกี่ยวกับการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ยังคงมีแนวทางออกเป็นสองแนวทาง ซึ่งส่วนมากแล้วผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 จากประสบการณ์ทำงานพบว่า ส่วนมากจะเป็นประชาชนที่มีที่อยู่ติดกับเขตป่า หรือประชาชนที่ได้รับอนุญาตผ่อนผันให้ทำกินหรืออยู่อาศัยในเขตป่า ซึ่งส่วนน้อยที่จะเป็นนายทุนข้ามชาติ ซึ่งการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ของนายทุนต่างชาตินั้นมักจะไม่สามารถสืบขยายผลไปถึงตัวนายทุนได้ เนื่องจากการตัดไม้ทำลายป่า จะเป็นการส่งให้ชาวบ้านกลุ่มดังกล่าวลักลอบตัดไม้ แปรรูปไม้แล้วนำไปส่งทางชายแดน เมื่อถูกจับได้ก็ไม่สามารถขยายผลไปถึงนายทุนได้ หรือขยายได้แต่ก็ไม่สามารถนำตัวนายทุนมาลงโทษได้ เพราะนายทุนไม่ได้อยู่ที่ประเทศไทย วัสดุอุปกรณ์ก็ไม่จำเป็นต้องจัดทำให้ชาวบ้าน เนื่องจากในเขตป่ายังมีเจ้าหน้าที่ลาดตระเวนตรวจตราอยู่แล้ว จึงไม่อาจใช้เครื่องจักรกลที่ทำให้เกิดเสียงดังได้ จะต้องแอบตัดไม้ด้วยเลื่อยมือแบบสองคน หรือเรียกว่าเลื่อยชักไม้ ส่วนมากทรัพย์สินที่ศาลสั่งริบจะเป็นทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเอง แต่ก็มีบางรายที่เป็นของบุคคลภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด โดยส่วนมากจะเป็นรถยนต์ที่ได้เช่าซื้อ หรือติดไฟแนนซ์ กรรมสิทธิ์ยังไม่ตกเป็นของผู้กระทำความผิด และบางรายก็เป็นของคู่สมรสที่ไม่ได้มีส่วนรู้เห็นเป็นใจกับการกระทำความผิดด้วย จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น เมื่อมาตรการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 หากตีความโดยเคร่งครัดตามหลักกฎหมายอาญาแล้ว ศาลจะต้องใช้ดุลพินิจริบทรัพย์สินดังกล่าวทั้งสิ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ ตามมาตรา 74 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว จึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ ที่จะมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของตนซึ่งเมื่อได้เปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา จะมีการใช้มาตรการริบทรัพย์สินทางอาญา (Criminal Forfeiture) โดยยึดถือคำพิพากษาของศาลว่าจำเลยได้กระทำความผิดเป็นหลักเนื่องจากการดำเนินการดำเนินคดีต่อตัวบุคคลและมีวัตถุประสงค์ในการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเท่านั้นในการวินิจฉัยการกระทำความผิดอาญารัฐโดยพนักงานอัยการมีภาระการพิสูจน์ความผิดของจำเลยโดยใช้หลักการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย (Proof Beyond Reasonable Doubt) เมื่อพิสูจน์แล้วว่าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดจริงโดยคำพิพากษาของศาลจึงจะริบทรัพย์สินของผู้นั้นได้ ซึ่งมีความแตกต่างจากการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ของประเทศไทยโดยสิ้นเชิง เพราะ มาตรา 74 ทวิ ได้กำหนดให้ศาลริบทรัพย์สินของผู้ต้องหาทั้งหมดโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นของผู้กระทำความผิดหรือไม่ มิได้นำหลักพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย (Proof Beyond Reasonable Doubt) ว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง มาใช้พิจารณาดังเช่นประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งมีระบบกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร (Civil Law) ก็ใช้หลักการดังกล่าว

ด้วยเช่นกัน ซึ่งตามมาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองป่าไม้ของประเทศเกาหลีใต้ ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการริบทรัพย์ในความผิดที่เกี่ยวกับคดีป่าไม้ไว้ว่า ของป่าไม้ที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมตามพระราชบัญญัติดังกล่าวจะถูกริบโดยผลิตภัณฑ์จากป่าไม้จากอาชญากรรมดังกล่าวจะถูกส่งคืนให้กับเหยื่อหรือกำจัดทิ้งและจะต้องจ่ายราคาดังกล่าวตามที่ประธานาธิบดีกำหนด หากไม่สามารถยึดผลิตภัณฑ์ป่าไม้ให้เก็บเป็นมูลค่าเพิ่ม²⁹ อันเห็นได้ว่าประเทศเกาหลีใต้ ได้มีการนำหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่า (value-based confiscation) มาใช้บังคับในกรณีที่ทรัพย์สินที่ได้ใช้กระทำความผิดมิสามารถริบได้ด้วยเหตุประการใดๆ ก็จะต้องชดใช้ในราคาที่เท่ากับทรัพย์สินที่ต้องถูกริบ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่น่าสนใจนำมาปรับใช้กับพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหากล่าวโดยละเอียดในบทถัดไป

3. ปัญหาเกี่ยวกับการริบทรัพย์ของทางราชการที่ได้นำไปใช้ในการกระทำผิด

ด้วยมาตรการริบทรัพย์ตามมาตรา 74 ทวิ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการริบทรัพย์ที่ใช้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติดังกล่าว เพื่อเป็นการป้องกัน ตัดความสามารถที่จะมิให้ผู้กระทำความผิดได้นำทรัพย์สินนั้นไปกระทำความผิดซ้ำ โดยบทบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดให้ศาลจะต้องริบทรัพย์ดังกล่าวข้างต้นเสียทั้งสิ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวหากใช้บังคับแก่กรณีที่ทรัพย์สินที่ได้ใช้กระทำความผิด ซึ่งผู้กระทำความผิดอาจนำทรัพย์สินของทางราชการมาใช้ในการกระทำความผิดเสียเอง เช่น เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ที่ทำหน้าที่ดูแลลาดตระเวนรักษาพื้นที่ป่าไม้ ได้ใช้รถยนต์ของทางราชการนำไปใช้ในการขนไม้ที่ได้แอบลักลอบตัดไว้ไปใช้เองหรือนำไปขายให้แหล่งทุน ฯลฯ เมื่อถูกจับดำเนินคดีจนพนักงานอัยการสั่งฟ้องไปและเรื่องไปถึงศาล ศาลจะต้องพิจารณารถยนต์คันดังกล่าวของทางราชการเสียทั้งสิ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าเจ้าหน้าที่ป่าไม้ผู้กระทำความผิดนั้นได้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ เมื่อศาลสั่งริบแล้วทรัพย์สินดังกล่าวก็ต้องตกเป็นของแผ่นดินต่อไปโดยทรัพย์สินของทางราชการนั้น เป็นทรัพย์สินของแผ่นดินและเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่มีไว้เพื่อให้หน่วยงานรัฐผู้ครอบครองทรัพย์สินดังกล่าวใช้ประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกในการทำงานหรือจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ทรัพย์สินต่างๆของแผ่นดินหน่วยงานต่างๆจะต้องมีการกำกับดูแลและควบคุม ตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 มาตรา 112 ซึ่งให้หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ในการควบคุมและดูแลพัสดุที่อยู่ในความครอบครอง ให้มีการใช้และการบริหารพัสดุที่เหมาะสม คุ่มค่า และเกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานของรัฐมากที่สุด โดยจะต้องมีการ

²⁹ (1) Forestry products related to a crime under Article 54 (1) or (2) shall be confiscated: Provided, That forestry products from a crime under Article 54 (1) shall be returned to the victims or disposed of and the price therefrom shall be paid, as prescribed by Presidential Decree.

(2) If it is impossible to confiscate forestry products under paragraph (1), their value shall be additionally collected

ยืม ตามระเบียบของทางราชการ³⁰ เมื่อทรัพย์สินที่ยืมไปเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าวได้นำไปใช้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ย่อมต้องถูกริบทั้งสิ้นตามที่บัญญัติในมาตรา 74 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ปัญหาที่จะเกิดขึ้นเมื่อศาลได้สั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวทรัพย์สินที่ริบให้ตกเป็นของแผ่นดิน หน่วยงานไหนเป็นผู้ดูแลใช้ประโยชน์โดยหลักแล้วทรัพย์สินที่ศาลสั่งให้ริบจะอยู่ในความดูแลครอบครองของหน่วยงานที่เป็นเจ้าของเรื่องหรือเจ้าของมูลคดี ในกรณีนี้จะยกตัวอย่างกรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมื่อศาลได้สั่งริบของกลางในคดีไว้แล้ว ของกลางที่ตกเป็นของแผ่นดินดังกล่าว กรมป่าไม้จะต้องจัดการโดยให้ขายทอดตลาด หรือวิธีการอื่นใด หรือกรมป่าไม้อาจพิจารณาแล้วเห็นว่าของกลางดังกล่าวไม่ควรขาย อธิบดีกรมป่าไม้มีอำนาจในการสั่งให้เอาไว้ใช้ในราชการ ปลดปล่อย หรือทำลาย หรือจะจัดการตามสมควรก็ได้³¹

ดังนั้น หากทรัพย์สินของทางราชการที่ศาลได้สั่งริบ ก็ต้องอยู่ในความดูแลรักษาของส่วนราชการนั้นๆ ไม่สามารถนำไปใช้ได้เนื่องจากเป็นของกลางระหว่างคดี จะนำไปใช้ได้ก็ต่อเมื่อส่วนราชการได้อนุมัติให้นำมาใช้ หรือหน่วยงานอาจจะจำหน่ายในกรณีที่ทรัพย์สินดังกล่าวไม่สมควรเก็บรักษาไว้ จึงเป็นปัญหาทับซ้อนกันระหว่างทรัพย์สินนั้นเป็นของแผ่นดินอยู่แล้ว ซึ่งเมื่อริบก็ตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งการนำไปใช้ประโยชน์ของทรัพย์สินดังกล่าวจะสะดวกในการที่ต้องให้หน่วยงานพิจารณาอนุมัติให้นำทรัพย์สินที่ได้ถูกริบไปใช้ในราชการได้ จึงทำให้ทรัพย์สินของทางราชการที่ได้ถูกศาลสั่งริบไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยสะดวก

4. ปัญหาเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินของผู้ให้เช่าซื้อ

ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติรับรองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลไว้ใน มาตรา 37 กล่าวคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้รับรองให้บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สิน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามภายใต้ที่กฎหมายกำหนด ซึ่งมาตรการริบทรัพย์สินตามมาตรา 74 ทวิ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการริบทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดเพื่อป้องกันที่จะนำทรัพย์สินนั้นไปกระทำความผิดซ้ำอีก โดยบัญญัติให้ศาลจะต้องริบทรัพย์สินดังกล่าวข้างต้นเสียทั้งสิ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นนี้ไม่สอดคล้องกับหลักความพอสมควรแก่เหตุ (Principle of suitability) และหลักนิติรัฐ

³⁰ มาตรา 112 ให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีการควบคุมและดูแลพัสดุที่อยู่ในความครอบครอง ให้มีการใช้และการบริหารพัสดุที่เหมาะสม คุ่มค่า และเกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานของรัฐมากที่สุด

มาตรา 113 การดำเนินการตามมาตรา 112 ซึ่งรวมถึงการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย การยืม การตรวจสอบ การบำรุงรักษา และการจำหน่ายพัสดุ ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

³¹ ระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับของกลาง ในคดีความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้ พ.ศ. 2533

ข้อ 7 ของกลางที่ตกเป็นของแผ่นดินแล้ว ให้ขายโดยวิธีทอดตลาดหรือวิธี ประกวดราคาตามระเบียบนี้ เว้นแต่จะมีกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรีกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น หรือของกลางที่ต้องจัดการจัดการตามข้อ 8 ข้อ 9

ข้อ 8 ของกลางที่ตกเป็นของแผ่นดินแล้วและเป็นของกลางที่ไม่ควรขาย อธิบดีกรมป่าไม้ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดีกรมป่าไม้จะสั่งให้เอาไว้ใช้ในราชการ ปลดปล่อย ทำลาย หรือจัดการตามสมควรก็ได้

รวมถึงหลังนิติธรรม ซึ่งถือได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวขัดต่อหลักความจำเป็น หรือหลักความพอสมควรแก่เหตุ (Principle of suitability) อันเป็นการต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งกรณีปัญหาแบ่งออกได้เป็น 2 กรณีคือ

4.1 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้เข้าทรัพย์สินมาจากบุคคลภายนอกที่ไม่รู้เห็นเป็นใจด้วย

ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 เมื่อผู้เข้าทรัพย์สินนั้นได้นำทรัพย์สินที่ได้เข้าไปใช้ในการกระทำความผิด เช่น นายแดง ได้เข้าซื้อรถยนต์จากนายดำ ซึ่งนายแดงได้นำรถยนต์คันดังกล่าวไปชนไม้ที่นายแดงได้ตัดไว้ในป่า และได้ถูกจับกุมจนมีคำพิพากษาให้ริบรถยนต์คันดังกล่าว เนื่องจากรถยนต์คันดังกล่าวข้างต้น เป็นยานพาหนะซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด โดยศาลจะต้องริบทรัพย์สินดังกล่าวข้างต้นเสียทั้งสิ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ ตามมาตรา 74 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 นายดำซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยก็ต้องสูญเสียทรัพย์สิน คือ รถยนต์คันดังกล่าวไปโดยที่ตนเองไม่ได้มีส่วนในการทำให้ทรัพย์สินนั้นต้องถูกริบไป ทั้งที่ควรจะได้รับทรัพย์สินนั้นคืนไป เพราะนายดำไม่มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ นายแดงต้องมีภาระที่จะต้องฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากนายดำ ในการที่จะให้ชดใช้ทรัพย์สินดังกล่าวที่ให้เข้าคืน ซึ่งการริบทรัพย์สินตามมาตรา 74 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 เป็นมาตรการที่มีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนในด้านของสิทธิในทรัพย์สิน ซึ่งรถยนต์ของ นายดำได้ถูกริบไปโดยที่ตนเองนั้นไม่ได้มีส่วนรู้เห็นด้วย ไม่สมควรที่จะถูกริบ อันเป็นภาระที่เกิดขึ้นเกินสมควรแก่เจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงที่ไม่มีส่วนในการกระทำความผิด

4.2 ในกรณีที่ผู้ให้เข้าทรัพย์สิน มีส่วนรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดกับผู้เข้าซื้อในทรัพย์สินดังกล่าวด้วย

ในกรณีดังกล่าว บางคดีผู้ให้เข้าทรัพย์สิน ก็มีส่วนรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดกับผู้เข้าซื้อในทรัพย์สินดังกล่าวด้วย ยกตัวอย่างเช่น นายดำ ผู้ให้เข้าทรัพย์สินได้ร่วมสนับสนุนให้มีการลักลอบตัดไม้ในเขตป่าสงวน โดยออกกลอุบายให้นายแดง ทำการเข้าทรัพย์สินในรถยนต์บรรทุกของตน เมื่อนายดำ นำรถที่ได้เข้าซื้อไปใช้ในการกระทำความผิด โดยชนไม้ที่ได้ลักลอบตัดออกมา และถูกจับกุม โดยศาลได้มีคำพิพากษา ให้นำมาตรา 33 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับใช้ในการที่สั่งจะริบทรัพย์สินที่นายดำใช้ในการกระทำความผิด โดยศาลได้คำนึงถึงว่าจะต้องไม่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ศาลก็ต้องสั่งคืนรถยนต์คันดังกล่าว ซึ่งเป็นทรัพย์สินของนายแดงเจ้าของที่แท้จริงซึ่งมิได้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด แต่แท้ที่จริงได้มีกลอุบายอยู่เบื้องหลัง

เมื่อเกิดกรณีดังกล่าว หากศาลได้มีคำพิพากษาไม่สั่งให้ริบทรัพย์สินดังกล่าวโดยศาลได้คำนึงถึงว่าจะต้องไม่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาโดยพนักงานอัยการจะดำเนินการฟ้องเจ้าของทรัพย์สินเป็นจำเลยในคดี (Action in Personal) โดยประเด็นในการพิจารณาคือ เจ้าของทรัพย์สินนั้นได้กระทำความผิดหรือบริสุทธิ์ ในการดำเนินการริบทรัพย์สินนั้นจึงจำต้องมีคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดเสียก่อน ซึ่งปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแห่งสหรัฐ (U.S. Code) The Federal Crime and Criminal Procedure Section 982 (a) (1) , (2) หรือ (3) จึงจะสามารถดำเนินการริบทรัพย์สินทางอาญากับผู้กระทำผิดได้ แตกต่างจาก

ประเทศไทย ที่เจ้าของทรัพย์สินจะต้องร้องสอดเข้ามาร้องคัดค้านว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของตนและตนไม่มีส่วน
รู้เห็นในการกระทำผิด

ดังนั้น ผู้กระทำผิดอาจนำทรัพย์สินดังกล่าวมาใช้ซ้ำ หรือใช้ของบุคคลอื่นเป็นทอดๆไป
ทำให้วัตถุประสงค์ของการริบทรัพย์สินตามมาตรา 74 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ ที่มุ่งประสงค์ที่จะ
ป้องกันการนำทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำผิดมาใช้อีก จึงยังบังคับใช้ได้อย่างไม่เป็นไปตาม
วัตถุประสงค์ของกฎหมายเท่าที่ควร

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการศึกษา

จากการที่ได้ศึกษามาตรการริบทรัพย์สินในคดีป่าไม้ของประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อที่จะได้รับทราบแนวทางการริบทรัพย์สินของประเทศไทยและต่างประเทศ และเพื่อที่จะได้หลักเกณฑ์ในการริบทรัพย์สินในคดีป่าไม้ที่มีความเหมาะสมแก่สภาวะปัจจุบัน จากการศึกษพบว่า การริบทรัพย์สินในคดีป่าไม้ของประเทศไทยจะนำหลักการของมาตรการริบทรัพย์สินทางอาญา (Criminal Forfeiture) มาใช้ โดยให้ยึดถือคำพิพากษาของศาลเป็นสำคัญว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ซึ่งเป็นการดำเนินคดีต่อตัวบุคคลและมีวัตถุประสงค์เพื่อริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเท่านั้นในการวินิจฉัยการกระทำความผิดอาญาดังกล่าวรัฐโดยพนักงานอัยการ จะมีภาระการพิสูจน์ความผิดของจำเลยโดยใช้หลักการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย (Proof Beyond Reasonable Doubt) เมื่อพิสูจน์แล้วว่าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดจริงโดยคำพิพากษาของศาลจึงจะริบทรัพย์สินของผู้นั้นได้ ส่วนการริบทรัพย์สินในคดีป่าไม้ของประเทศเกาหลีใต้ ได้กำหนดการริบทรัพย์สินในความผิดที่เกี่ยวกับคดีป่าไม้ที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมตามพระราชบัญญัติดังกล่าว จะถูกริบโดยผลิตภัณฑ์จากป่าไม้จากอาชญากรรมดังกล่าว หรือส่งคืนให้กับเหยื่อหรือกำจัดทิ้งและผู้กระทำความผิดจะต้องจ่ายราคาดังกล่าวตามที่ประธานาธิบดีกำหนด หากไม่สามารถยึดผลิตภัณฑ์ป่าไม้ ให้เก็บเป็นมูลค่าซึ่งเป็นการนำหลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่า (value-based confiscation) มาใช้บังคับในกรณีที่ทรัพย์สินที่ได้ใช้กระทำความผิดมิสามารถริบได้ด้วยเหตุประการใดๆ ก็จะต้องชดใช้ในราคาที่เท่ากับทรัพย์สินที่ต้องถูกริบ ประกอบกับการริบทรัพย์สินในคดีอาญาของประเทศเกาหลีใต้ ก็ได้้นำหลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่า (value-based confiscation) มาใช้บังคับ เช่นเดียวกัน ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 44 วรรคท้าย

ในส่วนของการริบทรัพย์สินในคดีป่าไม้ของประเทศไทย ได้บัญญัติให้ริบทรัพย์สินในบรรดาเครื่องมือ เครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะหรือเครื่องจักรกลใดๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด โดยศาลจะต้องริบทรัพย์สินดังกล่าวข้างต้นเสียทั้งสิ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ ตามมาตรา 74 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ซึ่งจะมีประเด็นปัญหา จำนวน 4 ประการ คือ

(1) มาตรการริบทรัพย์สินในมาตรา 74 ทวิ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ดังกล่าวข้างต้น เป็นมาตรการที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพอย่างรุนแรง ต่อประชาชนเจ้าของทรัพย์สินซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ซึ่งประเทศไทยและประเทศเกาหลีใต้ มิได้นำหลักการริบทรัพย์สินทั้งสิ้นมาใช้บังคับเหมือนของประเทศไทย โดยรัฐบาลไทยสามารถที่จะใช้มาตรการที่มีความรุนแรงน้อยกว่า มาตรการริบทรัพย์สินในคดีป่าไม้ในมาตรา 74 ทวิ ดังกล่าว จึงไม่เป็นไปตามหลักความพอสมควรแก่เหตุ และหลักนิติรัฐ รวมถึงหลัก

นิติธรรม ดังนี้ มาตรา 74 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 จึงเป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งสมควรที่จะต้องปรับปรุงกฎหมายให้เหมาะสมกับกาลสมัย

(2) มาตรการริบทรัพย์ตามมาตรา 74 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 รัฐสามารถใช้มาตรการอื่นที่มีความรุนแรงน้อยกว่าได้ โดยมีต้องริบทรัพย์เพียงอย่างเดียว รัฐสามารถให้โอกาสจำเลยพิสูจน์ความผิดได้เช่นเดียวกับมาตรการริบทรัพย์ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งบทบัญญัติมาตรา 74 ทวิ ดังกล่าวไม่เป็นไปตามหลักแห่งความได้สัดส่วน และหลักนิติธรรม อันเป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 การริบทรัพย์ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 74 ทวิ จึงไม่มีความเหมาะสม และสมควรที่จะได้รับการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย

(3) มาตรการริบทรัพย์ตามมาตรา 74 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มีวัตถุประสงค์ในการริบทรัพย์ของผู้กระทำผิดเพื่อมิให้นำมาใช้กระทำความผิดซ้ำเท่านั้น จึงไม่สมควรที่จะริบทรัพย์ของทางราชการ ที่มีวัตถุประสงค์ในการบริการสาธารณะและเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินอยู่ในตัวแต่เดิมแล้ว โดยในกรณีนี้สมควรนำหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่า (value-based confiscation) มาใช้บังคับในกรณีที่ทรัพย์สินที่ได้ใช้กระทำความผิดในคดีป่าไม้ เช่นเดียวกันกับประเทศเกาหลีใต้โดยนำมาใช้ในกรณีที่ไม่สามารถริบได้ด้วยเหตุประการใดๆ ผู้กระทำความผิดก็ต้องชดใช้ในราคาเท่ากับทรัพย์สินที่ต้องถูกริบ และ

(4) มาตรการริบทรัพย์ตามมาตรา 74 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 เป็นบทบัญญัติที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในกลุ่มของผู้ประกอบกิจการเช่าซื้อ ที่มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิด ซึ่งการริบทรัพย์ตามกฎหมายดังกล่าว รัฐควรใช้มาตรการอื่นที่มีความรุนแรงน้อยกว่าได้ โดยมีต้องริบทรัพย์เพียงอย่างเดียว เช่น รัฐสามารถให้โอกาสจำเลยพิสูจน์ความผิดได้เช่นเดียวกับมาตรการริบทรัพย์ของประเทศสหรัฐอเมริกา

ในส่วนของกรณีที่ผู้ให้เช่าทรัพย์ ได้มีส่วนรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดกับผู้เช่าซื้อ โดยได้ใช้กลอุบายอยู่เบื้องหลังซึ่งมีเจตนาให้ช่องว่างทางกฎหมายเพื่อให้ศาลได้มีคำพิพากษาไม่สั่งให้ริบทรัพย์ดังกล่าว เนื่องจากมิใช่ทรัพย์ของผู้กระทำผิดแต่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด โดยที่ศาลยังไม่ได้ดำเนินการพิจารณาข้อเท็จจริงจากพนักงานอัยการว่าเจ้าของที่แท้จริงมีส่วนในการกระทำความผิดหรือไม่ เนื่องจากพนักงานอัยการไม่ได้ยกขึ้นมาเป็นประเด็นพิจารณาแบบประเทศสหรัฐอเมริกาที่อัยการมีภาระพิสูจน์ก่อนว่าเจ้าของทรัพย์นั้นมีส่วนในการกระทำความผิด หรือเป็นผู้บริสุทธิ์หรือไม่เป็นผู้บริสุทธิ์ ศาลจึงอาจได้รับข้อเท็จจริงที่ไม่ครบถ้วนอันอาจทำให้ผู้กระทำผิดไม่ได้รับการพิสูจน์ความบริสุทธิ์โดยละเอียดครบถ้วนในกรณีเช่นนี้ ก็อาจก่อให้เกิดปัญหาให้ผู้กระทำความผิดใช้ช่องทางนี้หลีกเลี่ยงในการที่จะถูกศาลพิพากษาริบทรัพย์ได้ ดังนั้นจึงสมควรที่จะกำหนดให้รัฐโดยพนักงานอัยการ มีภาระการพิสูจน์ความผิดของจำเลยที่ต้องสงสัยว่าเป็นเจ้าของทรัพย์ที่มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิด ให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลและเมื่อพิสูจน์แล้วว่าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดจริง ศาลจึงสั่งริบทรัพย์สินของผู้นั้นได้ ในทำนองเดียวกันกับประเทศสหรัฐอเมริกา

2. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษามีความเห็นว่เพื่อให้มาตรการรับทรัพย์ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ คุ่มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และมีมาตรการที่เหมาะสมต่อกาลสมัย จึงเห็นสมควรแก้ไขปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวข้างต้นดังนี้

1) ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของการรับทรัพย์ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484

ผู้ศึกษาเห็นสมควรที่จะแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 74 ทวิ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ให้ใช้มาตรการที่มีความรุนแรงน้อยกว่าบทบัญญัติเดิม ให้เป็นไปตามหลักความพอสมควรแก่เหตุ (Principle of suitability) และหลักนิติรัฐ รวมถึงหลักนิติธรรม ดังนี้

เดิม

“มาตรา 74 ทวิ บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะหรือเครื่องจักรกลใดๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ที่ได้รับผลในการกระทำความผิดตามมาตรา 11 มาตรา 48 มาตรา 54 หรือมาตรา 69 ให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่”

แก้ไขเป็น

“มาตรา 74 ทวิ บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะหรือเครื่องจักรกลใดๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ที่ได้รับผลในการกระทำความผิดตามมาตรา 11 มาตรา 48 มาตรา 54 หรือมาตรา 69 ให้ริบเสีย เว้นแต่ทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจช่วยในการกระทำความผิด”

2) ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการรับทรัพย์ของบุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมีความเหมาะสมหรือไม่

ผู้ศึกษาเห็นสมควรที่จะแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติมาตรา 74 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ให้มีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในด้านของสิทธิในการครองครองทรัพย์สินและมีการใช้มาตรการรับทรัพย์ที่ให้สิทธิเจ้าของทรัพย์ที่แท้จริงเข้ามาพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ อันเป็นมาตรการที่มีความรุนแรงน้อยกว่าเดิมและมีการให้สิทธิเจ้าของทรัพย์ที่แท้จริงในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ ดังเช่นที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อที่ 1) คือ

เดิม

“มาตรา 74 ทวิ บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะหรือเครื่องจักรกลใดๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ที่ได้รับผลในการกระทำความผิดตามมาตรา 11 มาตรา 48 มาตรา 54 หรือมาตรา 69 ให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่”

แก้ไขเป็น

“มาตรา 74 ทวิ บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะหรือเครื่องจักรกลใดๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ที่ได้รับผลในการกระทำ

ความผิดตามมาตรา 11 มาตรา 48 มาตรา 54 หรือมาตรา 69 ให้ริบเสีย เว้นแต่ทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด

ในการริบทรัพย์สินตามวรรคแรก ให้พนักงานอัยการมีภาระการพิสูจน์ว่าทรัพย์สินของผู้ดังกล่าวข้างต้นต่อศาลว่าบุคคลดังกล่าวมีส่วนรู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดหรือไม่ เมื่อพิสูจน์แล้วว่าได้กระทำความผิดจริง ศาลจึงจะสั่งริบทรัพย์สินของผู้นั้นได้ และเมื่อพนักงานอัยการได้ร้องขอต่อศาลแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปิดประกาศ ณ ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการกำนัน ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และที่ทำการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดเหตุ ทั้งนี้ ไม่ว่าในคดีดังกล่าวจะ ปรากฏตัวบุคคลซึ่งอาจเชื่อว่าเป็นเจ้าของหรือไม่ก็ตาม ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานว่ามีบุคคลเป็นเจ้าของทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง ให้ส่งประกาศดังกล่าวทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปยังภูมิลำเนา ของเจ้าของทรัพย์สินนั้น เพื่อให้บุคคลซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของมายื่นคำขอเข้ามาในคดีก่อนมีคำพิพากษา ของศาลชั้นต้น

ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดอ้างตัวเป็นเจ้าของก่อนมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้น หรือมีเจ้าของ แต่เจ้าของไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเชื่อได้ว่าตนไม่มีโอกาสทราบหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการนำทรัพย์สินนั้นไปใช้ในการกระทำความผิดดังกล่าว อีกทั้งตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว ที่จะป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเช่นนั้นเกิดขึ้น หรือไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเชื่อได้ว่าตนไม่มีโอกาสทราบหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวได้เมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันแรกของวันที่ปิดประกาศ ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานว่ามีบุคคลเป็นเจ้าของทรัพย์สินให้นับแต่วันที่เจ้าของทรัพย์สินได้รับหรือถือว่าได้รับไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับดังกล่าวตามวรรคสอง”

3) ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินของทางราชการที่ได้มีการนำไปใช้ในการกระทำความผิด ผู้ศึกษาเห็นสมควรนำหลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่า (value-based confiscation) มาใช้บังคับในกรณีที่ทรัพย์สินที่ได้ใช้กระทำความผิด ในกรณีที่ไม่สามารถริบได้ด้วยเหตุประการใดๆ ผู้กระทำความผิดก็จะต้องชดใช้ในราคาที่เหมาะสมกับทรัพย์สินที่ต้องถูกริบ ดังเช่นประเทศเกาหลีใต้ โดยให้นำหลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่า (value-based confiscation) มาปรับใช้ในมาตรา 74 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 คือ

เดิม

“มาตรา 74 ทวิ บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะหรือเครื่องจักรกลใดๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดตามมาตรา 11 มาตรา 48 มาตรา 54 หรือมาตรา 69 ให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่”

แก้ไขเป็น

“มาตรา 74 ทวิ บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะหรือเครื่องจักรกลใดๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดตามมาตรา 11 มาตรา 48 มาตรา 54 หรือมาตรา 69 ให้ริบเสีย เว้นแต่ทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด

ในกรณีที่ไม่สามารถริบทรัพย์สินดังกล่าวตามวรรคหนึ่งและวรรคสองได้ เนื่องจากได้แปรสภาพ ทำลาย หรือทำให้สูญหาย หรือเป็นทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ชดใช้เป็นมูลค่าของราคาทรัพย์สินที่ต้องถูกริบ นั้น”

4) ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินของผู้ให้เช่าซื้อ

ผู้ศึกษาเห็นสมควรแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย มาตรา 74 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ให้มีมาตรการในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของเจ้าของทรัพย์สินให้มีความเข้มข้นขึ้นเพื่อให้ ข้อเท็จจริงปรากฏชัดแจ้งขึ้น โดยปราศจากข้อสงสัยโดยเป็นหน้าที่ของรัฐโดยพนักงานอัยการ ใน ทำนองเดียวกันกับ ประเทศสหรัฐอเมริกา ดังเช่นข้อที่ 2) คือ

เดิม

“มาตรา 74 ทวิ บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะหรือ เครื่องจักรกลใดๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดตามมาตรา 11 มาตรา 48 มาตรา 54 หรือมาตรา 69 ให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษ ตามคำพิพากษาหรือไม่”

แก้ไขเป็น

“มาตรา 74 ทวิ บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะหรือ เครื่องจักรกลใดๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดตามมาตรา 11 มาตรา 48 มาตรา 54 หรือมาตรา 69 ให้ริบเสีย เว้นแต่ทรัพย์สินดังกล่าวเป็น ทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด

ในการริบทรัพย์สินตามวรรคแรก ให้พนักงานอัยการมีภาระการพิสูจน์ว่าทรัพย์สินของ ผู้อื่นดังกล่าวข้างต้นต่อศาลว่าบุคคลดังกล่าวมีส่วนรู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดหรือไม่ เมื่อ พิสูจน์แล้วว่าได้กระทำความผิดจริง ศาลจึงจะสั่งริบทรัพย์สินของผู้นั้นได้ และเมื่อพนักงานอัยการได้ร้องขอ ต่อศาลแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปิดประกาศ ณ ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการกำนัน ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดเหตุ ทั้งนี้ ไม่ว่าในคดีดังกล่าวจะ ปรากฏตัวบุคคลซึ่ง อาจเชื่อว่าเป็นเจ้าของหรือไม่ก็ตาม ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานว่ามีบุคคลเป็นเจ้าของทรัพย์สินตาม วรรคหนึ่ง ให้ส่งประกาศดังกล่าวทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปยังภูมิลำเนา ของเจ้าของ ทรัพย์สินนั้น เพื่อให้บุคคลซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของมายื่นคำขอเข้ามาในคดีก่อนมีคำพิพากษา ของศาล ชั้นต้น

ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดอ้างตัวเป็นเจ้าของก่อนมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้น หรือมีเจ้าของ แต่เจ้าของไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเชื่อได้ว่าตนไม่มีโอกาสทราบหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการ นำทรัพย์สินนั้นไปใช้ในการกระทำความผิดดังกล่าว อีกทั้งตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว ที่ จะป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเช่นนั้นเกิดขึ้น หรือไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเชื่อได้ว่าตนไม่มี โอกาสทราบหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิด ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวได้เมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันแรกของ วันที่ปิดประกาศ ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานว่ามีบุคคลเป็นเจ้าของทรัพย์สินให้นับแต่วันที่เจ้าของ ทรัพย์สินได้รับหรือถือว่าได้รับไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับดังกล่าวตามวรรคสอง”

ดังนี้ เมื่อนำประเด็นปัญหาตามข้อ 1) - 4) มาพิจารณาแล้ว ควรแก้ไขปรับปรุงรวมกันเป็นมาตราเดียว คือ

“มาตรา 74 ทวิ บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะหรือเครื่องจักรกลใดๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดตามมาตรา 11 มาตรา 48 มาตรา 54 หรือมาตรา 69 ให้ริบเสีย เว้นแต่ทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด

ในการริบทรัพย์สินตามวรรคแรก ให้พนักงานอัยการมีภาระการพิสูจน์ว่าทรัพย์สินของผู้อื่นดังกล่าวข้างต้นต่อศาลว่าบุคคลดังกล่าวมีส่วนรู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดหรือไม่ เมื่อพิสูจน์แล้วว่าได้กระทำความผิดจริง ศาลจึงจะสั่งริบทรัพย์สินของผู้นั้นได้ และเมื่อพนักงานอัยการได้ร้องขอต่อศาลแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปิดประกาศ ณ ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการกำนัน ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดเหตุ ทั้งนี้ ไม่ว่าในคดีดังกล่าวจะปรากฏตัวบุคคลซึ่งอาจเชื่อว่าเป็นเจ้าของหรือไม่ก็ตาม ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานว่ามีบุคคลเป็นเจ้าของทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง ให้ส่งประกาศดังกล่าวทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปยังภูมิลำเนา ของเจ้าของทรัพย์สินนั้น เพื่อให้บุคคลซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของมายื่นคำขอเข้ามาในคดีก่อนมีคำพิพากษา ของศาลชั้นต้น

ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดอ้างตัวเป็นเจ้าของก่อนมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้น หรือมีเจ้าของแต่เจ้าของไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเชื่อได้ว่าตนไม่มีโอกาสทราบหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการนำทรัพย์สินนั้นไปใช้ในการกระทำความผิดดังกล่าว อีกทั้งตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว ที่จะป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเช่นนั้นเกิดขึ้น หรือไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเชื่อได้ว่าตนไม่มีโอกาสทราบหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวได้เมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันแรกของวันที่ปิดประกาศ ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานว่ามีบุคคลเป็นเจ้าของทรัพย์สินให้นับแต่วันที่เจ้าของทรัพย์สินได้รับหรือถือว่าได้รับไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับดังกล่าวตามวรรคสอง

ในกรณีที่ไม่สามารถริบทรัพย์สินดังกล่าวตามวรรคหนึ่งและวรรคสองได้ เนื่องจากได้แปรสภาพ ทำลาย หรือทำให้สูญหาย หรือเป็นทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ชดใช้เป็นมูลค่าของราคาทรัพย์สินที่ต้องถูกริบนั้น”

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กุลพล พลวัน. (2527). *สิทธิมนุษยชนกับสหประชาชาติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ.
- กองบรรณาธิการ สำนักกฎหมาย. (2554). *หลักสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย : แนวความคิดและภาคปฏิบัติ*. *จุลนิติ*. 8(1), 1-10.
- เกรียงไกร เจริญนาวัฒน์. (2538). *หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2944/2535
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 204/2529
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6203/2533
- เฉลิม ศิริวรรณ. (2497). *นโยบายการป่าไม้และประวัติการป่าไม้ของประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร : การพิมพ์ไชยวัฒน์
- ชนาทร จิตติเดโช. (2565). *หลักเกณฑ์การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. สืบค้นจาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=2542&fbclid=IwAR131ezGiG2o3iQOKfvg1Qah2lx474nrjL73Qd67OrpaMe9uhl18TLvAHc
- ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน. (2555). *ทฤษฎีการลงโทษ*. ใน *ประมวลสารระชุดวิชากฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง*. (หน่วยที่ 6, น.1-59). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2543). *กฎหมายอาญา ว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ธมลวรรณเศรษฐเมธีกุล. (2550). *การบังคับใช้สนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญา ของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน: ศึกษากรณีการรับทรัพย์สิน The Enforcement of Treaty on Mutual Legal Assistance in Criminal Matters 2004: study on asset forfeiture*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : กรุงเทพมหานคร.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2552). *หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2563). *กฎหมายอาญาชั้นสูง*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน
- ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม. (2564). *หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญา ภายใต้โครงการสนับสนุนสารสนเทศ เพื่อการทำงานของสมาชิกรัฐสภา*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า
- ประมวลกฎหมายอาญา.**

วรพจน์ ศฤตพิชญ์. (2543). *สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.*

(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน

สมยศ เชื้อไทย. (2547). *คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป ความรู้กฎหมายทั่วไป.* (พิมพ์ครั้งที่ 10).

กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.

สนั่น ยามาเจริญ. (2560). โทษริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา. สืบค้นจาก

<http://www.hu.ac.th/conference/conference2017/proceedings/data/05-1->

[Oral%20Presentation/4.Law%20and%20Political/31-G5-3-092L-](http://www.hu.ac.th/conference/conference2017/proceedings/data/05-1-Oral%20Presentation/4.Law%20and%20Political/31-G5-3-092L-)

[O\(%E0%B8%AA%E0%B8%99%E0%B8%B1%E0%B8%99%20%20%E0%B8%A2%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%88%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B8%8D\).pdf](http://www.hu.ac.th/conference/conference2017/proceedings/data/05-1-Oral%20Presentation/4.Law%20and%20Political/31-G5-3-092L-O(%E0%B8%AA%E0%B8%99%E0%B8%B1%E0%B8%99%20%20%E0%B8%A2%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%88%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B8%8D).pdf)

Burdeau, G. (1972). *Les Libertés publiques (4th ed.)*. Paris: Libraire Générale de Droit et Jurisprudence

Criminal Act. (South Korea)

FOREST PROTECTION ACT(South Korea) CHAPTER VII PENALTY PROVISIONS Retrieved

from https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=56556&lang=ENG

SECTION 1 Commission of Crime and Mitigation or Exemption of Sentence. Retrieved

from https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=28627&lang=ENG

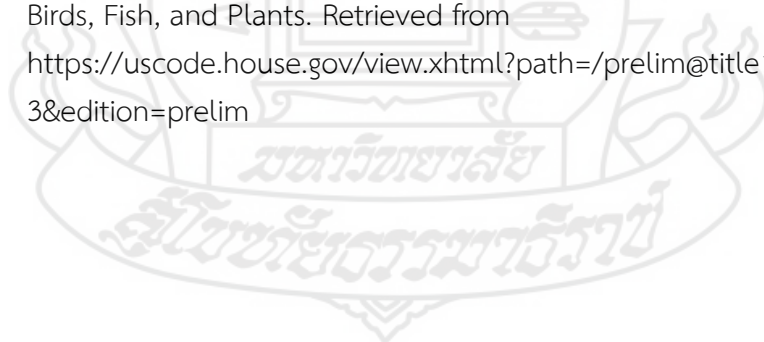
US Code Title 18 - Crimes and Criminal Procedure Part I – Crimes Chapter 46 –

Forfeiture. Retrieved from <https://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title18/part1/chapter46&edition=prelim>

US Code Title 18 - Crimes and Criminal Procedure Part I – Crimes Chapter 3 - Animals,

Birds, Fish, and Plants. Retrieved from

<https://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title18/part1/chapter3&edition=prelim>

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อและนามสกุล	นายเพิ่มยศ ศรีสด
วัน เดือน ปีเกิด	14 สิงหาคม 2533
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
สถานที่ทำงาน	สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 12 จังหวัดนครสวรรค์
ตำแหน่ง	นิติกรปฏิบัติการ

